

**Івано-Франківська обласна державна (військова) адміністрація
Управління екології та природних ресурсів**

**РЕГІОНАЛЬНА ДОПОВІДЬ
ПРО СТАН НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ЗА 2024 РІК**

**м. Івано-Франківськ
2025 рік**

ЗМІСТ

	Вступне слово	7
1.	Загальні відомості	7
1	Географічне розташування та кліматичні особливості території	8
2	Соціальний та економічний розвиток території	10
2.	Атмосферне повітря	10
1	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	10
	Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	10
	Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	12
2	Транскордонне забруднення атмосферного повітря	13
3	Якість атмосферного повітря в населених пунктах	14
4	Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	15
5	Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	15
6	Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря	16
3.	Зміна клімату	17
1	Тенденції зміни клімату	17
2	Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	18
3	Політика та заходи у сфері охорони озонowego шару	19
4.	Водні ресурси	19
1	Водні ресурси та їх використання	19
	Загальна характеристика	20
	Водокористування та водовідведення	21
2	Забруднення поверхневих вод	23
	Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	23
	Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	24
	Транскордонне забруднення поверхневих вод	25
3	Стан поверхневих вод	25
	Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод	25
	Хімічний стан масивів поверхневих вод	28
	Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	29
	Радіаційний стан поверхневих вод	29
4	Екологічний стан Азовського та Чорного морів	30
5	Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів	30

5.	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	30
1	Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	31
	Загальна характеристика	31
	Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	33
	Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	34
	Формування національної екомережі	35
	Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	38
2	Охорона, використання та відтворення рослинного світу	38
	Загальна характеристика рослинного світу	38
	Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів	39
	Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	47
	Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України	57
	Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	59
	Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах адміністративно-територіальної одиниці	60
3	Охорона, використання та відтворення тваринного світу	61
	Загальна характеристика тваринного світу	61
	Стан і ведення мисливського господарства	62
	Стан і ведення рибного господарства	65
	Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	66
	Охорона, використання та відтворення водних біоресурсів	74
	Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах адміністративно-територіальної одиниці	75
4	Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	76
	Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	76
	Водно-болотні угіддя міжнародного значення	81
	Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	82
	Формування Смарагдової мережі	82
5	Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду	82
6	Державна політика та заходи збереження біорізноманіття	89
6.	Земельні ресурси та ґрунти	89
1	Структура та стан земель	89

	Структура та динаміка основних видів земельних угідь	89
	Стан ґрунтів	91
	Деградація земель	95
2	Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	101
3	Державна політика та заходи у сфері охорони земель	101
	Практичні заходи	101
	Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво	101
7.	Надра	104
1	Мінерально-сировинна база	104
	Стан та використання мінерально-сировинної бази	104
2	Система моніторингу геологічного середовища	104
	Підземні води: ресурси, використання, якість	105
	Екзогенні геологічні процеси	105
3	Дозвільна діяльність у сфері використання надр	106
4	Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	106
5	Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр	106
8.	Відходи	106
1	Структура утворення та накопичення відходів	106
2	Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	110
3	Транскордонне перевезення небезпечних відходів	110
4	Державна політика та заходи у сфері поведження з відходами	111
9.	Екологічна безпека	111
1	Екологічна безпека як складова національної безпеки	111
2	Об'єкти підвищеної небезпеки	111
3	Радіаційна безпека	112
	Стан радіоактивного забруднення території адміністративно-територіальної одиниці	112
	Поведження з радіоактивними відходами	113
	Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення	113
4	Тимчасово окуповані території	113
5	Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки	113
10.	Промисловість та її вплив на навколишнє природне середовище	113
1	Структура та обсяги промислового виробництва	113
2	Вплив на навколишнє середовище	114
	Гірничодобувна промисловість	114
	Металургійна промисловість	115
	Хімічна та нафтохімічна промисловість	115

	Харчова промисловість	115
3	Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва	116
11.	Сільське господарство та його вплив на навколишнє природне середовище	117
1	Тенденції розвитку сільського господарства	117
2	Вплив на навколишнє середовище	117
	Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	117
	Використання пестицидів	117
	Зрошення та осушення земель	118
	Тенденції в тваринництві	118
3	Органічне сільське господарство	119
4	Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства	120
12.	Енергетика та її вплив на навколишнє природне середовище	120
1	Структура виробництва та використання енергії	120
2	Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	120
3	Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище	121
4	Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	122
5	Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище	122
13.	Транспорт та його вплив на навколишнє середовище	123
1	Транспортна мережа адміністративно-територіальної одиниці	123
	Структура та обсяги транспортних перевезень	124
	Склад парку та середній вік транспортних засобів	124
2	Вплив транспорту на навколишнє середовище	125
3	Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище	126
14.	Стале споживання та виробництво	126
1	Тенденції та характеристика споживання	126
2	Запровадження елементів сталого споживання та виробництва	126
15.	Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	127
1	Національна та регіональна екологічна політика	127
2	Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища	128
3	Державний нагляд (контроль) у сфері охорони	128

	навколишнього природного середовища	
4	Виконання державних цільових екологічних програм	129
5	Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища	129
6	Оцінка впливу на довкілля	130
7	Економічні засади природокористування	131
	Економічні механізми природоохоронної діяльності	131
	Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища	132
8	Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	132
9	Державне регулювання природокористування	133
10	Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища	134
11	Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища	137
12	Екологічна освіта та інформування	138
13	Міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища	138
	Висновки	138

ВСТУПНЕ СЛОВО

Збереження та раціональне використання природних ресурсів – один з пріоритетів Івано-Франківської обласної державної (військової) адміністрації.

Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Івано-Франківській області за 2024 рік підготовлена на виконання ст. 25 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», наказу Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2022 № 454 «Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з обласними Київською і Севастопольською міськими державними адміністраціями з питань охорони навколишнього природного середовища» та з метою виконання вимог, передбачених Орхуською конвенцією «Про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля».

Під час підготовки регіональної доповіді використано статистичні дані, інформацію структурних підрозділів обласної державної адміністрації, ряду територіальних підрозділів міністерств, відомств та інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких безпосередньо чи опосередковано пов'язана із природоохоронною сферою, суб'єктів господарювання та вищих навчальних закладів області, які здійснюють організацію підготовки спеціалістів екологічного профілю.

Доповідь розміщено на офіційному сайті Івано-Франківської обласної державної адміністрації, в розділі «Довкілля» (<https://www.if.gov.ua/dovkillya>)

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Івано-Франківська область (до 1962 року – Станіславська область) утворена 04.12.1939 року.

За адміністративно-територіальним поділом на початок 2024 року область налічує 6 районів – Верховинський, Івано-Франківський, Калуський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, 15 міст, 24 селища.

В області створені 15 міських територіальних громад, 23 селищні та 24 сільські територіальні громади.

Всього в області налічується 804 населених пункти, з них – 765 сільські.

Обласний центр – м. Івано-Франківськ.

Чисельність населення, що проживає на території області, на 01.02.2022 року становила 1351,8 тисяч осіб, у тому числі міського 602,6 тисяч осіб, сільського – 749,2 тисячі осіб*.

**У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, статистична інформація щодо чисельності населення, з урахуванням даних міжрегіонального обміну адміністративними даними щодо природного та міграційного рухів, починаючи з лютого 2022 року, є не повною і до моменту отримання й обробки органами державної статистики у всіх регіонах адміністративних даних у повному обсязі не підлягає поширенню.*

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості території

Івано-Франківська область розміщена на заході України, недалеко від географічного центру Європи. Її територія лежить у середніх широтах, помірному кліматичному поясі. Межі Івано-Франківської області проходять дуже звивистою лінією, тому загальна довжина їх – близько 760 км. За конфігурацією територія Івано-Франківщини нагадує ромб, кожна із сторін якого межує з однією із сусідніх областей. На північному сході – з Тернопільською, а на південному сході по Білому Черемошу і власне по Черемошу – з Чернівецькою. З північного заходу межа прилягає до Львівської області. Південно-західна межа Івано-Франківської області проходить головним Карпатським вододілом, що розділяє басейн Тиси з басейнами Дністра і Прута, де область межує із Закарпаттям, а також по хребту Чивчин – із Румунією, протяжність державного кордону з якою становить 45 км.

Площа Івано-Франківської області становить 13,9 тис. км², або 2,3% території всієї України. За цим показником серед областей країни вона займає 21 місце (рис.1.1.1.).

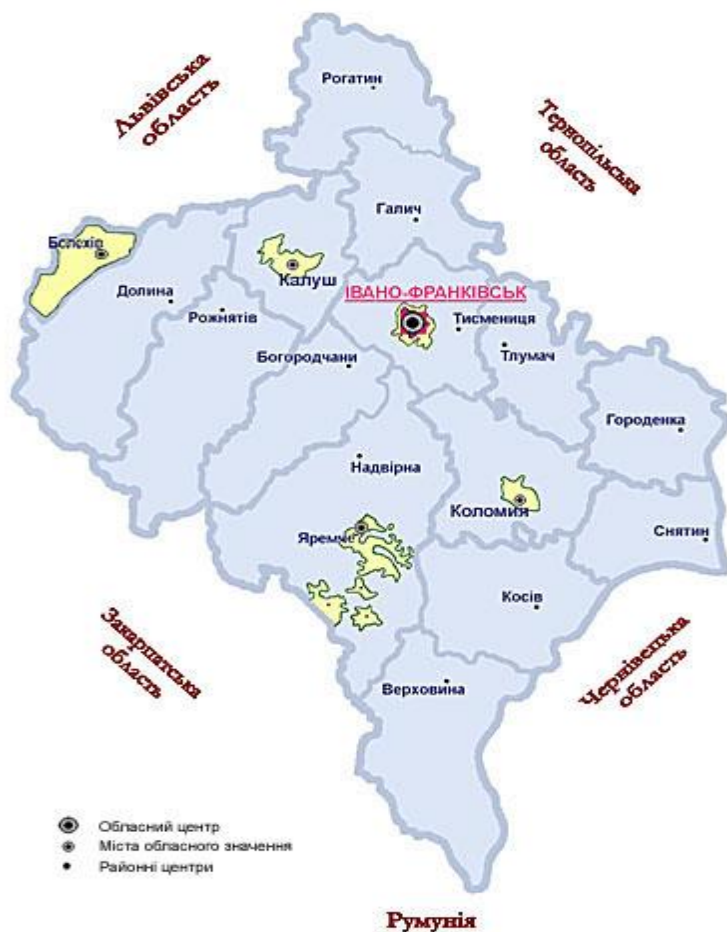

Рис.1.1.1. Адміністративно-територіальний поділ області.

Клімат має перехідний характер – від теплого вологого західно-європейського до континентального східно-європейського з характерною вертикальною біокліматичною поясністю.

Область розміщується в трьох різних за своєю природою ландшафтних зонах.

Найнижча зона простягається з півночі до південного-сходу. Північну частину займає Придністровське Поділля, або Лівобережне Придністров'я і є частиною природної області Поділля. Південно-східна частина займає Придністровське Покуття. Абсолютні висоти Покуття в середньому коливаються у межах 300-320 м. Гряди і понижені рівнини, які розділяють їх, простягаються паралельно до долин Дністра і Прута. Рівнинна територія області – це західний край лісостепової зони Руської рівнини, тут панують лісостепові ландшафти.

Кліматичні умови області відрізняються значною різноманітністю, що обумовлено не тільки складністю її рельєфу (гори, рівнини, річкові долини, пересічені ярами і балками, підвищеності), але і наявністю тут великих лісових масивів.

Важливим кліматоутворюючим фактором на території області є рельєф. Гори впливають на температурний режим, на збільшення опадів, вологості, хмарності тощо.

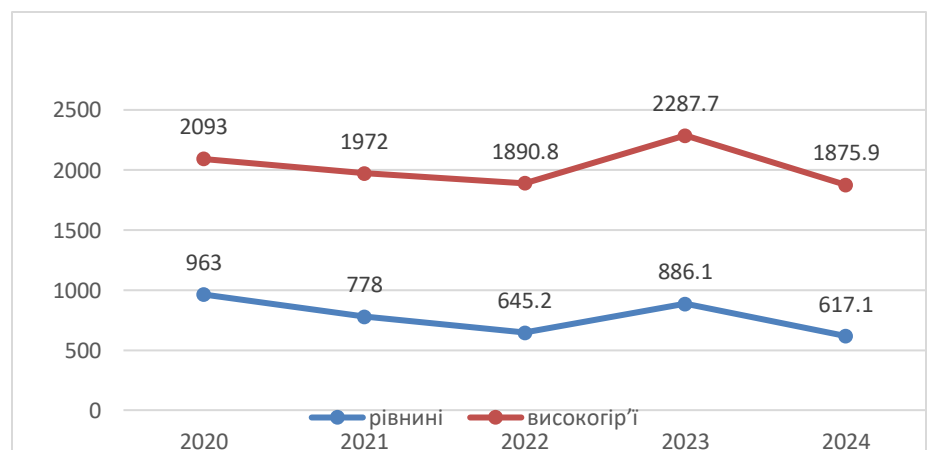
Ліс, який займає близько третини території області також значно впливає на характер клімату. Він пом'якшує температурний режим, підвищує вологість повітря, ґрунту, уповільнює танення снігу, зменшує швидкість вітру.

Значний вплив на формування клімату має атмосферна циркуляція. У більшості днів на території області з помірних і північних широт Атлантичного океану надходить морське полярне і континентально-полярне повітря. Зимой морське полярне повітря має вищу температуру, тому його насування обумовлює в області потепління, відлигу, хмарну погоду, тумани. Літом морське полярне повітря холодніше. Його вторгнення приносить похолодання, дощі, грози. Континентальне полярне повітря приносить літом жарку погоду, зимою – безхмарну, морозну.

В цілому область відноситься до типового континентального клімату, який пом'якшують вологі повітряні маси Атлантичного океану і Карпат.

У 2024 році середня річна температура повітря по області склала $+10,4^{\circ}\text{C}$ на 2° вище норми, у високогір'ї $+5,9^{\circ}\text{C}$ на $2,4^{\circ}\text{C}$ вище норми. На схилах Карпат сніг лежить понад 5 місяців на рік. Тривалість залягання стійкого снігового покриву складає 100-110 днів. Річна кількість опадів коливалася від 617,1 мм на рівнині до 1875,9 мм у високогір'ї.

Рис. 1.1. Динаміка річної кількості опадів по області з 2020-2024 роки.

1.2. Соціальний та економічний розвиток території*

Промисловість: Підприємствами області у 2023 році реалізовано промислової продукції на 101,5¹ млрд. гривень.

Сільське господарство: Індекс обсягу сільськогосподарської продукції у 2024 році (у постійних цінах 2021 року) становив 102,5 % (дані можуть бути уточнені).

Будівельна діяльність: У 2024 році загальна площа житлових будинків, прийнятих в експлуатацію становила 651,5 тис.м².

Транспорт: Рівень забезпечення населених пунктів області регулярним автобусним сполученням складає понад 97%.

Зовнішньоекономічна діяльність: У 2024 році експорт товарів становив 618,8 млн. дол. США, відповідно 95,3 % становив індекс.

Ціни: Індекс споживчих цін 2024 року становив – 112,2 %.

Населення: Чисельність наявного населення в області станом на 01.02.2022 року становила 1351,8¹ тис. осіб.

^{*1} За інформацією Головного управління статистики в Івано-Франківській області. Інформація щодо чисельності населення з урахуванням даних міжрегіонального обміну адміністративними даними щодо природного та міграційного рухів, починаючи з лютого 2022 року, є неповною і до моменту отримання й обробки органами державної статистики у всіх регіонах адміністративних даних у повному обсязі не підлягає оприлюдненню.

2. АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області у 2024 році викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел становили 115,1 тис. т, які в порівнянні з попереднім роком зменшилися на 32,6 тис. тонн.

Значний внесок у забруднення атмосферного повітря додає діоксид вуглецю, якого надійшло 7,9 млн. т (на 2,0 млн. т менше порівняно з 2023 роком) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

Таблиця 2.1.1.1.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря
по Івано-Франківській області, тис. т*

Роки	Викиди в атмосферне повітря			Щільність викидів у розрахунку на 1 кв. км, т	Обсяги викидів розрахунку на 1 особу, кг
	Всього	У тому числі			
		Стаціонарними джерелами	Пересувними джерелами		
2020	178,1	140,4	37,7	-	-
2021	210,3	172,4	37,9	-	-
2022	152,3	152,3	-	-	-
2023	147,7	147,7	-	10,6	108,9 ¹
2024	115,1	115,1	-	8,3	-

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області, інформація попередня і може бути уточнена з урахуванням надходження нових даних від респондентів.

¹ Для розрахунку використано дані щодо чисельності середньорічного наявного населення за 2021 рік.

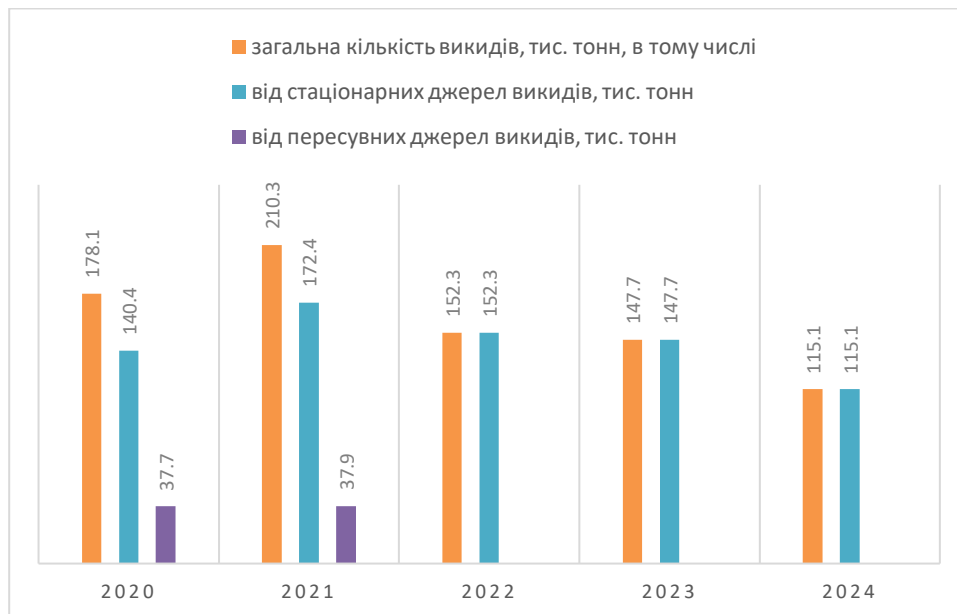

Рис. 2.1.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області найбільший обсяг викидів забруднюючих речовин протягом 2024 року становив в Івано-Франківському районі – 104903,2 тонн, за рахунок діяльності підприємств у галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря та добувної промисловості, а найменший обсяг викидів у Верховинському районі – 16,3 тонн. (таблиця: 2.1.1.2.).

Таблиця 2.1.1.2.

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення у розрізі адміністративно-територіальних одиниць 2024 року*

	Обсяги викидів забруднюючих речовин усього, т			
	2021	2022	2023	2024
Область	172425,3	152259,2	147699,0	115121,8
Верховинський	6,1	6,1	19,5	16,3
Івано-Франківський	152179,1	139244,4	134464,1	104903,2
Калуський	15526,6	8688,0	9762,7	6693,9
Коломийський	402,0	322,3	304,9	303,4
Косівський	95,3	214,8	108,6	145,2
Надвірнянський	4216,2	3783,6	3039,2	3059,8

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області, інформація попередня і може бути уточнена з урахуванням надходження нових даних від респондентів.

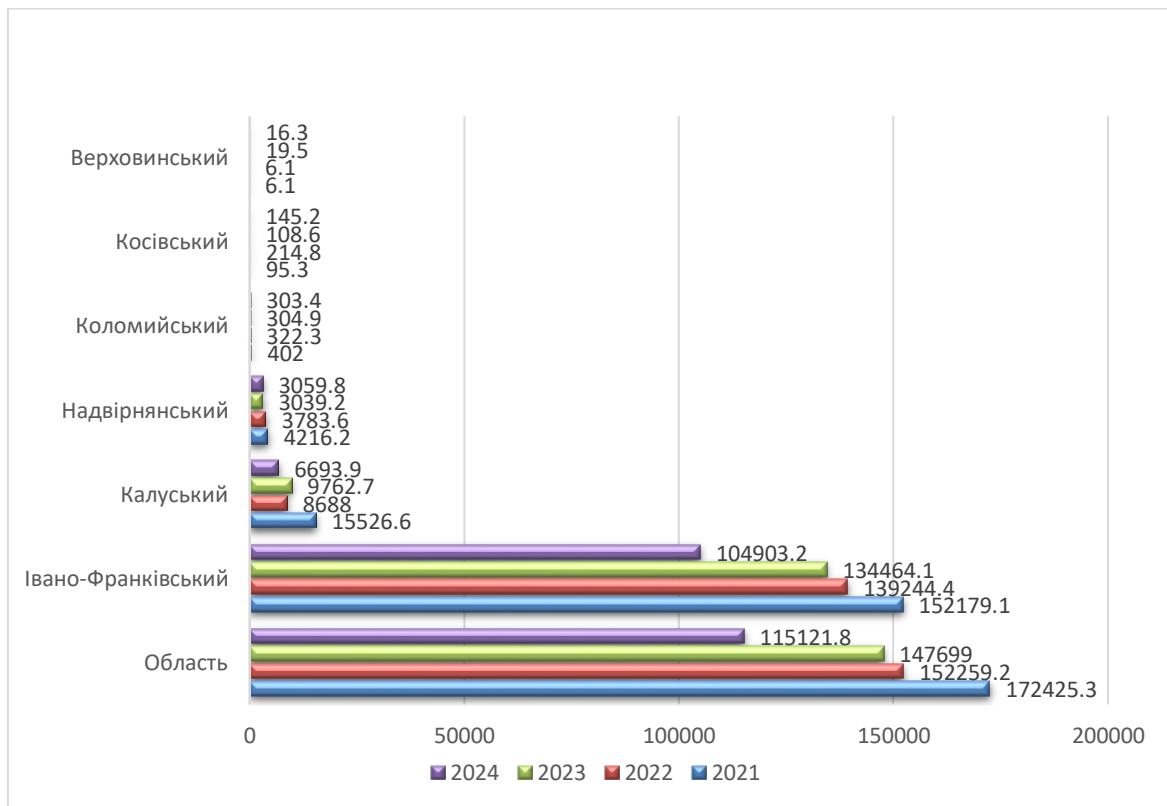

Рис. 2.1.1.2 Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами у 2024 році.

Таблиця 2.1.1.3.

Динаміка викидів окремих забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення за останні п'ять років*

(т)

	Діоксиду та інших сполук сірки	Сполуки азоту	Метану	Оксиду вуглецю	Речовин у вигляді суспендованих твердих частинок	Неметанових летких органічних сполук
2020	95707,1	12276,8	7728,2	3053,9	16818,4	4705,1
2021	119803,4	14959,0	7311	3569,4	21530,1	5114,6
2022	104884,9	12817,8	6381,5	2880,8	20537,3	4626,2
2023	96512,1	13177,8	5683,1	2631,9	24903,1	4650,4
2024	78286,1	9533,3	4940,6	2335,3	15461,5	3567,5

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

2.1.2. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Основними забруднювачами повітря за видами економічної діяльності продовжують залишатися підприємства з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, на які припадає 87,8% загальнообласних викидів, частка добувної промисловості і розроблення кар'єрів складає 4,17%; переробної промисловості – 3,94%; транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності – 1,71%; сільського, лісового та рибного господарства – 2,022%; решти галузі економіки – менше 1% (таблиця 2.1.2.1.).

**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
за видами економічної діяльності***

№ з/п	Види економічної діяльності	Обсяги викидів по галузях	
		тис. т	відсотків до загального підсумку
1	Усі види економічної діяльності, у тому числі:	115,1	100
1.1	Сільське, лісове та рибне господарства	2,328	2,022
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	4,804	4,17
1.3	Переробна промисловість	4,534	3,94
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	101,1	87,8
1.5	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1,974	1,71
1.6	Інші види економічної діяльності	0,397	0,34

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

Рис. 2.1.1.2 Розподіл обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами за галузями виробництва у відсотках до загального підсумку.

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

В значній мірі на стан атмосферного повітря впливають транскордонні перенесення шкідливих речовин з країн центральної Європи, однак, відсутність мереж постів контролю не дає можливості реально оцінити величину впливу транскордонних забруднень на загальний стан атмосферного повітря області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

За даними ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», протягом 2024 року в населених пунктах

області зафіксовано перевищення ГДК: азоту діоксид, пилу, формальдегідів та ангідриду сірчистого.

Перелік забруднюючих речовин в атмосферному повітрі Івано-Франківської області з перевищенням ГДК

Таблиця 2.3.1.

Номер поста спостереження	Найменування речовини	Досліджено проб (кількість, абс.)				
		усього	у тому числі			
			> 1,5 ГДК	1,6-3,0 ГДК	3,1-5,0 ГДК	> 5,1 ГДК
вул.Дністровська,53, м. Івано-Франківськ	Азоту діоксид	16	4	-	-	-
	Формальдегід	16	4	-	-	-
	Пил	16	4	-	-	-
вул. Незалежності, 38, м. Івано-Франківськ	Азоту діоксид	16	4	-	-	-
	Формальдегід	16	4	-	-	-
перехрестя вулиць Галицька, Пасічна, Тролейбусна, м. Івано-Франківськ	Азоту діоксид	16	8	-	-	-
	Формальдегід	16	4	-	-	-
	Пил	16	8	-	-	-
вул. Є. Коновальця, 132, м. Івано- Франківськ	Пил	16	4	-	-	-
вул. Привокзальна (біля головного входу), м. Івано- Франківськ	Азоту діоксид	20	8	-	-	-
	Пил	20	4	-	-	-
вул. Залізнична, 30, м. Івано-Франківськ	Азоту діоксид	16	4	-	-	-
перехрестя вулиць Вовчинецька- Привокзальна, м. Івано-Франківськ	Азоту діоксид	12	4	-	-	-
вул. Вовчинецька, 196, м. Івано- Франківськ	Азоту діоксид	12	4	-	-	-
вул. Г. Привокзальна (навпроти головного входу у вокзал), м. Івано-Франківськ	Азоту діоксид	16	8	-	-	-
	Пил	16	4	-	-	-
вул. Галицька, 65, м. Івано-Франківськ	Азоту діоксид	12	4	-	-	-
	Пил	12	4	-	-	-
вул. Довга, 41а, м. Івано-Франківськ	Пил	8	4	-	-	-
м. Надвірна, майдан Шевченка, в житловій забудові, в зоні впливу автотранспорту	ангідрид сірчистий	4		-	-	-
с-ще. Делятин , Надвірнянський р-н, центральна площа, в житловій забудові,	ангідрид сірчистий	2		-	-	-

зона впливу автотранспорту						
м. Рогатин, вул. Мухи	діоксид азоту	8		-	-	-
м. Снятин, вул. Шевченка, Критий ринок (зона впливу автошляху)	двоокис азоту	2		-	-	-

Протягом 2024 року систематичні спостереження за вмістом шкідливих речовин в атмосферному повітрі міста Івано-Франківська проводилися на одному стаціонарному посту (ПСЗ) з періодичністю відбору чотири рази на добу шість днів на тиждень. Відбір і аналіз проб атмосферного повітря на вміст забруднюючих речовин проводився згідно РД 52.04.186-89.

Визначалося 5 забруднюючих речовин, з них основні – пил (завислі речовини), діоксид сірки, оксид вуглецю та діоксид азоту. До специфічних речовин відноситься оксид азоту (таблиця 2.3.2.).

Таблиця 2.3.2.

Найбільші середні і максимальні концентрації забруднюючих речовин
(в кратності ГДК) в атмосферному повітрі міст*

Назва забруднюючої речовини	Місто	Середньорічний вміст, мг/м ³	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимальні разові ГДК, мг/м ³	Максимальний вміст, мг/м ³
Пил	м. Івано- Франківськ	0,97	0,15	0,5	0,72
Діоксид сірки		0,097	0,05	0,5	0,08
Оксид вуглецю		0,64	3	5	1,02
Діоксид азоту		1,16	0,04	0,2	0,95
Оксид азоту		0,51	0,06	0,6	0,20

* За даними Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Впродовж 2024 року за даними ДУ «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» та Івано-Франківського обласного центру з гідрометеорології показник радіаційного фону в Івано-Франківській області не перевищував природний радіаційний фон для Прикарпаття в межах 0,32 мкЗв/год.

2.5. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

Сучасний стан забруднення атмосфери є серйозною екологічною проблемою, яка негативно впливає на умови життя на Землі, здоров'я населення, та екосистеми в цілому.

Основними забруднюючими речовинами є: оксиди сірки та азоту (SO_x, NO_x), оксид вуглецю (CO) і тверді частинки (ТЧ10 і ТЧ2,5), на частку яких припадає близько 98% від загального обсягу викидів шкідливих речовин в атмосферу.

Викиди, хімічні реакції в атмосфері та опади, що містять сполуки сірки і азоту, зумовлюють підкислення в наземних та водних екосистемах, порушується

структура та функціонування екосистем, шкідливо впливають на здоров'я людей (ураження дихальних шляхів), нищать рослинність, знижують родючість ґрунтів, пришвидшують корозію металів, руйнують кам'яні будівлі та металоконструкції, зумовлюють зменшення кількості риб у водоймах та збільшення кількості водоростей.

Постійні впливи шкідливих хімічних речовин, які присутні в атмосферному повітрі, залишаються проблемою в оцінці ризиків і пов'язані з тим, що:

- концентрація атмосферних домішок надзвичайно нестабільна і залежна від метеоумов;

- до хвороб, у виникненні і перебігу яких забруднення повітря відіграє значущу роль, відносяться, головним чином, хвороби дихальної системи; але ці хвороби неспецифічні і можуть викликатися іншими факторами, наприклад, палінням, або професійним впливом, значну роль при цьому може відігравати дія внутрішніх алергенів.

2.6. Державна політика та заходи у сфері поліпшення та відновлення стану атмосферного повітря

Незадовільний стан атмосферного повітря деяких населених пунктів обумовлений недотриманням підприємствами технологічного режиму експлуатації пилогазоочисного устаткування, у тому числі внаслідок обмеження енергопостачання, яке не здатне працювати в межах екологічних і санітарних норм, невиконанням у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня, низькими темпами впровадження сучасних технологій очищення викидів, відсутністю ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок, відсутністю нормативних санітарно-захисних зон між промисловими та житловими районами.

Впровадження нової системи регулювання викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел забруднення, видача дозволів на викиди, встановлення нормативів гранично допустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, встановлення жорстких технологічних нормативів та нормативів якості атмосферного повітря передбачає не тільки попередження забруднення атмосфери, але і боротьбу з ним.

На виконання постанови Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» (зі змінами), рішенням обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021 затверджено Програму державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки.

Протягом 2024 року основними підприємствами забруднювачами за рахунок власних коштів проведено заходи, які спрямовані на покращення якості атмосферного повітря, зокрема:

- ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» проведено капітальний ремонт електрофільтрів енергоблоку № 12; поточний ремонт, технічне обслуговування та відновлення електрофільтрів; середній ремонт електрофільтрів

енергоблоку № 8;

- ТОВ «СВІСС КРОНО» придбано електропровідні навантажувачі та проведено ремонт, обслуговування і заміну комплектуючих існуючих систем пилогазоочистки та аспіраційних систем і пневмотранспорту;

- Долинським ГПЗ ПАТ «Укрнафта» проведено реконструкції компресорних станцій та технологічних установок підготовки газу Долинського газопереробного цеху та Пасічнянського газопереробного цеху.

3. ЗМІНА КЛІМАТУ

3.1. Тенденції зміни клімату

Зміна клімату в Івано-Франківській області, як і в інших регіонах України, характеризуються кількома ключовими тенденціями:

1. Підвищення середньої температури. За останні десятиліття спостерігається підвищення середньорічної температури в області, зими стають м'якшими, а літо теплішим, що впливає на місцеві екосистеми і сільське господарство.

2. Зміна режиму опадів. Спостерігається збільшення кількості опадів у зимовий період і зменшення у літній, це призводить до частіших весняних і літніх повеней через швидке танення снігу і сильні зливи, а також до посух у літні місяці.

3. Зміна тривалості сезонів. Вегетаційний період для рослин стає довшим через більш ранній прихід весни і пізніший прихід осені, це може вплинути на місцеве сільське господарство, зокрема на строки посіву і збору врожаю.

4. Зміна гідрологічного режиму річок. Внаслідок змін у кількості і розподілі опадів змінюється рівень води у місцевих річках, що може призводити до збільшення ризику повеней та посух.

5. Зміна біорізноманіття. Через зміну кліматичних умов відбувається міграція видів та зміни в екосистемах, деякі види рослин і тварин можуть зникати з регіону або з'являтися нові види, які раніше тут не зустрічалися.

6. Ерозія ґрунтів. Зміни у кількості опадів та їх інтенсивності можуть спричиняти ерозію ґрунтів, що впливає на сільське господарство і лісові екосистеми, особливо це стосується схилів Карпатських гір.

Заходи адаптації в Івано-Франківській області.

1. Моніторинг кліматичних параметрів і природних явищ.
2. Будівництво і модернізація гідротехнічних споруд для захисту від повеней.
3. Впровадження агротехнологій, що підвищують стійкість до посух і ерозії ґрунтів.

4. Лісовідновлювальні роботи і захист лісових екосистем для запобігання ерозії і збереження біорізноманіття.

5. Інформування населення про зміни клімату та необхідність адаптації до них.

Таблиця 3.1.1.

Динаміка викидів діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення протягом 2021-2024 років*

	Обсяги викидів діоксиду вуглецю, тис. т			
	2021	2022	2023	2024
Область	12067,7	10044,8	9975,0	7911,9
Верховинський	-	-	-	-
Івано-Франківський	10942,7	9559,7	9491,7	7525,5
Калуський	1030,1	410,0	414,2	319,2
Коломийський	16,7	11,8	9,4	9,9
Косівський	3,5	5,1	4,4	7,2
Надвірнянський	74,0	58,2	55,3	50,1

* За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області

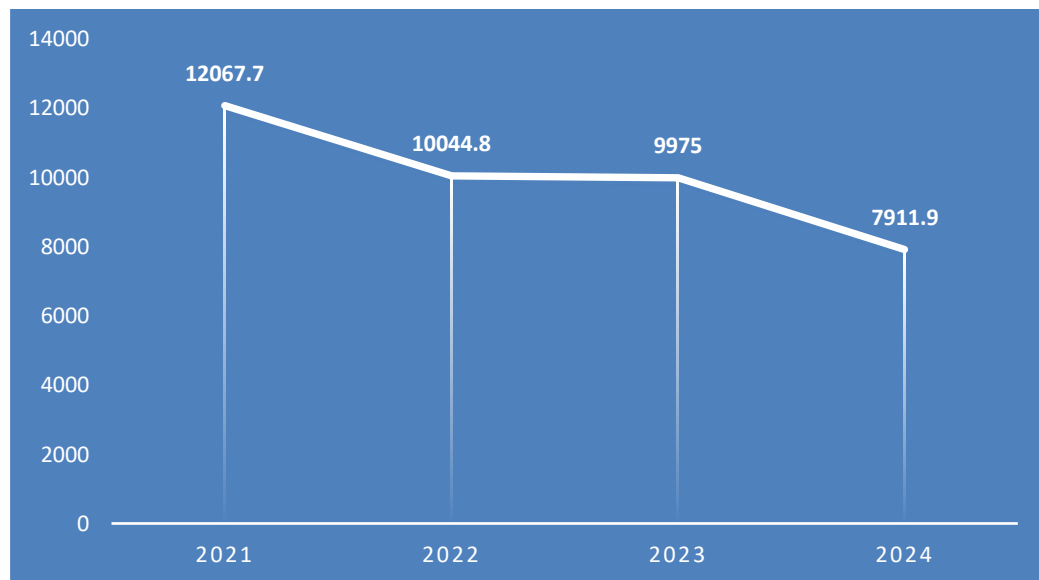

Рис. 3.1.1.1 Динаміка викидів діоксиду вуглецю в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення (тис. т)

3.2. Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р схвалено Стратегію екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.02.2025 № 96-р затверджено операційний план заходів з реалізації Стратегії у 2025-2027 роках.

В рамках Проєкту міжнародної технічної допомоги «Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту навколишнього середовища, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів» (Проєкт APENA 3) експертами розроблено Стратегію адаптації до зміни клімату для Івано-Франківської області та План впровадження заходів з адаптації до зміни клімату для Івано-Франківської області.

3.3. Політика та заходи у сфері охорони озонowego шару

В Івано-Франківській області, як і в усій Україні, політика та заходи з охорони озонowego шару спрямовані на виконання міжнародних зобов'язань та національних програм.

Кілька ключових аспектів:

1. Міжнародні зобов'язання. Україна є учасницею Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоневий шар. Це передбачає поступове скорочення використання озоноруйнівних речовин (ОРР) та їх заміну на екологічно безпечні альтернативи.

2. Національне законодавство. На рівні держави ухвалено низку законів та нормативних актів, що регулюють діяльність у сфері охорони озонowego шару:

- Закон України «Про охорону атмосферного повітря»;
- Закон України «Про озоноруйнівні речовини».

3. Державні програми та ініціативи. Існують програми, спрямовані на виконання вимог Монреальського протоколу, зокрема, "Національний план скорочення використання озоноруйнівних речовин".

Зокрема, в Івано-Франківській області проводяться конкретні заходи: підвищення обізнаності населення – проведення інформаційних кампаній щодо важливості охорони озонowego шару; співпраця з промисловими підприємствами – впровадження екологічно чистих технологій на виробництвах, що використовують озоноруйнівні речовини; навчання та підготовка – організовуються тренінги та семінари для фахівців, зокрема тих, хто працює у сфері холодильного та кондиціонерного обладнання, щодо використання безпечних для озонowego шару матеріалів та технологій.

Отож, політика та заходи у сфері охорони озонowego шару в Івано-Франківській області є частиною ширших національних та міжнародних зусиль. Вони включають моніторинг, регулювання, навчання та просвітницьку роботу, спрямовані на зменшення використання та емісії озоноруйнівних речовин, що є критично важливим для збереження озонowego шару та захисту навколишнього середовища.

4. ВОДНІ РЕСУРСИ

4.1. Водні ресурси та їх використання

Гідрографічна мережа області представлена притоками району басейну річки Дністер та суббасейну річки Прут. Сітка правих та лівих приток р. Дністер, в зв'язку з особливостями рельєфу і клімату розвинена нерівномірно. Найбільш розвинена сітка правих приток, які формуються в Карпатах. До них належать ріки: Свіча, Лімниця, Луква, Сівка, Бистриця. Ці річки мають досить розвинену систему, особливо в гірській частині.

На Карпатські притоки припадає близько 70% водозбірної площі Дністра. На Покутській височині правобережжя Дністра має дуже слабо розвинену річкову систему. Річки тут трапляються рідко, невеликі, маловодні. Довжина найбільших з них р. Тлумачик, р. Хотимирка, р. Лимець не перевищує 20-30 км. В лівобережній

частині в межах області Дністер збирає води з Опільської височини (р. Гнила Липа, р. Свірж), які теж утворюють слабо розвинені системи.

Річкова мережа суббасейну р. Прут в своїй верхній частині збирає води з найвищої частини області – Гуцульських Карпат. Як і район басейну річки Дністер, суббасейн річки Прут має різку асиметричну будову, основна водозбірна площа – на правобережжі, там же – найбільші його притоки – Прутець Яблунецький, Прутець Чемигівський, Ослава, Лючка, Пістинька, Рибниця, Черемош. Ліві притоки малочисельні і маловодні. Найбільші з них – Турка і Чернява.

Густота річкової мережі в межах області коливається від 0,3 – 0,5 км/км² у рівнинній частині і до 1,7 – 2,5 км/км² в Карпатах. Падіння річок на висотах 700 – 1300 м над рівнем моря досягає до 100 м/км, при виході з гір ця цифра знижується до 10 – 20 м/км. Долини річок в горах вузькі і глибокі, русла каменисті, порожисті, складені галькою та валунами. Швидкість течій річок змінюється від 1,0 – 1,5 м/с під час межені, до 4,0 – 7,0 м/с під час паводків і повеней. Передгірські ріки відрізняються від гірських меншим падінням (1,0 – 8,0 м/км), менш глибокими і більш розробленими долинами з добре розробленою заплавою і руслом. Швидкість течії тут від 0,5 – 1,0 до 2,0 – 3,0 м/с. Живлення рік області мішане (дощове, ґрунтове, снігове), частка дощового складає – 35-50%, снігового – 20-30% та ґрунтового – 15-20%. Внутрішній розподіл стоку характеризується паводковим режимом протягом більшої частини року з коротким періодом осінньо-зимової межені (яка також часто порушується після випадання дощів і відлиг). У загальному розподіл стоку такий: весна – 10-22%, літо – 41-53%, осінь – 11-15% і зима – 16-18%. На теплий період року припадає до 85% річного стоку.

4.1.1. Загальна характеристика

Річки.

По території області протікає 8294 річки, загальною довжиною 15754 км, у тому числі: 4688 річок в районі басейну річки Дністер довжиною 9111 км і 3606 річок в суббасейні річки Прут довжиною 6643 км, з яких: 8100 – малі річки з площею водозбору менше 10 км² довжиною – 4494 км; 141 – річка з площею водозбору від 10 до 100 км² довжиною – 3760 км; 44 – річки з площею водозбору від 100 до 1000 км² довжиною – 5554 км; 5 – річок з площею водозбору від 1000,1 км² до 2000 км² довжиною – 1474 км; 3 – площею водозбору до 50000 км² загальною довжиною – 264 км, належать до середніх та одна річка Дністер довжиною 206 км із загальною площею водозбору понад 50000 км² належить до великої річки.

Загальна їх густота в середньому по області становить 0,2-0,4 км/км²; в окремих басейнах вона вища, наприклад, в басейнах Лімниці і Бистриці дорівнює 1,3 км/км², а басейнах Білого і Чорного Черемошів досягає 1,7 – 2,5 км/км².

Озера.

На території області нараховується 42 природних водойми – озер, загальною площею – 98,7876 га, які утворилися в старицях річок та в древньольдовикових формах рельєфу Чорногірського хребта Карпат, а також карстовими озерами незначного розміру в Коломийському районі.

Штучні водойми.

В області є три водосховища сезонного регулювання (Бурштинське, Чечвинське, Княгининське) загальною площею водного дзеркала при НІР 1631,2 га і повним об'ємом – 63,47 млн. м³. Бурштинське і Чечвинське водосховища служать для задоволення виробничих потреб у воді Бурштинської ТЕС і водокористувачів Калуського промислового вузла. Княгининське водосховище використовується для риборозведення.

Згідно проведеної інвентаризації Дністровським басейновим управлінням водних ресурсів, в області нараховується 1227 ставків загальною площею 2635,2859 га і об'ємом 41,41 млн. м³, в т.ч. 498 ставків знаходяться в оренді юридичних і фізичних осіб, які використовуються переважно для риборозведення. Кількість ставків, переданих в оренду щорічно уточнюється. Розташовуються ставки в басейнах малих рік і в регулюванні стоку значної ролі не відіграють.

4.1.2. Водокористування та водовідведення

За даними державної статистичної звітності за формою № 2ТП-водгосп (річна) по Івано-Франківській області в 2024 році було забрано із поверхневих водних об'єктів та підземних джерел 63,056 млн. м³ свіжої води, що на 5,724 млн. м³ менше порівняно з 2023 роком.

Рис. 4.1.2.1 Динаміка забору води з природних джерел.

За даними звітності за формою 2ТП-водгосп (річна) у 2024 році в області використано 52,578 млн. м³ свіжої води, в т. ч. 4,877 млн. м³ з підземних джерел, зокрема в порівнянні з минулим роком збільшився показник використання води підземних джерел на 0,767 млн. м³.

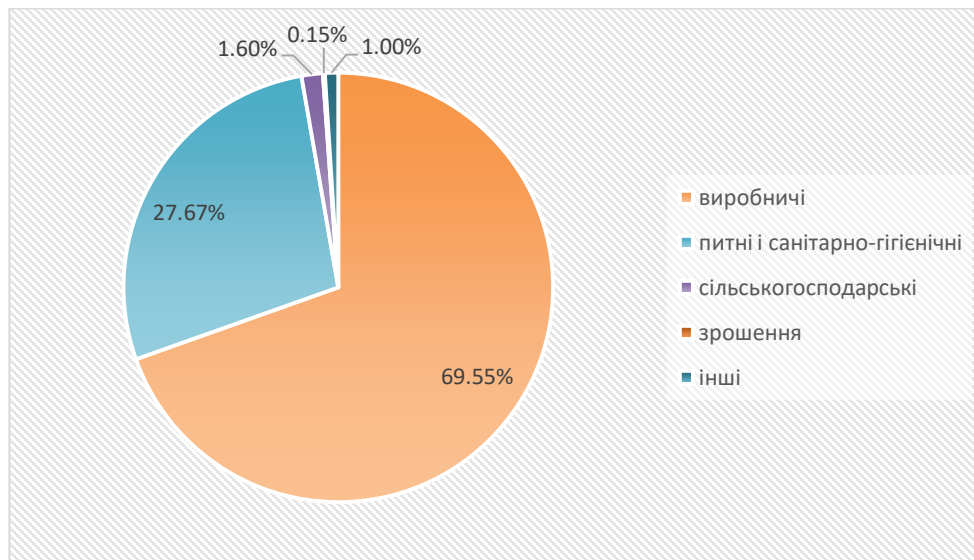

Рис. 4.1.2.2 Структура використання водних ресурсів на потреби.

На зміну обсягів використання води по Івано-Франківській області вплинуло, в основному, зменшення в 2024 році в порівнянні з 2023 роком використання води підприємствами промисловості на 8,107 млн. м³.

Таблиця 4.1.2.1

Обсяг використаної свіжої води та витрати води в системах оборотного і послідовного постачання по галузях народного господарства і окремих підприємствах за 2024 рік*

/ млн.м³ /

Назва областей, галузей народного господарства, водокористувачів	Використано свіжої води		Витрати води в системах оборотного і послідовного постачання
	ліміт	факт	
Івано-Франківська область у тому числі:	186,623	52,578	912,996
Промисловість	105,729	26,041	907,527
АТ «ДТЕК Західенерго» (ВП «Бурштинська ТЕС»)	54,775	16,197	803,278
НГВУ «Долина нафтогаз» ПАТ «Укрнафта»	1,221	0,320	2,271
ТОВ «Уніплит»	1,664	0,233	10,352
ТОВ «Карпатнафтохім»	16,745	5,624	-
Філія «Калуська ТЕЦ» ТзОВ «Костанза»	6,084	0,342	14,582
ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	5,705	0,826	-
Долинський ГПЗ ПАТ «Укрнафта»	0,372	0,174	41,433
ПАТ «Івано-Франківськцемент»	10,387	0,828	12,800
Інші підприємства	8,776	1,497	22,811
Сільське господарство	17,442	5,722	0,002
у т. ч.: рибне господарство	13,212	4,368	-
Інші підприємства	4,23	1,354	-
Житлово-комунальне господарство і побутове обслуговування населення	58,045	18,264	-
КП Водоканал м. Долина	6,661	0,922	-

КП «Коломияводоканал»	3,916	1,628	-
КП «Івано-Франківськводокотехпром»	30,052	12,176	-
КП «Калуська енергетична компанія»	11,012	1,755	-
Інші підприємства	6,404	1,783	-
Транспорт	1,096	0,509	5,469
Інші галузі виробництва	4,311	2,042	-

*За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод

У 2024 році обсяг скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти області дещо зменшився (на 0,437 млн.м³ в порівнянні з минулим роком) і становив 54,699 млн. м³ (таблиця 4.2.1.1)*.

Крім того, у порівнянні з минулим роком зменшився об'єм забруднюючих речовин в складі зворотних вод на 1,476 млн.м³.

Таблиця 4.2.1.1

Область	Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, млн. м ³									
	Всього		в тому числі:							
			без очистки		недостатньо очищених		нормативно чистих (без очистки)		норм. очищен. на очисних спорудах	
	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024	2023	2024
Івано-Франківська	55,136	54,699	0,487	-	0,634	0,501	5,687	6,725	48,329	47,472

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

Таблиця 4.2.1.2

Скидання забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти*

Назви забруднюючих речовин в складі скинутих зворотних вод	Одиниці виміру	Об'єм забруднюючих речовин в складі зворотних вод	
		2023	2024
Скид зворотних вод	млн.м ³	49,450	47,974
Азот амонійний	т	48,6	47,0
БСК 5	-"-	316,8	316,2
Завислі речовини	-"-	569,3	526,9
Нітрати	-"-	1399,3	1391,5
Нітроти	-"-	7,3	6,9
Сульфати	-"-	3975	3253,9
Сухий залишок	-"-	25965,9	21418,8
Хлориди	-"-	7188,5	5285,0
ХСК	-"-	1758	1489,5
Нікель	кг	20	72,9
Залізо	-"-	6509,5	6757,2
Кальцій	-"-	179278	132818
Магній	-"-	24231	17771
Марганець	-"-	91	65
Мідь	-"-	44	53,1
Нафтопродукт	-"-	1680,3	1226,6

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.2.2. Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності).

Основними галузями, які здійснюють скид зворотних вод у поверхневі водні об'єкти по області є: водопостачання, каналізація та поводження з відходами – 36,497 млн. м³, переробна промисловість – 11,061 млн. м³ та сільське, лісове і рибне господарства – 4,146 млн. м³, постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 1,423 млн. м³, добувна промисловість – 0,016 млн. м³ та інші галузі – 1,556 млн. м³.

Рис. 4.2.1.1 Розподіл скидів зворотних вод у поверхневі об'єкти за галузями виробництва.

Основними забруднювачами поверхневих водних об'єктів по області є підприємства промисловості, сільського господарства та водопостачання, каналізації, поводження з відходами, а саме: Верховинське водопровідно-каналізаційне підприємство (0,022 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КНП «Долинська багатопрофільна лікарня» (0,003 млн. м³ недостатньо очищених стоків); філія «БМЕС» АТ «Укрзалізниця» (ВСП Львівська дирекція) (0,001 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КП «Гвіздецький ККП» (0,010 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ТОВ «Уніплит» (0,261 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ЖКТ «Техносервіс» (0,011 млн. м³ недостатньо очищених стоків); Солотвинське ЖКГ (0,002 млн. м³ недостатньо очищених стоків); НПП «Синьогора» (0,005 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КП «Селищене комунальне підприємство» (0,014 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КП «Сільський водник» (0,003 млн. м³ недостатньо очищених стоків); ТОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГмбХ» (0,054 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КП «Тлумачкомунсервіс» (0,031 млн. м³ недостатньо очищених стоків); МКП «КОСІВ» (0,073 млн. м³ недостатньо очищених стоків); КП «Водотеплосервіс» (0,007 млн. м³ недостатньо очищених стоків).

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

В Івано-Франківській області не проводяться транскордонні дослідження забруднення поверхневих водних об'єктів.

4.3. Стан поверхневих вод

4.3.1. Екологічний стан та потенціал масивів поверхневих вод*

На виконання Програми діагностичного та операційного моніторингу у річковому басейні Дністра на території Івано-Франківської області Наказом Держводагентства «Про впровадження Порядку здійснення державного моніторингу вод» № 7 від 12.01.2024 встановлено щомісячно 20 пунктів моніторингу, з них:

- на масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення встановлено 5 пунктів моніторингу;
- на масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод встановлено 13 пунктів моніторингу;
- для визначення референційних умов та на об'єктах Смарагдової мережі встановлено 1 пункт моніторингу.

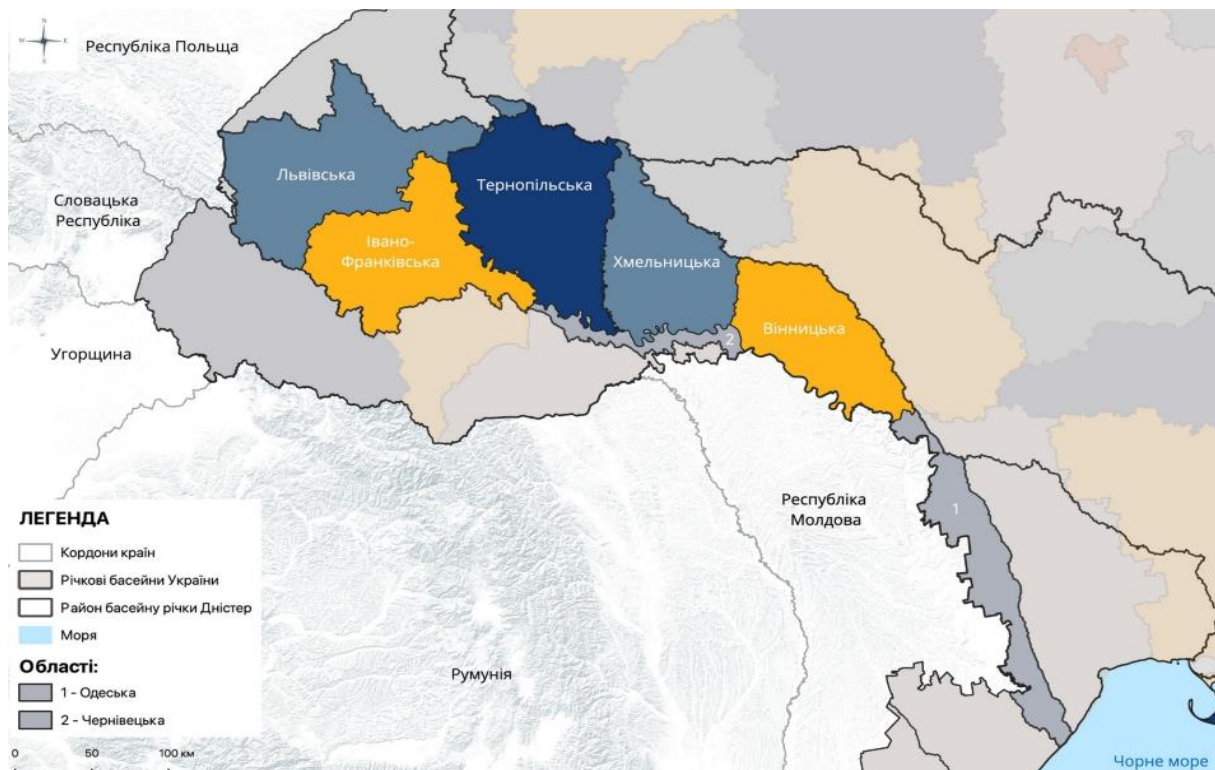
Загальним аналізом лабораторних досліджень, проведених протягом 2024 року встановлено, що у 7 пунктах моніторингу на території Івано-Франківської області в межах річкового басейну Дністра вміст забруднюючих речовин не перевищує екологічних нормативів якості і масив відповідає I класу хімічного стану – «доброму».

№ з/п	№ МПВ	Код МПВ	Назва водного об'єкта	Назва пункту моніторингу
1	1	UA_M5.2_0008	р. Дністер	1083 км, с. Нижнів
2	2	UA_M5.2_0256	р. Свіча	57 км, с. Княжолука
3	3	UA_M5.2_0376	Бурштинське водосховище	13 км, м. Бурштин
4	4	UA_M5.2_0392	р. Бистриця	2 км, с-ще. Єзупіль
5	5	UA_M5.2_0397	р. Бистриця Надвірнянська	16 км, с. Березівка
6	6	UA_M5.2_0457	р. Бистриця Солотвинська	18 км, с. Скобичівка
7	7	UA_M5.2_0480	р. Павельче	10,2 км, с. Павлівка

У 13 пунктах моніторингу зафіксовано перевищення екологічних нормативів якості та встановлено II клас хімічного стану – «недосягнення доброго».

№ з/п	№ МПВ	Код МПВ	Назва водного об'єкта	Назва пункту моніторингу
1	1	UA_M5.2_0280	р. Саджава	9 км, м. Долина
2	2	UA_M5.2_0293	р. Гериня	11 км, м. Болахів
3	3	UA_M5.2_0309	р. Сівка	39,5 км, м. Калуш, вплив Домбровського кар'єру
4				2 км, с. Сівка-Войнилівська, Калуський р-н, зона надзвичайної ситуації
5	4	UA_M5.2_0310	р. Кропивник	12 км, с. Мостище, вплив Домбровського кар'єру
6	5	UA_M5.2_0320	р. Лімниця	105 км, с. Осмолода, Калуський р-н
7	6	UA_M5.2_0325		30 км, с. Вістова, м. Калуш
8	7	UA_M5.2_0347	р. Чечва	20 км, за межами с. Нижній Струтинь
9	8	UA_M5.2_0259	р. Дуба	1 км, с-ще. Рожнятів
10	9	UA_M5.2_0368	р. Луква	23 км, с. Боднарів
11	10	UA_M5.2_0375	р. Гнила Липа	38 км, с. Бабухів.
12	11	UA_M5.2_0433	р. Ворона	55 км. м. Тисмениця
13	12	UA_M5.2_0506	р. Тлумачик	21 км, с. Локітка

Адміністративні одиниці району басейну річки Дністер

Річковий суббасейн Прута

На виконання Програми діагностичного та операційного моніторингу у річковому суббасейні Прута на території Івано-Франківської області Наказом Держводагентства «Про впровадження Порядку здійснення державного моніторингу вод» № 7 від 12.01.2024 встановлено щомісячно 7 пунктів моніторингу на 7 масивах поверхневих вод з них:

– на масивах поверхневих вод, забір води з яких здійснюється для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення встановлено 2 пункти моніторингу;

– на масивах поверхневих вод, які перебувають під ризиком на основі антропогенних впливів на якісний та кількісний стан вод встановлено 5 пунктів моніторингу;

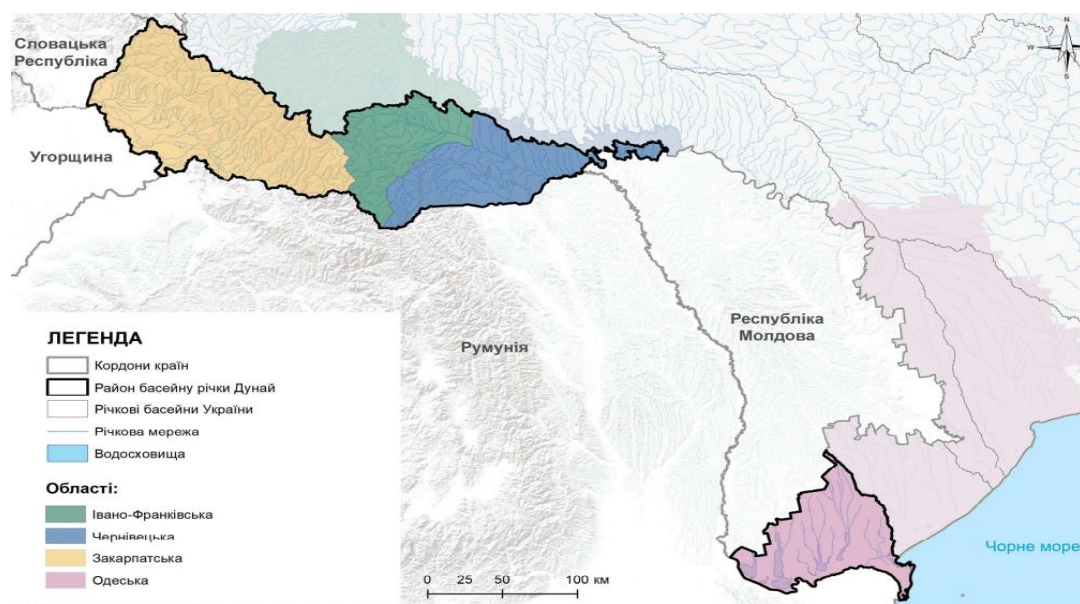
Загальним аналізом лабораторних досліджень, проведених протягом 2024 року встановлено, що у 7 пунктах моніторингу на території Івано-Франківської області в межах річкового суббасейну Прута вміст забруднюючих речовин не перевищує екологічних нормативів якості і масив відповідає I класу хімічного стану – «доброму».

№ з/п	№ МПВ	Код МПВ	Назва водного об'єкта	Назва пункту моніторингу
1	1	UA_M5.3.3_0003	р. Прут	941 км, присілок Вербовський
2	2	UA_M5.3.2_0004		896 км, м. Яремче
3	3	UA_M5.3.2_0006		864 км, с. Шепарівці
4	4	UA_M5.3.2_0021	р. Любіжня	2 км, с-ще. Делятин
5	5	UA_M5.3.2_0149	р. Волиця	р. Волиця, 1 км, с. Рибне

У 2 пунктах моніторингу зафіксовано перевищення екологічних нормативів якості та встановлено II клас хімічного стану – «недосягнення доброго».

№ з/п	№ МПВ	Код МПВ	Назва водного об'єкта	Назва пункту моніторингу
1	1	UA_M5.3.2_0010	р. Прутець-Яблуницький	10 км, с. Поляниця
2	2	UA_M5.3.2_0076	р. Чорнява	22,5 км, с. Хом'яківка

Адміністративні одиниці району басейну річки Дунай

4.3.2. Хімічний стан масивів поверхневих вод

Таблиця 4.3.1.1.

Середньорічні концентрації речовин в контрольних створах водних об'єктів регіону за 2024 рік (в одиницях кратності відповідних ГДК) *

Місце спостереження за якістю води	Забруднююча речовина											
	Азот амонійний	БСК	Завислі речовини	Нафтопродукти	Нітрати	Нітри	СПАР	Сульфати	Сухий залишок	Фосфати	Хлориди	ХСК
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
ДТЕК Бурштинська ТЕС р. Гнила Липа												
Ріка Гнила Липа 50 м вище скиду	0,229	1,437	13,958	0,221	1,606	0,139	-	156,873	-	0,175	20,734	23,952
Скид зі шлаковідвалу	0,241	1,446	14,028	0,237	1,64	0,141	-	164,019	-	0,196	23,061	25,807
Ріка Гнила Липа 500 м нижче скиду	0,227	1,463	13,833	0,225	1,661	0,141	-	163,334	-	0,190	21,647	24,655
ГОВ «Оператор газотранспортної системи України» Карпатське лінійне виробниче управління магістральних газопроводів												
Випуск №3 500 м вище скиду у р. Похівка, за межами с. Похівка	0,125	1,350	9,165	-	4,585	0,188	-	20,973	-	0,198	18,395	11,570
Випуск №3 500 м нижче скиду у р. Похівка, за межами с. Похівка	0,075	1,283	8,955	-	4,350	0,177						
ГОВ «ЕЛЕКТРОСВІТ» р. Горохолина	1,0	3,7	24,7	0,04	8,3	2,5	0,1	75,2	404,5	2,8	51,2	24,7
КП «ГОРОДЕНКА ВОДОКАНАЛ» Городенківської міської ради	0,76	7,25	12,9	-	-	0,069	0,081	233,2	821,0	1,83	71,3	49,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
МРЦ МВС України «Кременці»	0,38	2,4	10,25	<0,005	6,8	0,04	0,1	79,25	244,5	0,019	24	12,5
КП «Рожнятівкомфорт» р. Дуба	1,22	3,0	14,60	0,005	10,01	0,06	0,050	42,91	358,00	1,53	63,41	60,00
АТ «УКРСПЕЦТРАНСГАЗ» р. Луцава	0,5	3,4	5,0	0,01	2,45	0,15	-	24,0	213,5	0,22	21,5	13
КП «Івано-Франківськ Водоскотехпром» р. Бистриця	0,360	3,567	21,582	0,013	7,754	0,060	0,019	26,868	225,592	0,235	32,254	18,789
ГЗОВ ЛЕОНІ ваєрієнг Системс УА» р. Косачівка	1,06	4,5	-	<0,005	5,3	0,12	-	76	336,5	0,16	43	24,2
КП «Водоканал» м. Снятин р. Прут	1,5	15	15	0,1	5,7	0,2	0,13	49	348	1,8	55	80
ГЗОВ «Гудвеллі Україна»												
потік Сапогів с. Копанки	1,83	2,42	12,88	<0,04	20,47	0,09	0,18	56,9	369,3	2,09	24,5	29,28
потік Велопунець с. Вилки	0,86	2,6	20,9	<0,01	21,95	0,06	-	61,35	536,5	1,48	68,79	34,08
потік безіменний с. Лука	0,8	2,4	22,3	<0,017	19,35	0,04	-	50,6	373,25	1,68	58,1	32,98
р. Бебелка с. Тустань	1,8	2,72	11,35	<0,04	18,23	0,07	-	42,2	355	1,54	44,9	27,83
Косівська СЕЕМ АТ «Прикарпаттяобленерго»	0,1	1,1	<5,0	<0,005	1,63	0,051	-	18	176	0,084	6,7	<10
Лисецька СЕЕМ АТ «Прикарпаттяобленерго»	0,2	4,0	<5,0	<0,005	3,1	0,16	-	69	477	1,7	64	15

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію

Протягом 2024 року фахівцями Головного управління Держпродспоживслужби в Івано-Франківській області проведено 36 позапланових заходів державного нагляду (контролю) за об'єктами водопостачання, а саме перевірено 19 централізованих водопроводів та 17 джерел нецентралізованого водопостачання згідно заяв суб'єктів господарювання. За результатами проведених заходів винесено 29 приписів щодо усунення виявлених порушень.

Крім того, Івано-Франківською регіональною державною лабораторією ГУ Держпродспоживслужби з централізованих водопроводів відібрано 150 проб води питної: 67 – для дослідження за мікробіологічними показниками, 64 – для дослідження за санітарно-хімічними показниками, 9 – за вірусологічними показниками, 10 – за показниками радіаційної безпеки. За результати досліджень 15 проб питної води (10%) не відповідали вимогам ДСанПіНу 2.2.4.171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»: 2 – за мікробіологічними показниками та 13 – за санітарно-хімічними показниками.

З джерел нецентралізованого водопостачання відібрано 156 проб води питної, з яких не відповідали вимогам 39 проб (25 %) (26 – за мікробіологічними показниками та 13 - за санітарно-хімічними показниками).

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Порядком здійснення державного моніторингу вод, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2018 № 758 не передбачено

проведення радіологічних досліджень масивів поверхневих вод.

4.4. Екологічний стан Азовського та Чорного морів Морські водойми на території області відсутні.

4.5. Державна політика та заходи щодо поліпшення стану водних об'єктів

Одним із основних заходів з покращення екологічного стану річок, водоохоронних зон та прибережних захисних смуг – це недопущення забруднення поверхневих вод і прилягаючих земельних масивів у т.ч. водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, будівництво нових та реконструкція і ремонт діючих очисних споруд, недопущення скидання у відкриті водойми неочищених стоків.

Протягом 2024 року основними підприємствами забруднювачами за рахунок власних коштів проведено заходи, які спрямовані на покращення стану водних об'єктів на загальну суму 69694,0 тис. гривень.

5. ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО ТА ЛАНДШАФТНОГО РІЗНОМАНІТТЯ, РОЗВИТОК ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ

Проект екологічної мережі Івано-Франківської області.

31

чужорідних видів, кліматичні зміни, забруднення довкілля, неконтрольований видобуток природних ресурсів.

Зниження рівня біорізноманіття займає особливе місце серед головних екологічних проблем сучасності. Наслідком зникнення видів стане руйнування існуючих екологічних зв'язків та деградація природних угруповань, неспроможність їх до самовідновлення, що призводитиме до їх зникнення. Подальше скорочення біорізноманіття може призвести до дестабілізації біоти, втрати цілісності біосфери та її здатності підтримувати найважливіші характеристики середовища. Внаслідок незворотного переходу біосфери в новий стан вона може стати непридатною для життя людини.

Ландшафтне різноманіття визначається кількістю природних географічних комплексів - ландшафтів, як сукупностей рельєфу, клімату, вод, ґрунтів, об'єктів рослинного й тваринного світу, які знаходяться у складній взаємодії і взаємозумовленості та утворюють однорідну за умовами розвитку і єдину цілісну систему.

Серед сучасних концепцій збереження та відтворення (ренатуралізації) природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття помітне місце посідає концепція створення екомережі як своєрідної комплексної технології екологічно доцільної консервації земель та відтворення природних властивостей навколишнього середовища. Створення Всеєвропейської екомережі у рамках Всеєвропейської стратегії збереження біотичного і ландшафтного різноманіття (Софія, 1995) на основі поєднання національних, регіональних і місцевих екомереж визнано на сьогодні найбільш перспективним шляхом реалізації одного із принципів сталого розвитку – збереження і поетапне відтворення цілісності природного середовища, біотичного і ландшафтного різноманіття.

Необхідність формування екомережі на території Івано-Франківської області обумовлена порушенням цілісності і структурно-функціональної організації природних ландшафтів внаслідок значного антропогенного і техногенного навантаження. В результаті їх денатуралізації утворилися антропогенні ландшафти, в яких природні біоценози замінені агроценозами і урбоєкосистемами. Наслідком цього є збіднення біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних ресурсів і є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

У зв'язку з цим, виникає потреба формувати нове середовище, адаптоване до сучасних умов, із застосуванням басейнового, ландшафтно-екологічного, географічного та геоботанічного підходів. Формування такого середовища здійснюється шляхом створення екомережі, ренатуралізації антропогенних екосистем і конструювання «культурних ландшафтів».

Забезпечення збалансованого проектування та функціонування екомережі, як комплексного природоохоронного просторового об'єкта, потребує формування його оптимальної територіальної структури, визначення місця об'єктів екомережі у складі земельного фонду, встановлення порядку (процедури) формування екомережі і її структурних елементів (таблиця 5.1.1.1). Зазначені аспекти проблеми

є недостатньо обґрунтованими з наукових і методично-прикладних позицій, особливо в регіональному аспекті. Тому розробка засад, принципів і способів формування екомережі в Івано-Франківській області є актуальною.

Таблиця 5.1.1.1.

Площі земельних угідь – складових національної екомережі
за роками, тис. га

	2021	2022	2023	2024
Категорії землекористування				
Землі природоохоронного призначення	223,85	223,85	223,85	223,85
Сіножаті та пасовища	191,98	191,98	191,98	191,98
Землі водного фонду:	23,9	23,9	23,9	23,9
у т. ч. площа рибних ставків	3,8	3,8	3,8	3,8
Землі оздоровчого призначення	0,13	0,13	0,13	0,13
Землі рекреаційного призначення	11,47	11,47	11,47	11,47
Землі історико-культурного призначення	0,07	0,07	0,07	0,07
Ліси та ін. лісовкриті площі	474,7	474,7	474,7	474,7

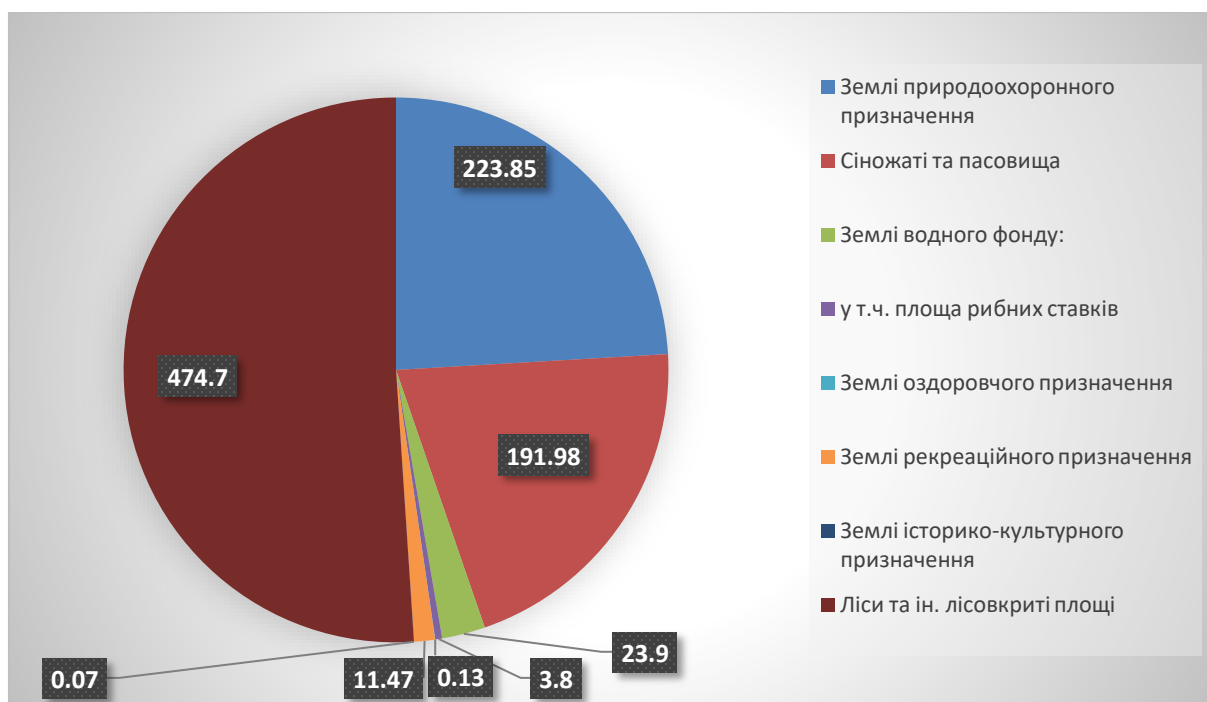

Рис. 5.1.1.1.1. Розподіл площі земельних угідь – складових національної екомережі за 2024 рік, тис. га.

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

Внаслідок дії негативних антропогенних факторів все більша кількість видів тварин і рослин в Україні опиняються під загрозою зникнення. Раціональне використання природних ресурсів передбачає певне регламентування господарської діяльності. Для збереження природного середовища особливе значення має збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, яке складає основу природних

ресурсів, забезпечує сировиною і продуктами харчування, є необхідною умовою формування безпечного середовища життєдіяльності людей.

Найбільшою загрозою біорізноманіттю є порушення цілісності і єдності природного рослинного покриву. Цей процес є результатом фрагментації, яка відбувається внаслідок знищення рослинного покриву через надмірне сільськогосподарське освоєння території, урбанізацію, осушення земель.

Фрагментація рослинного покриву, що наближається до 50%, призводить до погіршення гідрологічного режиму території, клімат стає більш континентальним, збільшується швидкість вітру, розвивається ерозія ґрунтів, погіршуються умови існування всіх видів. На другому критичному рівні (75-80% фрагментації) негативні процеси починають переважати і ведуть до зміни газового складу атмосфери, опустелювання земель. З'являється загроза, що природні території при подальшій деградації не зможуть виконувати свої основні функції (екологічну, генетичну, еволюційну, економічну, ресурсну, естетичну, оздоровчу) і людство втратить перспективу сталого розвитку.

Територіальна структура екологічної мережі має відповідати принципам достатності території для збереження біотичного і ландшафтного різноманіття, забезпечення просторової цілісності і репрезентативності цих територій і формуватися з урахуванням ландшафтно-будови території. Складовою частиною процесу створення екомережі є добір достатньо збережених природних ландшафтних утворень, які б складали основу (природно-ландшафтний каркас) екомережі.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Основою для створення екомережі є природно-заповідний фонд області, який нараховує 582 території та об'єктів загальною площею 275,013 тис. га (без дублювання площі – 225,886 тис. га), з них 33 об'єкти загальнодержавного значення, площею 131,699 тис. га і 549 об'єкти місцевого значення, площею 143,313 тис. га, що становить 16,2 % території області (таблиця 5.1.4.1.).

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат. Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин. 213 видів рослин і грибів занесені до Червоної книги України та 118 до Європейського Червоного списку, 21 вид рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, з них 354 – рідкісних рослинних угруповань, 38 видів рослин та грибів, які перебувають під загрозою зникнення (CITES). Загалом на території області перебувають під загрозою зникнення 412 видів рослин, які входять до Переліку рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області, який затверджений рішенням Івано-Франківської ради від 23.04.2021 № 150-6/2021.

Тваринний світ – один з компонентів природних ресурсів області. Різноманітність і багатство природних ландшафтів та вигідне географічне розташування стало передумовою розвитку та існування своєрідної рідкісної фауни, котра порівняно з іншими регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами, 198 видів зникаючих тварин занесені до Червоної книги України. Кількість видів тварин, занесених до додатків Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції) – 313, кількість видів тварин, занесених до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS) – 100.

5.1.4. Формування національної екомережі

Прийнятий у 2000 році Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки», Закон України «Про екологічну мережу України» та постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2015 № 1196 «Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі» є законодавчою основою для організації заходів щодо формування екологічної мережі.

За попередніми підрахунками до складу регіональної екологічної мережі області може бути залучено понад 60% земельного фонду. За часткою земель у структурі екологічної мережі цей показник відповідатиме європейським і світовим стандартам. Основу перспективної регіональної екологічної мережі складатимуть території та об'єкти природно-заповідного фонду з істотно обмеженим режимом природокористування. Програмою розвитку регіональної екологічної мережі прогнозується збільшення частки природно-заповідних земель, що дасть можливість забезпечити збереження та відтворення генетичного, видового та ландшафтного різноманіття. Решта територій, що передбачається включити до регіональної екологічної мережі, виконуватимуть функції екологічних коридорів, буферних зон, зон відтворення природної рослинності.

Процес формування екомережі є складним і тривалим, оскільки вимагає поєднання і оптимізації багатьох елементів природної і соціальної сфер. Це системна форма охорони природи, головною метою якої є відновлення природної, територіальної і функціональної цілісності екосистем у поєднанні із невиснажливим використанням природних ресурсів.

Українським науково-дослідним інститутом гірського лісівництва імені П. С. Пастернака реалізовано природоохоронний захід «Розроблення проекту схеми регіональної екологічної мережі Івано-Франківської області». Визначено об'єкти і структурні елементи екомережі області. Загальна площа регіональної екомережі Івано-Франківської області становитиме орієнтовно 806,3 тис. га, у тому числі: макроекокоридори – 502,1 тис. га, базові ключові території національного значення в їх складі – 280,5 тис. га. Решта територій буде представлена природними ядрами та екокоридорами регіонального та локального значення, буферними та

відновними територіями (таблиця 5.1.4.1.).

Відповідно до статті 17 Закону України «Про екологічну мережу України» включення територій та об'єктів екомережі до відповідних переліків здійснюється на підставі рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень у порядку, що встановлюється постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1196 «Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі», до повноважень органів місцевого самоврядування належить розроблення місцевих схем екологічної мережі відповідної адміністративно-територіальної одиниці та підготовка клопотань (пропозицій) щодо формування та включення територій до переліків територій та об'єктів екологічної мережі.

Рис. 5.1.4.1.1. Загальна площа екологічної мережі у розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону, тис. га.

Таблиця 5.1.4.1.

Складові структурних елементів екологічної мережі в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

№ з/п	Одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Загальна площа тис. га	Загальна площа еко-мережі, тис. га	Складові елементи екомережі, тис. га											
				Об'єкти ПЗФ	Водно-болотні угіддя	Відкриті заболочені землі	Водоохоронні зони	Прибережні захисні смуги	Ліси та інші лісовкриті площі	Курортні та лікувально оздоровчі території	Рекреаційні території	Землі під консервацію	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	Пасовища, сіножаті	Радіоактивно забруднені землі, що не використовуються в господарстві
1.	Верховинський	125,4	114,84	34,048	1,625	0,024	0,8	0,4	51,114	0,002	0,178	0	1,774	25,394	-
2.	Івано-Франківський	384,1	164,119	45,397	2,08	0,071	8,43	4,58	50,713	0,044	10,999	14,1	0,914	27,094	-
3.	Калуський	356,3	230,999	31,463	0	0	5,49	4,62	176,377	0,041	0,085	4,3	0	13,892	-
4.	Коломийський	241,6	79,745	15,162	0	0,379	5,01	6,6	28,149	0,015	0,034	8,4	1,816	14,18	-
5.	Косівський	90,3	72,439	50	0	0,001	0,79	0,4	0,01	0,02	0,159	0	0,706	20,353	-
6.	Надвірнянський	195,1	144,158	49,425	4,935	0	1,727	1,6	82,485	0,008	0	1,2	0	3,29	-
	По області	1392,7	806,3	223,852	8,64	0,475	22,247	18,2	388,848	0,13	11,455	28	5,21	104,203	-

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

29 січня 2000 року у Монреалі (Канада) було підписано Протокол з біобезпеки до Конвенції про біологічне різноманіття, який набув чинності 11 вересня 2003 року. Основною метою Протоколу є забезпечення належного рівня захисту людини та навколишнього природного середовища у сфері передачі, обробки та використання генетично модифікованих організмів, які є результатом сучасної біотехнології, при цьому основна увага приділяється транскордонному переміщенню.

У 2002 році Україна приєдналася до Протоколу з біобезпеки. Це лише один із перших кроків на шляху до формування сукупності нормативно-правових актів, призначених врегульовувати відносини у сфері поводження з генетично модифікованими організмами. В українському законодавстві немає спеціального закону про забезпечення біобезпеки при здійсненні генетично-інженерної діяльності.

23.08.2023 Верховною Радою України прийнятий Закон України «Про державне регулювання генетично-інженерної діяльності та державний контроль за розміщенням на ринку генетично модифікованих організмів і продукції» № 3339-ІХ, який вступить в дію 16.09.2026.

Закон запроваджує: комплексне регулювання правових та організаційних засад генетично-інженерної діяльності шляхом здійснення держнагляду (контролю) за використанням генетично модифікованих організмів та обігом ГМ-продукції; обов'язкове маркування ГМО та ГМ-продукції, що дозволяє споживачам приймати обґрунтовані рішення про те, чи купувати їх чи ні; моніторинг за обігом ГМО та ГМ-продукції, що допомагатиме виявити будь-які потенційні ризики для здоров'я людей або навколишнього середовища.

Також документ визначає, що ГМО та ГМ-продукція має перевозитись в безпечних умовах, що має запобігати їхньому потраплянню в навколишнє середовище, а також зберігатися у безпечних умовах, що має запобігати їхньому псуванню або забрудненню.

Крім цього, Закон визначає правила утилізації ГМО та ГМ-продукції, яка має відбуватися безпечним способом, що має запобігати їхньому потраплянню в навколишнє середовище. Закон також встановлює санкції за порушення правил та процедур, пов'язаних з ГМО.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Ландшафтні та ґрунтово-кліматичні умови, геологічна будова та інші природні фактори Івано-Франківщини зумовили різноманітність та багатство рослинного світу.

Флора області нараховує понад 1500 видів рослин, що складає більше половини списку флори України. На заповідних територіях області охороняється

більше 1000 видів судинних рослин, що становить майже 55 % всієї флори Українських Карпат.

Майже третина природної флори Івано-Франківщини, потребує повної або часткової охорони. Сюди належать ендемічні та реліктові, рідкісні та зникаючі види рослин, 213 видів рослин і грибів занесено до Червоної книги України та 118 до Європейського Червоного списку.

Рішенням обласної ради від 23.04.2021 № 150-6/2021 «Про затвердження списку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області» затверджено перелік (412 видів рослин), рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів та інших рослинних ресурсів

За даними основних лісокористувачів землі лісового фонду Івано-Франківської області складають 635,7 тис. га, з яких вкрито лісовою рослинністю 587,1 тис. га, що складає 42,2% від адміністративної площі області (таблиця 5.2.2.1.). Ліси на території області розміщені нерівномірно і знаходяться в основному в гірських районах (73% лісів області належить до гірських). Тому лісистість різних районів коливається від 11% до 68%.

Таблиця 5.2.2.1.

Землі лісогосподарського призначення Івано-Франківської області
станом на 01.01.2025 року*

№ з/п		Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	Загальна площа земель лісогосподарського призначення :	тис. га	635,7	-
	у тому числі :			
1.1	площа земель лісогосподарського призначення державних лісогосподарських підприємств	тис. га	451,708	-
1.2	площа земель лісогосподарського призначення комунальних лісогосподарських підприємств	тис. га	73,352	-
1.3	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана в користування	тис. га	-	-
2	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрито лісовою рослинністю	тис. га	587,1	-
3	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі області)	%	45,65	-

* За даними лісокористувачів області

Лісовий фонд Івано-Франківської області закріплений за постійними лісокористувачами: 75 % земель лісового фонду надано в постійне користування філіям ДСПГ «Ліси України», 25% земель лісового фонду закріплено за іншими користувачами, а саме: ОКП «Івано-Франківськоблагроліс» – 72,44 тис. га, КП «Івано-Франківськ АГРО» Івано-Франківської міської ради 0,912 тис. га,

національними природними парками і природним заповідником Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України – 63,2 тис. га (ПЗ «Горгани» – 5,3 тис. га, НПП «Гуцульщина» – 7,6 тис. га, Карпатський НПП – 38,3 тис. га, НПП «Верховинський» – 12 тис. га,) Галицький НПП – 11,8 тис. га, НПП «Синьогора» – 10,9 тис. га, ДП «Прикарпатський військовий лісгосп» Міністерства оборони України – 7,4 тис. га, приватне підприємство «Спеціалізоване, лісомисливське, науково-дослідне, природно-заповідне господарство «Чорний ліс» – 8,5 тис. гектарів.

Ліси Івано-Франківської області поділені за категоріями: природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (займають 19% від вкритої лісом площі), рекреаційно-оздоровчі ліси – 13%, захисні ліси-23%, експлуатаційні ліси – 45%. Більша частина лісів області віднесена до лісів з особливими захисними функціями, де обмежено режим лісокористування

За віковими групами деревостани постійних лісокористувачів поділяються на молодняки, які складають 17,3% (93,72 тис. га), середньовікові 50,6% (275,52 тис. га), пристигаючі 14,2% (77,54 тис. га) та стиглі і перестійні 17,9% (97,28 тис. га) (таблиця 5.2.2.2.).

За породним складом в лісах області переважають хвойні породи, що складають 56% або 314,7 тис. га, твердолистяні деревостани складають 37% – 206 тис. га, м'яколистяні 7% – 45 тис. га.

Таблиця 5.2.2.2.

Структура лісів в межах вікових груп*

Користувачі	Групи віку	2007 тис. га/%	2014 тис. га/%	2022 тис. га/%
13 філій ДП «Ліси України» Всього:	молодняки	85,3 /20	71,6 /17	66,5/16,3
	середньовікові	237,3/55	222,1 /52,8	193,1/47,3
	пристигаючі	57,1/14	61,03/14,5	62,3/15,3
	стиглі	49,1/11	65,51 /15,7	85,7/21,1
		428,8/100	420,24 /100	407,6/100
ОКП «Івано-Франківськоблагроліс» Всього:	молодняки	20,1/29	20,0 /29	19,9/28,7
	середньовікові	38,5/55	38,3 /55	38,3/54,3
	пристигаючі	8,3/12	8,5 /12	8,5/12,1
	стиглі	3,1/4	3,3 /4	3,4/4,9
		70,0/100	70,1 /100	70,1/100
Інші лісокористувачі Всього:	молодняки	11,6/17	8,74 /12,5	7,32/11,0
	середньовікові	44,1/62	47,56/67,8	44,12/66,5
	пристигаючі	6,5/9	6,43 /9,2	6,74/10,1
	стиглі	8,6/12	7,46/10,5	8,19/12,4
		70,8/100	70,19 /100	66,37/100
Разом по області Всього:	молодняки	117,0/21	100,34 /17,9	93,72/17,3
	середньовікові	319,8/56	307,96 /54,9	275,52/50,6
	пристигаючі	72,1/13	75,96 /13,6	77,54/14,2
	стиглі	60,8/10	76,27 /13,6	97,29/17,9
		569,6/100	560,5/ 100	544,07/100

* За даними лісокористувачів області

Таблиця 5.2.2.3.

Динаміка лісового фонду Івано-Франківської області*

Лісокористувачі	Загальна площа земель лісового фонду тис. га	Вкриті лісовою рослинністю землі, тис. га				Вікова структура деревостанів, тис. га				загальний запас деревини, млн. м³.	середній запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю земель, м³.	запас стиглих та перестійних насаджень, млн.м³.	Розрахункова лісосіка головного користування, тис. м³.
		всього	в т.ч. по господарствах			молодняки	середньовікові	пристигаючі	стиглі та перестійні				
			хвойні	твердолі	м'яголіні								
Разом по ОУЛМГ 2020	458,8	412,0	229,6	167,7	14,7	70,1	204,2	67,6	69,7	124,1	302	24,3	562,96
Разом по ОУЛМГ 2021	456,2	413,1	231,8	167,7	11,2	66,5	193,1	62,3	85,7	121,191	295,1	25,5	540,1
Разом по ОУЛМГ 2022	456,2	413,4	233,6	168,6	11,2	66,5	193,1	62,3	85,7	121,913	295,1	25,49	540,1
Разом по ДП «Ліси України» 2023	456,2	413,4	233,6	168,6	11,2	66,5	193,1	62,3	85,7	121,913	295,1	25,49	540,1
Разом по ДП «Ліси України» 2024	456,2	413,4	233,6	168,6	11,2	66,5	193,1	62,3	85,7	121,913	295,1	25,49	540,0
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2020	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	20,1	38,3	8,5	3,4	13,95	198	0,9	40,1
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2021	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	19,9	38,3	8,5	3,4	14,151	201,877	0,928	40,11
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2022	73,8	70,1	34,8	28,1	7,2	19,9	38,3	8,5	3,4	14,151	201,877	0,928	40,11
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2023	73,76	70,1	35,88	27,74	6,61	19,9	38,3	8,5	3,4	14,05	203,5	0,93	42,04
Разом по ОКП Івано-Франківськблагроліс 2024	72,44	69,04	35,13	27,41	6,5	19,9	38,3	8,5	3,4	14,15	201,9	0,93	42,04
Всього по області: 2020	620,3	564,3	326,9	211,5	25,9	98,3	295,7	85,2	85,1	169,1	299	29,7	623,7
Всього по області: 2021	612,2	551,4	314,7	206,4	45,2	93,72	275,52	77,54	97,29	147,9	282	28,7	595,31
Всього по області: 2022	629,035	576,904	329,7	211,9	35,3	9371	274,9	77,54	97,3	148,0	283,0	28,8	595,3
Всього по області: 2023	629,035	576,904	329,7	211,9	35,3	93,71	274,9	77,54	97,3	148,0	283,0	28,8	595,3
Всього по області: 2024	629,035	576,904	329,7	211,9	35,3	93,71	274,9	77,54	97,3	148,0	283,0	28,8	595,3

* За даними лісокористувачів області

В Івано-Франківській області функціонує 13 лісогосподарських підприємств-філій державного спеціалізованого підприємства «Ліси України», які координуються Карпатським лісовим офісом. Філії ведуть лісове та мисливське господарство на загальній площі 444,242 тисяч гектарів.

Предметом діяльності філій, серед основного, є відтворення та підвищення продуктивності лісових насаджень, посилення їх корисних властивостей, підвищення родючості ґрунтів, забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, шкідників і хвороб, дотримання правил і норм використання лісових ресурсів, ведення лісового господарства на основі матеріалів лісовпорядкування, здійснення використання лісових ресурсів способами, які забезпечують збереження оздоровчих і захисних властивостей лісів, а також створюють сприятливі умови для їх охорони, захисту та відтворення.

З метою забезпечення належного протипожежного стану філіями у 2024 році влаштовані 69,4 км мінералізованих смуг, здійснено догляд за мінералізованими смугами (розривами) загальною протяжністю 111,8 км, з метою недопущення надзвичайних ситуацій в протипожежний період перекрито 152 позапланових доріг, виставлено 106 об'єктів наглядної агітації. Проводиться робота з населенням щодо попередження лісових пожеж, зокрема, здійснено 2 виступи по радіо та на телебаченні, опубліковано 7 статей в пресі, проведено 290 бесід та лекцій.

У 2024 році державною лісовою охороною філій ДП «Ліси України» на території Івано-Франківської області виявлено 239 випадків незаконної порубки лісу, правопорушниками незаконно зрубано 1416 м³ деревини, шкода, заподіяна лісу склала 92326,5 тис. грн. Добровільно відшкодовано 1486,3 тис. грн, що складає 1,6 % від загальної суми заподіяної шкоди. Філіями передано до органів досудового розслідування справи щодо 74 випадків незаконної порубки 1279 м³ деревини на заподіяну шкоду 90840,2 тис. грн.

Філіями Карпатського лісового офісу в Івано-Франківській області від рубок головного користування заготовлено 234766 м³ ліквідної деревини, використання розрахункової лісосіки становить 41,7%. Рубки догляду виконано на площі 5355,5 га при плані на рік 5006,5 га (виконання плану 107%), заготовлено 182127 м³ при плані 162582 м³ (виконання 112 %). В тому числі:

- освітлення - на площі 583,1 га при плані 591 га (виконання 99%);
- прочищення - на площі 1253,6 га при плані 1238,5 га (виконання 101%);
- проріджування - на площі 596 га при плані 584 (виконання 102%);

Інші види рубок формування і оздоровлення лісів та інші заходи, пов'язані з веденням лісового господарства виконано на площі 12124,5 га при запланованих 11515,4 га (виконання 105 %), заготовлено 635087 м³ деревини при запланованих 562116 м³ (виконання 113 %).

У 2024 році філіями ДП «Ліси України» на території Івано-Франківської області проведено лісовідновлення на загальній площі 1213,6 га при запланованих обсягах 1046,8 га, виконання складає 116 %. Із загального обсягу, лісовідновлення здійснено шляхом посадки лісових культур на площі 487,6 га або 116 % від запланованих 421,3 га, шляхом природного поновлення - 725,0 га або

116% від запланованих 625,5 га. Крім цього, проведено лісорозведення на площі 16,7 га.

Таблиця 5.2.2.4.

Динаміка спеціального використання
лісових ресурсів державного значення*

Рік	Розрахункова лісосіка, тис. м ³ .	Фактично зрубано, тис. м ³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			Розрахункова лісосіка тис. м ³	Фактично зрубано тис. м ³	Розрахункова лісосіка, тис. м ³	Фактично зрубано, тис. м ³ .	Розрахункова лісосіка, тис.м ³	Фактично зрубано, тис.м ³
Рубки головного користування								
2021	618	266,8	420	174,5	177	81	21	11,3
2022	626	260,4	422,5	167,2	181,8	87,338	18,68	13,87
2023	622,27	295,55	421,43	209,81	176,07	78,76	24,77	6,99
2024	622,27	361,4	421,43	279,96	176,07	75,86	24,77	5,58

* За даними лісокористувачів області

У 2024 році заготівля лісових ресурсів побічного користування та другорядних лісових матеріалів здійснювалася на підставі лімітів, затверджених розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 16.04.2024 № 176 та рішенням Івано-Франківської обласної ради від 19.04.2024 № 890-30/2024 «Про погодження лімітів використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань на 2024 рік». Ліміт на заготівлю лікарської сировини по філіях Карпатського лісового офісу державного підприємства «Ліси України» становив 60340 кг, ОКП «Івано-Франківськблагроліс» ліміт на заготівлю лікарської сировини 3540,0 кг сухої ваги. Фактично лікарську сировину в порядку спеціального використання лісових ресурсів не заготовляли.

Ліміт на заготівлю грибів по Карпатському лісовому офісу державного підприємства «Ліси України» у 2024 році становив 3249,0 т свіжої ваги, ліміт на ягоди – 1588,0 т свіжої ваги. Ліміт на заготівлю грибів по ОКП «Івано-Франківськблагроліс» у 2024 році становив 9,5 т свіжої ваги, ліміт на ягоди – 73,5 т свіжої ваги.

**Використання природних рослинних лісових ресурсів по філіях Карпатського
лісового офісу ДП «Ліси України» за 2024 рік.**

Назва природних рослинних ресурсів	Найменування філій													
	Філія «Болехівське лісове господарство»	Філія «Брошнівське лісове господарство»	Філія «Верховинське лісове господарство»	Філія «Вигодське лісове господарство»	Філія «Ворохтянське лісове господарство»	Філія «Гринявське лісове господарство»	Філія «Десятинське лісове господарство»	Філія «Івано-Франківське лісове господарство»	Філія «Калузьке лісове господарство»	Філія «Коломийське лісове господарство»	Філія «Кутєцьке лісове господарство»	Філія «Надвірнянське лісове господарство»	Філія «Осмолодське лісове господарство»	Всього
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Лікарська сировина (у кг сухої ваги)														
Брусниця (листя)	5	5	10	100	10	10	10	5	-	-	-	10	25	190
Береза бородавчата (листя)	5	5	20	100	20	20	25	15	40	20	-	50	70	390
Береза бородавчата (бруньки)	5	5	15	100	15	15	20	15	25	10	-	40	60	325
Бузина чорна (квіти)	20	10	10	-	20	10	40	25	50	20	-	10	30	245
Глід криваво-червоний (плоди)	100	120	100	100	100	100	120	100	320	220	-	200	220	1800
Грицики звичайні (трава)	5	5	5	-	5	5	5	10	10	5	-	5	15	75
Деревій звичайний (трава)	70	50	30	30	50	30	70	70	120	60	-	60	160	800
Дуб звичайний (кора)	100	50	-	-	-	-	10	120	200	70	-	100	100	750
Звіробій звичайний (трава)	120	30	60	500	50	200	40	110	660	60	-	70	300	2200
Іван-чай (трава)	5	5	-	100	5	5	5	10	10	5	-	5	20	175
Кропива дводомна (трава)	150	60	120	200	120	120	240	200	660	120	-	250	900	3140
Кропива собача (трава)	40	40	40	200	120	40	40	50	140	40	-	40	330	1120
Крушина ламка (кора)	50	20	-	-	20	-	20	50	120	50	-	150	120	600
Липа сердцелиста (квіти)	480	180	20	400	20	20	700	700	700	150	-	150	480	4000
Ліщина (листя)	10	10	10	200	10	10	10	20	20	10	-	10	20	340
Малина (листя)	50	60	50	200	50	50	50	20	100	50	-	50	200	930

А	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
М'ята перцева (трава)	3500	2500	500	350	500	500	5000	3500	7000	3500	-	3500	6500	36850
Ожина (листя)	10	20	30	200	40	40	50	30	70	50	-	50	100	690
Підбіл звичайний (листя)	40	80	40	200	40	80	40	80	80	40	-	80	160	960
Подорожник великий (листя)	30	30	15	300	15	30	30	45	65	15	-	15	50	640
Пижмо звичайне (квіти)	25	25	25	-	25	25	100	75	50	25	-	25	75	475
Полин гіркий (трава)	5	10	5	-	5	5	10	10	10	5	-	5	15	85
Сосна (бруньки)	5	10	5	50	10	5	50	10	15	5	-	100	150	415
Фіалка триколірна (трава)	15	15	15	35	15	15	15	20	30	15	-	30	30	250
Хвоц польовий (трава)	50	50	50	100	50	50	50	60	250	50	-	100	300	1160
Чистотіл звичайний (трава)	5	10	5	50	5	5	10	15	15	5	-	10	30	165
Черета трироздільна (трава)	30	30	30	100	30	30	30	40	60	30	-	30	60	500
Чорниця (листя)	30	50	100	400	100	100	50	30	-	10	-	50	150	1070
Дикорослі плоди і ягоди (у тоннах свіжої ваги)														
Чорниця	50	100	130	150	100	130	40	5	-	10	-	100	135	950
Ожина	5	5	-	15	15	-	10	-	-	5	-	10	10	75
Малина	10	20	50	20	65	50	50	-	-	25	-	30	70	390
Брусниця	5	-	-	5	10	-	-	-	-	-	-	10	10	40
Калина	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	3	7
Горобина	2	1	-	3	1	-	5	-	-	1	-	4	3	20
Горобина чорноплідна	-	5	-	5	-	-	15	1	9	32	-	6	23	96
Шипшина	1	1	-	1	-	-	-	1	1	3	-	1	1	10
Гриби (у тоннах свіжої ваги)														
Білі гриби	60	100	150	150	150	150	100	11	2	10	-	150	210	1243
Лисички	12	12	12	20	150	12	12	3	-	2	-	12	19	266
Інші гриби	140	140	140	400	200	140	140	15	10	60	-	140	215	1740
Обсяги заготівлі новорічних ялинок (штук)														
Ялинки	-	-	-	600	3000	500	50	600	300	300	3400	-	200	13950
Гілки	-	-	-	-	3000	1000	-	300	-	1000	15000	-	-	23300

Використання лісових ресурсів під час заготівлі другорядних
лісових матеріалів та здійснення побічних лісових користувань на 2024 рік
по лісогосподарських підприємствах ОКП «Івано-Франківськблагроліс»

Назва природних рослинних ресурсів	Богородчанський САЛГ	Верховинський районний лісгосп	Долинський САЛГ	Коломийський САЛГ	Косівське районне підприємство «Райагроліс»	Надвірнянський САЛГ	Снятинське САЛ	Всього
Лікарська сировина (у кг сухої ваги)								
Береза бородавчаста (Бруньки)	100	-	100	100	-	100	130	530
Бузина чорна (квіти)	20	-	20	20	-	20	20	100
Глід криваво- червоний (плоди)	30	-	30	30	-	30	20	140
Дуб звичайний (кора)	500	-	500	500	-	500	200	2200
Звіробій звичайний (трава)	50	50	50	50	50	50	50	350
Кропива дводомна (трава)	20	-	20	20	-	20	20	100
М'ята перцева (трава)	20	-	-	-	-	-	-	20
Кропива собача (трава)	20	-	20	20	-	20	20	100
Дикорослі плоди і ягоди (у тоннах свіжої ваги)								
Чорниця	-	10	-	-	10	-	-	20
Малина	20	10	5	0,1	0,5	5	0,1	40,7
Калина звичайна	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7
Горобина звичайна	3	-	2	1	2	2	1	11
Горобина чорноплідна	-	-	-	-	-	0,5	-	0,5
Шипшина	0,1	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,6
Гриби (у тоннах свіжої ваги)								
Білі гриби	1	1	1	1	1	1	0,5	6,5
Інші гриби	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	-	3
Інше (у штуках)								
Новорічні ялинки	1500	-	-	-	3200	3000	-	7700
Гілки	3000	-	-	-	21000	3000	-	27000

5.2.3. Охорона та відтворення видів рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

Фізико - географічний район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.		Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Плаун <i>Lycopodium</i> н	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладона звичайна	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
	Carex umbrosa Host	Осока затінкова	Пухирник судетський <i>Cystopteris sudetica</i>	-
	Centaurea carpatica (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	Cephalanthera longifolia (L.) Fritsch	Булатка довголиста	Тис ягідний <i>Taxus baccata</i> L	-
	Colchicum autumnale L.	Пізньоцвіт осінній	Берека <i>Sorbus torminalis</i> (L) Crantz	-
	Corallorhiza trifida Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Берека темна <i>Betula obscura</i>	-
	Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфелів, крокус Гейфелів	Рутвиця смердюча <i>Thalictrum foetidum</i> L	-
	Dactylorhiza fuchsii (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L	-
	Dactylorhiza incarnata (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясочервоний	Тирлич безстебловий <i>Gentiana acaulis</i> L	-
	Dactylorhiza maculata (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Тирлич роздільний <i>Gentiana laciniata</i>	-
	Dactylorhiza majalis (Reichenb.) p. F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Беладонна звичайна <i>Atropa bella donna</i> L.	-
	Dactylorhiza sambucina (L.) Sop	Пальчатокорінник бузиновий	Шолудивник лісовий <i>Pedicularis sylvatica</i> L	-
	Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна, коручка морозниковидна, коручка	Відкаслик осотоподібний <i>Carlina cirsioides</i> Klokov	-

		широколиста		
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz.	Коручка болотна	Чихавка язиколіста <i>Ptarmica linguata</i>	-
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова	Пізнюцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L	-
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник білосніжний, підсніжник звичайний	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L	-
	<i>Goodyera repens</i> (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	<i>Grifolia umbellata</i> (Fr.) Pil.	Грифола зонтична, поліпіл зонтичний	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R. Br.	Билинець довгорогий, билинець комарниковий	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernalis</i> L	-
	<i>Hericum</i>	Герицій	Шафран Гейфелів	-
	<i>coralloides</i> (Fr.) S. F. Crays. str.	кораловидний, герицій альпійський	<i>Crocus heufelianus</i> Herb	
	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh. ex Schrank et Mart.	Баранець звичайний	Косаріки черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L	-
	<i>Leucojum vernalis</i> L.	Білоцвіт весняний, сніжинка весняна	Півники сибірські <i>Iris sibirica</i> L	-
	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова, лілія кучерява	Плодоріжка блощи́чна <i>Anacamptis coriophora</i> (L.)	-
-	<i>Listera cordata</i> (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	Плодоріжка салепова <i>Anacamptis morio</i> (L.)	-
	<i>Listera ovata</i> (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	<i>Linaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> L	-
	<i>Lycopodium annotinum</i> L.	Плаун річний, плаун колючий	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i>	-
	<i>Malaxis monophyllos</i> (L.) Sw.	Малаксис однолистий	Зозульки мясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.)	-
	<i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
	<i>Orchis coriophora</i> L.	Зозулинець блощи́чний	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.)	-
	<i>Orchis mascula</i> (L.) L.	Зозулинець чоловічий	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-
	<i>Orchis militaris</i> L.	Зозулинець шоломоносний	Пальчатокорінникбузиновий <i>Dactylorhiza sambucina</i>	-

	Orchis morio L.	Зозулинець салеповий	Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська, сосна кедрова	Коручка чемерниковидна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
	Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.)	-
	Sparassis crispa (Fr.) Fr.	Спарасис кучерявий, листочниця кучерява	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
	Spiranthes spiralis (L.) Chevall.	Скрученик спіральний	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.)	-
	Strobilomyces floccopus (Vahl.: Fr.) Karst.	Стробіломісес стовбурчастолускатий, лускач	Гудайєра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.)	-
	Taxus baccata L.	Тис ягідний, тис негній- дерево	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.)	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	Малаксис однолистий <i>Malaxis monophyllos</i> (L.)	-
	Tuckermannopsis laureri (Krempelh.) Hale	Тукерманопсис Лаурера, цетрарія Лаурера	Зозулині сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> R.Br	-
	Usnea longissima Ach.	Уснея найдовша	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> L	-
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк) -	Aconitum jacquinii Reichenb.	Аконіт Жакена	Аконіт Жакена <i>Aconitum jacquinii</i> Rchb.	-
	Allium ursinum L.	Цибуля ведмежа	Анемона нарцисоквіта <i>Anemone narcissiflora</i> L	-
	Antennaria carpatica L.	Котячі лапки карпатські	Баранець звичайний (<i>Huperzia selago</i> (L.)	-
	Arnica montana L.	Арніка гірська	Белладонна звичайна <i>Atropa belladonna</i> L	-
	Aster alpinus L.	Айстра альпійська	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R.Br	-
	Astrantia major L.	Астранція велика	Билинець найзапашиший <i>Gymnadenia</i> <i>odoratissima</i> (L.)	-
	Atropa belladonna L.	Беладонна звичайна	Білотка альпійська <i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	-
	Botrichium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernal</i> L.	-
	Campanula abietina Griseb. et Schenk.	Дзвоники ялицеві	Бровник однобульбовий <i>Herminium monorchis</i> (L.)	-
	Campanula carpatica Jacq.	Дзвоники карпатські	Булатка довголиста <i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch.	-
	Carex pauciflora Lightf.	Осока малокивтова	Булатка червона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.)	-
	Carex rupestris All.	Осока скельна	Верба лапландська <i>Salix lapponum</i> L.	-

	<i>Centaurea carpatica</i> Porc.	Волошка карпатська	Верба трав'яна <i>Salix herbacea</i> L.	-
	<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Черевички зозулині справжні	Верба туполиста <i>Salix retusa</i> L.	-
	<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.) Fritsch.	Булатка довголиста	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.)	-
	<i>Cephalanthera rubra</i> (L.) Rich.	Булатка червона	Горянка дворядна <i>Oreochloa disticha</i> (Wulfen) Link	-
	<i>Coeloglossum viridae</i> L.	Язичок зелений	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria</i> (L.)	-
	<i>Colchicum autumnale</i> L.	Пізнюцвіт осінній	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.) R.Br.	-
	<i>Corallorhiza trifida</i> Chatel.	Коральковець тричінадрізаний	Дзвоники карпатські <i>Campanula carpatica</i> Jacq.	-
	<i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	Шафран Гейфеля	Дріада восьмипелюсткова <i>Dryas octopetala</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	Жовтець татранський <i>Ranunculus thora</i> L.	-
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo.	Пальчатокорінник Фукса	Жовтозілля карпатське <i>Senecio capraticus</i> Herbach	-
	<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник м'ясо-червоний	Журавлина дрібнопліва <i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. ex Rupr.	-
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Зелениця альпійська <i>Diphasiastrum alpinum</i> (L.) Holub	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P.F. Hunt et	Пальчатокорінник травневий	Зелениця сплюснута <i>Diphasiastrum complanatum</i> (L.) Holub	-
-	<i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник бузиновий	Злинка альпійська <i>Erigeron alpinus</i> L.	-
	<i>Doronicum clusii</i> All.	Сугайник Клузія	Зозулинець прикрашений <i>Orchis signifera</i> Vest	-
	<i>Dryas octopetala</i> L.	Дріада восьмипелюсткова	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
	<i>Epipactis atrorubens</i> (Hoffm. ex Bernh) Schult	Коручка темно-червона	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.) R.Br.	-
	<i>Epipactis helleborine</i> (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна	Зозулині сльози яйцеподібні <i>Listera ovata</i> (L.) R.Br.	-
	<i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz.	Коручка болотна	Зозулині черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L.	-
	<i>Epipactis purpurata</i> Smith	Коручка пурпурова	Зозульки бузинові <i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.) So	-
	<i>Epipogon aphyllum</i> (F.W.Schmidt) Sw.	Надбородник безлистий	Зозульки м'ясочервоні <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) So	-

	<i>Festuca porcii</i> Hack.	Костриця Порціуса	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) So	-
	<i>Galanthus nivalis</i> L.	Підсніжник гайовий	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries) So	-
	<i>Gentiana acaulis</i> L.	Тирлич безстебловий	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Rchb.)	-
	<i>Gentiana laciniata</i> Kit. ex Kanitz	Тирлич роздільний	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) So	-
	<i>Gentiana lutea</i> L.	Тирлич жовтий	Коральковець тричінадрізаний <i>Corallorhiza trifida</i> Chtel.	-
	<i>Gentiana punctata</i> L.	Тирлич крапчастий	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	-
	<i>Gentiana verna</i> L.	Тирлич весняний	Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
	<i>Goodyera repens</i> (L.) R.Br.	Гудайєра повзуча	Коручка пурпурова <i>Epipactis purpurata</i> Smith	-
	<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.) R.Br.	Билинець комарниковий	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
	<i>Gymnadenia odoratissima</i> (L.) Rich.	Билинець найзапашніший	Косарики черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L.	-
	<i>Heracleum carpaticum</i> Porcius	Борщівник карпатський	Костриця Порціуса <i>Festuca porcii</i> Hack.	-
	<i>Herminium monorchis</i> (L.) R.Br	Бровник одноклубневий	Котячі лапки <i>Antennaria carpatica</i> (Wahlenb.) Bluff et Fingerh.	-
	<i>Huperzia selago</i> (L.) Bernh.	Баранець звичайний	Лілійка пізня (<i>Lloydia serotina</i> (L.) Rchb.	-
	<i>Larix polonica</i> Racib.	Модрина польська	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
	<i>Leontopodium alpinum</i> Cass.	Білотка альпійська	Ломикамінь айзоподібний <i>Saxifraga aizoides</i> L.	-
	<i>Leucojum vernal</i> L.	Білоцвіт весняний	Ломикамінь карпатський <i>Saxifraga carpatica</i> Rchb.	-
	<i>Leucorchis albida</i> (L.) E.Mey	Левкорхіс білуватий	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.)Rich.	-
-	<i>Lilium martagon</i> L.	Лілія лісова	Любка зеленківкова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Rchb.	-
	<i>Linnaea borealis</i> L.	Ліннея північна	Місячниця оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
	<i>Listera cordata</i> (L.) Br.	Зозулині сльози серцелисті	Мітлиця альпійська <i>Agrostis alpina</i> Scop.	-
	<i>Listera ovata</i> L.	Зозулині сльози яйцевидні	Мітлиця скельна <i>Agrostis rupestris</i> All.	-
	<i>Lunaria rediviva</i> L.	Лунарія оживаюча	Модрина польська <i>Larix polonica</i> Racib.	-
	<i>Lycopodium annotinum</i> L	Плаун колючий	Молодило гірське <i>Sempervivum montanum</i> L.	-

	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Надбородник безлистий <i>Epipogium aphyllum</i> Sw.	-
	Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний	Наскельниця лежача <i>Loiseleuria procumbens</i> (L.) Desv.	-
	Orchis ustulata L.	Зозулинець обпалений	Неотінея обпалена <i>Neotinea ustulata</i> (L.) R.M.	-
	Oreochloa disticha (Wulf.) Link.	Горянка дворядна	Осока двоколірна <i>Carex bicolor</i> All.	-
	Oxycoccus microcarpus Turcz. ex Rupr.	Журавлина дрібноплода	Осока затінкова <i>Carex umbrosa</i> Host	-
	Pedicularis oederi Vahl	Шолудивник Едера	Осока Лахеналія <i>Carex lachenalii</i> Schkuhr	-
	Pinguicula alpina L.	Товстянка альпійська	Осока малоквіткова <i>Carex pauciflora</i> Lightf.	-
	Pinguicula vulgaris L.	Товстянка звичайна	Осока піхвова <i>Carex vaginata</i> Tausch	-
	Pinus cembra L.	Сосна кедрова європейська	Осока скельна <i>Carex rupestris</i> All.	-
	Platanthera bifolia L.	Любка дволиста	Осока темно-бура <i>Carex fuliginosa</i> Schkuhr	-
	Poa deylli Chriek et Juras.	Тонконіг Дейла	Первоцвіт малий <i>Primula minima</i> L.	-
	Primula poloninensis (Domin) Fed	Первоцвіт полонинський	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	Primula minima L.	Первоцвіт малий	Пізньоцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L.	-
	Ptarmica lingulata (Waldst. et Kirt.) DC	Чихавка язиколіста	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum</i> L.	-
	Ptarmica tenuifolia (Schur) Schur.	Чихавка тонколиста	Плаунок плауноподібний <i>Selaginella selaginoides</i> (L.)	-
	Pulmonaria filarszkyana Javorka	Медунка Філярського	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
	Pulsatilla alba Rchb.	Сон білий	Роговиця роговикова <i>Dichodon cerastioides</i> ((L.) Rchb.	-
	Ranunculus tatrae Borb.	Жовтець татранський	Родіола рожева <i>Rhodiola rosea</i> L.	-
	Rhodiola rosea L.	Родіола рожева	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron myrtifolium</i> Schott et Kotschy	-
	Rhododendron kotschy Simonk	Рододендрон східнокарпатський	Сверція багаторічна <i>Swertia perennis</i> L.	-
	Saussurea alpina (L.) DC	Сосюрея альпійська	Скополія карніолійська <i>Scopolia carniolica</i> Jacq.	-
	Saxifraga aizoides L.	Ломикамінь аїзовидний	Сон білий <i>Pulsatilla alba</i> auct. non Rchb.	-
	Scopolia carniolica L.	Скополія карніолійська	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
	Selaginella selaginelloides (L.) Link.	Плаунок плауновидний	Сосюрея альпійська <i>Saussurea alpina</i> (L.) DC	-

	<i>Sempervivum montanum</i> L.	Молодило гірське	Сугайник Клузія <i>Doronicum clusii</i> (All.)Tausch	-
	<i>Saussurea porcii</i> Deger	Соссюрея Порца	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	<i>Swertia alpestris</i> Baumg.	Сверція альпійська	Чихавка язичкова <i>Ptarmica lingulata</i> (Willd. et Kit.) DC.	-
	<i>Traunsteinera globosa</i> (L.) Reichb.	Траунштейнера куляста	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb	-
	<i>Taxus baccata</i> L.	Тис ягідний	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.) C.Hartm	-
Бурштинське опілля (Галицький національний природний парк)	<i>Allium ursinum</i> L.	Цибуля ведмежа	Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i> L.	-
	<i>Anemonastrum narcissiflorum</i> (L.) Holub	Анемона нарцисоцвіта	Анемона нарцисоцвіта <i>Anemonastrum narcissiflorum</i> (L.)	-
	<i>Astrantia major</i> L.	Астранція велика	Головатень високий <i>Echinops exaltatus</i>	-
	<i>Carlina cirsioides</i> Klok.	Відкасник осотовидний	Відкасник осотовидний <i>Carlina cirsioides</i> Klok	-
	<i>Carlina onopordifolia</i> Bess. ex Szaf., Kucz. et Pawt.	Відкасник татарниколистий	Відкасник татарниколистий <i>Carlina onopordifolia</i>	-
	<i>Cephalanthera damasonium</i> (Mill.) Druce	Булатка великоквіткова	Булатка великоквіткова <i>Cephalanthera damasonium</i>	-
	<i>Chamaecytisus blockianus</i> (Pawt.) Klaskova	Зіновать Блоцького	Зіновать Блоцького <i>Chamaecytisus blockianus</i>	-
	<i>Chamaecytisus podolicus</i> (Btock) Klaskova	Зіновать подільська	Зіновать подільська <i>Chamaecytisus podolicus</i>	-
	<i>Cypripedium calceolus</i> L.	Зозуліні черевички справжні	Зозуліні черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L	-
	<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce) Soo	Пальчатокорінник Фукса	Пальчатокорінник Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	-
	<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Пальчатокорінник плямистий <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.)	-
	<i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.) P. F.Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	-

	Epipactis atrorubens (Hoffm. ex Benth.) Bess.	Коручка темно-червона	Коручка темно-червона <i>Epipactis atrorubens</i>	-
	Epipactis helleborine (L.) Crantz	Коручка чемерниковидна	Коручка болотна <i>Epipactis palustris</i> (L.) Crantz	-
	Epipactis palustris (L.) Crantz	Коручка болотна		
	Epipactis pwpurata Smith	Коручка пурпурова	Коручка пурпурова <i>Epipactis pwpurata</i> Smith	-
	Chamaecytisus paczoskii (V. Krecz.) Klaskova	Зіновать Пачоського	Пізноцвіт осінній <i>Colchicum autumnale</i> L	-
	Euphorbia volhynica Bess. ex Racib.	Молочай волинський	Молочай волинський <i>Euphorbia volhynica</i> Bess. ex Racib.	-
	Festuca pallens Host	Костриця бліднувата	Костриця бліднувата <i>Festuca pallens</i> Host	-
	Fritillaria meleagris L.	Рябчик шаховий	Рябчик шаховий <i>Fritillaria meleagris</i> L.	-
	Galanthus nivalis L.	Підсніжник білосніжний	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
	Gymnadenia conopsea (L.) R. Br.	Билинець довгорогий	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i> L.	-
	Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernum</i> L	-
	Lilium martagon L.	Лілія лісова	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
	Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулинці сльози яйцевидні	Зозулинці сльози яйцевидні <i>Listera ovata</i> (L.)	-
	Lunaria rediviva L.	Лунарія оживаюча	Лунарія оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
	Neottia nidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i> (L.) Rich.	-
	Nymphaea peltata (S.G. Gmel.) O.Kuntze	Плавун щитолістий	Плавун щитолістий <i>Nymphaea peltata</i> (S.G. Gmel.) O.Kuntze	-
	Orchis militaris L.	Зозулинець шоломоносний	Зозулинець шоломоносний <i>Orchis militaris</i> L.	-
	Orchis morio L.	Зозулинець салеповий	Булаткачервона <i>Cephalanthera rubra</i> (L.)	-
	Platanthera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	Любка дволиста <i>Platanthera bifolia</i> (L.) Rich.	-
	Platanthera chlorantha (Cust.) Reichenb.	Любка зеленоквіткова	Любка зеленоквіткова <i>Platanthera chlorantha</i> (Cust.) Reichenb.	-

	Poa versicolor Bess.	Тонконіг різнобарвний	Шефран Гейфеля <i>Crocus heuffelianus</i>	-
	Pulsatilla grandis Wend.	Сон великий	Сон великий <i>Pulsatilla grandis Wend</i>	-
	Salvinia natans (L.) All.	Сальвінія плаваюча	Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans (L.)</i>	-
	Sedum antiquum Omelcz. et Zaverucha	Очиток застарілий	Очиток застарілий <i>Sedum antiquum Omelcz. et Zaverucha</i>	-
	Scopolia camiolica Jacq.	Скополія карніолійська	Скополія карніолійська <i>Scopolia camiolica Jacq.</i>	-
	Stipa capillata L.	Ковила волосиста	Ковила волосиста <i>Stipa capillata L.</i>	-
	Stipa pennata L.	Ковила пірчаста	Ковила пірчаста <i>Stipa pennata L</i>	-
	Stipa pulcherrima C. Koch	Ковила найкрасивіша	Ковила найкрасивіша <i>Stipa pulcherrima C</i>	-
	Stipa tirsa Stev.	Ковила вузьколиста	Ковила вузьколиста <i>Stipa tirsa Stev</i>	-
	Salix starkeana Willd.	Верба Старке	Рутвиця смердюча <i>Thalictrumfoetidum L.</i>	-
	Thalictrumfoetidum L.	Рутвиця смердюча	Тофільдія чашечкова <i>Tofieldia calyculata (L.)</i>	-
	Trapa natans L.	Водяний горіх плаваючий	Водяний горіх плаваючий <i>Trapa natans L.</i>	-
	Traunsteinera globosa (L.) Reichenb.	Траунштейнера куляста	Траунштейнера куляста <i>Tofieldia calyculata (L.)</i>	-
	Tofieldia calyculata (L.) Wahlenb	Тофільдія чашечкова	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens L</i>	-
	Lycopodium annotinum L.	Плаун колючий	Зелениця альпійська <i>Diphasiastrum alpinum (L.) Holub</i>	-
Горгани (природний заповідник «Горгани»)	Huperziaselago (L.) Bernh	Баранець звичайний	Плаун річний <i>Lycopodium annotinum L</i>	-
	Botrychium lunaria (L.) Sw.	Гронянка півмісяцева	Баранець звичайний <i>Huperzia selago (L.) Bernh</i>	-
	PinuscembraL.	Сосна кедрова європейська	Гронянка півмісяцева <i>Botrychium lunaria (L.) Sw</i>	-
	BetulaobscuraA. Kotula	Береза темна	Гронянка багатороздільна <i>Botrychium multifidum (S.G.Gmel.) Rupr</i>	-
	LunariaredivivaL.	Лунарія оживаюча	Міхурниця гірська <i>Cystopteris montana (Lam.) Desv</i>	-

Rhododendron kotschyi Simonk.	Рододендрон східнокарпатський	Міхурниця судетська <i>C. sudetica</i> A. Br. et Midle	-
Oxycoccus microcarpus Turcz. Ex Rupr.	Журавлина дрібноплода	Сосна кедрова європейська <i>Pinus cembra</i> L.	-
Chamaejaspartium sagittale (L.) P. Gibbs	Віничничок крилатий	Берега темна <i>Betula obscura</i> A. Kotula	-
Astrantia major L.	Астранція велика	Місячниця оживаюча <i>Lunaria rediviva</i> L.	-
Arnica montana L.	Арніка гірська	Рододендрон східнокарпатський <i>Rhododendron kotschyi</i> Simonk	-
Centaurea carpatica (Porc.) Porc.	Волошка карпатська	Журавлина дрібноплода <i>Oxycoccus microcarpus</i> Turcz. Ex Rupr.	-
Lilium martagon L.	Лілія лісова	Дрочок крилатий <i>Genistella sagittalis</i> (L.) Gams	-
Galanthus nivalis L.	Підсніжник білосніжний	Конюшина червонувата <i>Trifolium rubens</i> L.	-
Leucojum vernum L.	Білоцвіт весняний	Лілія лісова <i>Lilium martagon</i> L.	-
Crocus heuffelianus Herb.	Шафран Гейфелів	Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i> L.	-
Coeloglossum viride (L.) C. Hartm.	Язичок зелений	Білоцвіт весняний <i>Leucojum vernum</i> L.	-
Dactylorhiza cordigera (Fries) Soo	Пальчатокорінник серценосний	Шафран Гейфелів <i>Crocus heuffelianus</i> Herb.	-
Dactylorhiza maculatum (L.) Soo	Пальчатокорінник плямистий	Косаріки черепитчасті <i>Gladiolus imbricatus</i> L.	-
Dactylorhiza majalis (Reichenb.) P.F. Hunt et Summerhayes	Пальчатокорінник травневий	Язичок зелений <i>Coeloglossum viride</i> (L.)	-
Epipactis helleborine (L.) Crantz.	Коручка чемерниковидна	Зозульки серценосні <i>Dactylorhiza cordigera</i> (Fries)	-
Goodyera repens (L.) R. Br.	Гудайєра повзуча	Зозульки Фукса <i>Dactylorhiza fuchsii</i> (Druce)	-
Gymnadeniacaenopsea (L.) R. Br.	Билинець комарниковий	Зозульки плямисті <i>Dactylorhiza maculatum</i> (L.)	-
Leucorchis albida (L.) E. Mey.	Левкорхіс білуватий	Зозульки травневі <i>Dactylorhiza majalis</i> (Reichenb.)	-
Listera cordata (L.) R. Br.	Зозулині сльози серцелисті	Коручка чемерникоподібна <i>Epipactis helleborine</i> (L.)	-
Listera ovata (L.) R. Br.	Зозулині сльози яйцевидні	Гудієра повзуча <i>Goodyera repens</i> (L.)	-

	Neottianidus-avis (L.) Rich.	Гніздівка звичайна	Билинець довгорогий <i>Gymnadenia conopsea</i> (L.)	-
	Orchismascula (L.) L.	Зозулинець чоловічий	Зозулині сльози серцелисті <i>Listera cordata</i> (L.)	-
	Platantera bifolia (L.) Rich.	Любка дволиста	Псевдорхіс білуватий <i>Pseudorchis albida</i> (L.)	-
	Traunsteineraglobosa (L.) Reichenb	Траунштейнера куляста	Траунштейнера куляста <i>Traunsteinera globosa</i> (L.)	-

5.2.4. Охорона природних рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України

Фізико - географічний район	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	
Буковинське передгір'я (національний природний парк «Гуцульщина»)	Piece Pineta(cembre)	Субформація ялиново-кедрово-соснових лісів
	Quercetum (roburis) coryloso-caricosum (brizoides)	Група асоціацій дубових лісів
	Quercetum (roburis)	ліщиновотрясункоосокових та
	Franguloso-caricosum (brisoides)	свидиновотрясункоосокових
	Carpineto-Quercetum (roburis) hederosum, Carpineto-Quercetum (roburis) asperuloso-hederosum	Асоціації грабово-дубового лісу плющевого та маренково-плющевого
	Fagela fluticosa	Група асоціацій букових лісів чагарникових
	Alnetum (incane) matteuccidosum	Асоціація сіровільхового лісу страусникового
	Fageto – Pineta (sylvestris)	Субформація буково-соснових лісів
	Quercetum (roboris) corylosa	Група асоціацій дубових лісів ліщинових (типіві старі ліси)
	Carpineto-Quercetum caricosum (pilosae), Carpineto-Quercetum aegopodiosum	Асоціації грабово-дубового лісу волосистоосокового та яглицевого (старі типові насадження)
	Fagetum vincosum	Асоціація букового лісу барвінкового
	Fagetum dryopteridosum	Асоціація букового лісу щитникового (типіві угруповання)
	Fagetum symphytosum, F. adenostylosum	Асоціації букових лісів серцевидноживокостевих та аденостилесових
	Acereta pseudoplatani	Формація яворових лісів
	Sphagneta depressipiceetosa	Формація пригніченоялиново-сфагнова
Район Горган і Чорногори (Карпатський національний природний парк)	Pineto (mugi) – Sphagneta	Формація гірсько соснова-сфагнова
	Abieto-Piceeto-Fageta	Ялицево-смереково-букові ліси
	Pinetea sylvestris	Сосни звичайної
	Piceeto-Pinetum	Смереково-соснові ліси
	Abieto-Piceeto-Pineta	Ялицево-смереково-соснові ліси
	Piceeto-Cembreta	Смереково-кедрові ліси
	Cembreto-Piceeta	Кедрово-смерекові ліси
	Pineto-Abieto-Piceeta	Сосново-ялицево-смерекові ліси
	Piceeto-Fageto-Abieta	Смереково-буково-ялицеві ліси

	Pineto-Piceetum myrtilloso-hylocomiosimia	Соснова смєрєчина чорницево-зеленомохова
	Piceeto-Abietum dryopteridosum	Смєрекова яличина австрійськощитникова
	Piceetum sphagnosum	Смєрєчина сфагнова
	Sphagneta fusci	Сфагну рудого
	Sphagneta	Сфагнових мохів
	Cariceta (nigrae)	Осоки чорної
	Pineta mugi	Сосни гірської
	Saliceta herbaceae	Вєрби трав'яної
	Saliceta kitaibelianae	Вєрби Китайбєля
	Rhododendreta kotchyi	Рододєндрона східнокарпатського
	Myrtilleta	Чорниці
	Poaeta deylii	Тонконога Дєйла
	Doroniceta carpaticae	Сугайника карпатського
	Festuceta carpatinaeae	Костриці карпатської
	Dryadeta octopetalae	Дріади восьмипєлєносткової
	Loiseleuria procumbentis	Наскєльниці лєжачої
	Oreochloeta distichae	Горянки дворядної
	Adenostyleta	Адонєстилєсу сїролистого
Бурштинське опїлля (Галицький національний природний парк)	Salviniaeta natans	Формація сальвінії плаваючої
	Trapeta natans	Формація водяного горіха
	Nymphoideta peltatae	Формація плавуна щитлистого
	Nymphaeeta albae	Формація латаття білого
	Nuphareta luteae	Формація глєчиків жовтих
	Ceratophylleta submersi	Формація кушира підводного
	Stipeta capillatae	Формація ковили волосистої
	Stipeta pulcherrimae	Формація ковили найкрасивішої
	Stipeta pennatae	Формація ковили пірчастої
	Stipeta tirsae	Формація ковили вузьколистий
	Festuceta pallentis	Формація костриці блїдої
	Cariceta humilis	Формація осоки низької
	Querceta (roboris) corymbosa	Група асоціацій дубових лісів з дуба звичайного ліщинових (Типові угруповання)
Горгани (природний заповідник «Горгани»)	Pineto (cembrae)- Piceetum (abietis) vaccinosa(myrtilli)- hylocomiosum	Кєдринова смєрєчина чорницево-зеленомохова
	Piceeto (abietis) – Pinetum (cembrae) sphagnosum	Смєрекова кєдрина сфагнова
	Piceeto (abietis)–Pinetum (cembrae) vaccinosa(myrtilli) – sphagnosum	Смєрекова кєдрина чорницево-сфагнова
	Piceeto (abietis)–Pinetum (cembrae) vaccinosa(myrtilli)– hylocomiosum	Смєрекова кєдрина чорницево-зеленомохова
	Pinetum (sylvestris) empetrosum (nigrae)	Сосняк чорноводянковий

5.2.5. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

Осередками зростання значної частини раритетного фітогенотипу на території Івано-Франківської області є установи природно-заповідного фонду, а саме: природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Синьогора».

На території природного заповідника «Горгани» ростуть два види рослин, які занесені до Додатку 1 Бернської конвенції, з 10, що зустрічаються у флорі Українських Карпат. Виявлено 30 видів судинних рослин, занесених до Червоної книги України, що становить понад 20% від загальної кількості червонокнижних видів, що ростуть в Українських Карпатах.

Загалом раритетна флора заповідника налічує 69 видів судинних рослин, що забезпечує охорону 17,1% раритетної компоненти Українських Карпат і 63% – району Горган.

На території Карпатського НПП функціонує науково-дослідний розсадник – НДР «Підліснів» на площі 4,2 га, на яких розміщено посівне, шкільне та маточне відділення.

У посівному відділенні вирощуються сіянці для потреб лісовідновлення та лісорозведення, у шкільному – саджанці декоративних порід, які реалізуються населенню для озеленення.

Для потреб озеленення у 2024 році в науково-дослідному розсаднику «Підліснів» проведено укорінення в кількості 500 шт. порід ялівцю скельного – 40 шт., ялівцю лускатого – 50 шт., ялівцю горизонтального – 70 шт., кипарисовика горохоплідного Булевард – 55 шт., кипарисовика горіхоплідний Філіфера – 55 шт., туйовика долотовидного – 80 шт., лавровишні – 55 штук. Процент приживлення – 72%. Проведено посадку у кількості 1720 шт. укорінених рослин у тому числі кипарисовик золотистий, туя куляста, самшит вічнозелений, кипарисовик Лавсона. Вирощено посадматеріалу у школі озеленення 3720 шт., вирощено та посаджено рослин у переставних парниках та теплицях сонячного обігріву 13010 шт., придатність посадматеріалу до реалізації 11000 шт.

Флора НПП «Гуцульщина» налічує 846 видів судинних рослин. До Червоної книги України занесені 64 види рослин, 22 види грибів.

З метою збереження біологічного різноманіття, унікального генофонду рослинного світу області рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.04.2021 № 150-62021 «Про затвердження списку рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області» затверджено перелік видів рослин, які не включені до Червоної книги України, які постійно або тимчасово (в періоди певних етапів життєвого циклу) ростуть у природних умовах на території Івано-Франківської області і перебувають під загрозою зникнення або істотного зменшення чисельності їхніх популяцій.

Перелік видів рослин, обсяги заготівлі, промислова заготівля на території

області лімітуються, а любительський збір здійснюється за спеціальними дозволами та обов'язково узгоджується з користувачами угідь.

На ліси впливає низка абіотичних, біотичних і антропогенних чинників, під дією яких зменшується приріст деревини, відбувається часткова втрата крон, всихання окремих дерев і насаджень. Серед чинників негативного впливу на ліси провідне місце посідають хвороби лісу та листогризучі шкідники.

Лісопатологічні обстеження та обґрунтування в лісових масивах області здійснює спеціалізована служба Держлісагентства – державне підприємство «Івано-Франківськлісозахист» та постійні лісокористувачі області.

Одним із основних напрямів діяльності лісових підприємств області залишається охорона лісу від пожеж та запобігання їх виникнення в лісових масивах, на торф'яниках і сільгоспугіддях.

Для попередження втрат від лісових пожеж лісогосподарські підприємства підтримують в належному стані і в достатній кількості протипожежний інвентар, проводять роботу по утриманню протипожежних розривів та мінералізованих смуг, поновлюють та встановлюють аншлаги та інформаційні панно на протипожежну тематику, організовують навчання лісової охорони по організації гасіння лісових пожеж, постійно проводять роз'яснювальну роботу серед місцевого населення, туристів та школярів. З настанням пожежонебезпечного періоду організовується цілодобове чергування та патрулювання лісових масивів.

Інформація щодо охорони, використання та відтворення зелених насаджень у межах населених пунктів області наведено у таблиці 5.2.6.1.

Таблиця 5.2.5.1.

Озеленення населених пунктів, га*

Заходи	Рік				
	2020	2021	2022	2023	2024
Створено нових зелених насаджень, га	13,58	71,2108	11,41	14,622	141,42
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	10,59	8,26	23,39	12,912	66,76
Проведено догляд за насадженнями, га	87,475	155,212	90,95	131,33	677,83

* За інформацією органів місцевого самоврядування

5.2.6. Інвазійні чужорідні види рослин у флорі в межах області

В області простежуються тенденції до збільшення кількості адвентивних видів та розширення місця їх зростання і поширення.

Акцентуємо увагу на окремих адвентивних видах рослин, які зустрічаються на території області:

✓ амброзія полинолиста (природний ареал – Північна Америка). З'явилась в межах області 9-10 років назад, зустрічаються поодинокі популяції, як бур'ян;

- ✓ нетреба колюча (природний ареал – Південна Америка). Давно відмічена в області на окремих відкритих місцях Придністров'я, на околиці м. Івано-Франківська, а саме «Вовчинецьких горах» (зустрічається велика популяція);
- ✓ нетреба звичайна (природний ареал – Прикаспійська низовина), зустрічається рідко;
- ✓ хаменелюм римський (природний ареал – Західна Європа), зустрічається, як бур'ян на полях;
- ✓ хаоміла запашна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається як бур'ян на полях;
- ✓ ромашка лікарська (природний ареал – Німеччина), розводять на присадибних ділянках як лікарську рослину;
- ✓ ехінацея пурпурова (природний ареал – Північна Америка), розводять в окремих лісництвах області як лікарську рослину;
- ✓ галінсога дрібноцвітна (природний ареал – Південна Америка), злісний бур'ян, популяції мають тенденцію до збільшення;
- ✓ стекаксис однорічний (природний ареал – Північна Америка), великі популяції на території області і навіть в Карпатах на висоті більше 1000м.;
- ✓ чорнобривці розлогі (Мексика), широко використовуються в озелененні;
- ✓ модрина японська (Японія), культивують в Карпатських Бескидах;
- ✓ сосна чорна (Західна Європа), розводять у парках культури та відпочинку.
- ✓ туя західна (природний ареал – Північна Америка), зустрічається в ботанічних садах та парках, широко застосовується в озелененні;
- ✓ гінкго дволопатеве (Китай), поодинокі дерева зустрічаються у великих містах.

Адвентивні види рослин в межах області значно впливають на місцеву флору та фауну. Їхні популяції з кожним роком збільшуються і витісняють місцеві види рослин. Наприклад, галінсога дрібноцвітна масово розмножується на присадибних ділянках і знищує врожай культурних рослин.

Для області найбільш поширеними інвазійними видами на сьогодні є 3 види. Це амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), повитиця польова (*Cuscuta campestris* Junk.) та борщівник Сосновського (*Heracleum sosnovskyi* Manden). Експансія інвазійних видів гальмує процеси відновлення корінного рослинного покриву, створюючи можливості їх блокування та спричиняє умови до утворення угруповань з їх домінуванням.

Розпорядженням Івано-Франківської обласної державної адміністрації від 04.11.2021 № 426 схвалено Регіональну цільову програму боротьби з карантинним бур'яном –амброзією полинолистою в Івано-Франківській області на 2022-2025 роки.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Видова чисельність тваринного світу Івано-Франківщини порівняно з іншими

регіонами України значно багатша. Хребетні представлені 435 видами, ссавці – 74 видами, птахи – 280 видами та інші – 81 вид (плазуни, земноводні, риби).

Різноманітний тваринний світ Карпатського національного природного парку. Із поширених у Карпатах видів хребетних на території парку зареєстровано більше 200 видів, серед них: тритон альпійський, саламандра плямиста, кумка жовточерева, глухар, вивірка лісова, олень благородний, ведмідь бурий та ін. види.

У природному заповіднику «Горгани» зафіксовано 218 видів хребетних тварин (птахів – 138, ссавців – 51, плазунів – 6, земноводних – 10, риб – 12, круглоротих – 1). Тут збереглися малозмінені місця існування найуразливіших крупних ссавців: оленя благородного (*Cervus elaphus*), сарни європейської (*Capreolus capreolus*), ведмедя бурого (*Ursus arctor*), вовка (*Canis lupus*) та інші.

У загальнозоологічних заказниках «Чорний ліс» та «Гирява» охороняються олень благородний, козуля європейська, рись, борсук, в орнітологічному заказнику «Пожегатурський» – глухарі.

На території області нараховується 198 видів представників фауни, які перебувають під загрозою зникнення і занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їхнього перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їхньої охорони та відтворення.

В області проживають такі представники червонокнижної фауни:

ссавці: бурозубка альпійська, кутора мала, підковик малий, підковик великий, широковух звичайний, норка європейська, борсук звичайний, видра річкова, кіт лісовий, рись, бурий ведмідь;

- земноводні: тритон карпатський, тритон альпійський, жаба прудка, саламандра плямиста;
- плазуни: полоз лісовий, мідянка;
- комахи: вусач альпійський;
- риби: харіус європейський (р. Лімниця), веризуб (р. Дністер), чоп великий (р. Дністер), чоп малий (р. Прут, притоки);
- птахи: лелека чорний, зміїд, беркут, глухар, тинівка альпійська.

Ліси населяють цінні мисливські види тварин: бурий ведмідь, олень благородний, сарна європейська, кабан, куниця лісова, лисиця руда, заєць сірий, вивірка лісова.

5.3.2. Стан і ведення мисливського господарства

Сучасне мисливство виконує економічну, соціальну та екологічну функції. Економічна функція мисливського господарства стосується надання мисливцям різноманітних послуг, пов'язаних з проведенням полювання. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних потреб людей, створення робочих місць, сплаті податків в бюджеті різних рівнів. Екологічна функція виражається в охороні та відтворенні мисливських тварин, примноженні їх популяції.

Ведення мисливського господарства та здійснення полювання регулюються

законами України «Про мисливське господарство та полювання», «Про тваринний світ». Права та обов'язки користувачів мисливських угідь, визначені законодавчо, відображені у договорі про умови ведення мисливського господарства, який кожен користувач уклав з Івано-Франківським обласним управлінням лісового та мисливського господарства згідно рішення уповноваженого органу про надання у користування мисливських угідь.

Веденням мисливського господарства в Івано-Франківській області займаються 59 користувачів мисливських угідь різної форми власності на загальній площі 783,5 тис. гектарів.

- 13 лісогосподарських підприємств – філій ДП «Ліси України» на площі 262,7 тис. га, (34% всіх угідь області);

- 16 районних організацій УТМР та МРВП УТМР на площі 309,03 тис. га, (39%),

- 29 підприємств інших форм власності на площі 211,8 тис. га (27 %).

Філіям ДП «Ліси України» на території Івано-Франківської області надано у користування мисливські угіддя загальною площею 247,2 тис.га, в тому числі лісових угідь 237,6 тис.га, польових – 9,4 тис.га, водно-болотних – 0,3 тис.га. Мисливське впорядкування проведено на площі 224,5 тис.га. Працює 56 штатних працівників, з них 11 мисливствознавців та 45 єгерів, на одного єгера припадає 5,4 тис. га.

Витрати на ведення мисливського господарства філіями ДП «Ліси України» у 2024 році склали 10785,1 тис. гривень.

У зв'язку з воєнним станом на території Івано-Франківської області не проводиться полювання, через те ліміти (обсяги) добування мисливських тварин не використовувалися.

Фауна Прикарпаття надзвичайно багата, тут представлений практично весь видовий склад тварин і птахів України. У лісах водяться червонокнижні ведмідь бурий, рись, кіт лісовий, видра, горностай, норка європейська, глухар, тетерів, рябчик, голуб-синяк.

У гірських струмках та ріках відновлюється популяція рідкісних харіуса та струмкової форелі. Основною статтею доходів організацій системи УТМР та переважної більшості інших громадських організацій та користувачів є кошти від реалізації мисливцям відстрільних карток під час полювання на пернату й хутрову дичину, які є масовими видами полювання. Більшість державних лісогосподарських підприємств в порядку ведення мисливського господарства отримує найбільше надходжень від проведення ліцензійного полювання на добування копитних тварин.

Таблиця 5.3.2.1.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (особин)*

Види мисливських тварин	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Олень благородний	1471	1494	1443	1428	1553
Козуля європейська	6253	6512	6559	6859	7588
Кабан	1626	1552	1557	1637	2192
Лисиця	721	767	779	1094	2449
Заєць – русак	22880	21679	22435	23186	20174
Вовк	65	75	73	76	167

* Згідно інформації ДП «Ліси України»

У зв'язку з веденням воєнного стану в Україні добування мисливських тварин у 2024 році на території Івано-Франківської області не проводилося.

Таблиця 5.3.2.2.

Добування основних видів мисливських тварин (особин)*

Рік	Види мисливських тварин	Затверджений ліміт добування	Видано ліцензій	Добуто	Не використано ліцензій
2020	Кабан	384	374	119	36
	Козуля	422	390	234	26
	Олень	63	50	12	16
2021	Кабан	331	312	82	28
	Козуля	428	415	271	27
	Олень	53	39	11	16
2022	Кабан	0	87	70	5
	Козуля	0	2	0	2
	Олень	0	0	0	0
2023	Кабан	0	0	0	0
	Козуля	0	0	0	0
	Олень	0	0	0	0
2024	Кабан	453	0	0	0
	Козуля	512	0	0	0
	Олень	73	0	0	0
	Вовк	0	0	18	0
	Лисиця	0	0	657	0

* Згідно інформації Західного міжрегіонального управління лісового та мисливського господарства

Основні проблеми мисливського господарства та шляхи його покращення:

- складний соціально-економічний стан, низька зайнятість місцевого населення, значний фактор браконьєрства;
- невисока чисельність основних видів мисливських тварин, що викликано рядом об'єктивних та суб'єктивних причин (браконьєрство, хвороби, висока щільність заселення та забудови);

- ускладнена процедура надання мисливських угідь в користування (отримання погоджень користувачів та власників земельних ділянок, яких в області зараз нараховується сотні тисяч осіб). Для вирішення даного питання необхідна співпраця усіх державних органів в галузі мисливського господарства, законодавчі зміни в частині надання мисливських угідь;

- для забезпечення дієвої охорони мисливських угідь області необхідно якісно покращити матеріально-технічне забезпечення єгерської служби (гідними посадовими окладами, форменим одягом, табельною зброєю, транспортом, сучасними технічними засобами).

У 2024 році єгерською службою проведено 1943 рейди з охорони державного мисливського фонду. На порушників складено 113 протоколів, накладено штрафів на загальну суму 30311 гривень, які сплачені в повному обсязі.

5.3.3. Стан і ведення рибного господарства

Фонд рибогосподарських об'єктів Івано-Франківщини складається з двох басейнів – Дністровського, р. Дністер з притоками та Дунайського – р. Прут з притоками.

До Дністровського басейну належить р. Дністер та 124 притоки (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: річки Бистриця Надвірнянська, Бистриця Солотвинська, Лімниця, Свіча, Сівка, Гнила Липа, Золота Липа, Луква, Ворона, Сукіль та інші.

До Дунайського басейну в межах Івано-Франківської області – р. Прут та 65 приток (довжиною понад 10 км). Найбільші притоки: Білий Черемош, Чорний Черемош, Рибниця, Пістинька, Чорнява, Лючка та інші.

Територія, що покрита поверхневими водами складає 23,7 тис. га.

Таблиця 5.3.3.1

Фонд рибогосподарських водних об'єктів*

Річки		Озера		Водосховища		Ставки	
Загальна кількість, шт.	Загальна протяжність, км	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га	Загальна кількість, шт.	Загальна площа, га
8290	15284	42	98,7876	3	1631,2	1227	3454,9197

* За даними Дністровського басейнового управління водних ресурсів

У річках гірської частини області іхтіофауна представлена наступними видами: харіус європейський, форель струмкова, головень, голянь, пічкур, бички, верхоплавка, окунь тощо. Рибопродуктивність невелика – 8-9 кг/га; рибні запаси оцінюються в 100 тонн.

Іхтіофауна річок рівнинної частини представлена такими видами: марена, рибець, білизна, плітка, окунь, головень, підуст, сом, судак, щука, сазан, карась, короп, лящ, клепець, плоскирка, голянь, верхоплавка, пічкур, бички, зустрічаються стерлядь, вирезуб, чоп тощо. (таблиця 5.3.3.2.).

Таблиця 5.3.3.2

**Виллов риби суб'єктами господарювання
(фізичні особи), які займаються рибництвом (аквакультурою) (тонн)***

Показники	2021	2022	2023	2024
Виллов риби та добування інших водних живих ресурсів-усього	9,51	8,0	-	-
У тому числі:				
Сазан, короп	9,42	6,5	1,33	-
Товстолобик	1,45	1,1	0,200	-
Карась	0,2	-		-
Інші види риб	0,3	0,4		-
Виллов риби (без інших водних живих ресурсів)	11,37	-	-	-
Реалізовано риби та інших водних живих ресурсів (живих та охолоджених)	8,55	5,4	1,530	

* За інформацією Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у Івано-Франківській області.

5.3.4. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів

На території області проживає близько 198 видів фауни, які занесені до Червоної книги України. Ці види потребують систематичної роботи щодо виявлення місць їх перебування, проведення постійного спостереження за станом популяцій та наукових досліджень з метою розробки наукових основ їх охорони та відтворення (таблиця 5.3.4.1. – 5.3.4.4.), 313 видів – до додатків Бернської конвенції, 100 видів – до додатків Боннської конвенції AEWA – 31, EUROBATS – 22), 331 види – до списку МСОП, 52 видів – до додатків CITES, 134 види – до Європейського списку.

Клас Круглороті – Cyclostomata

Угорська мінога – *Lamperta danfordi* Regan

Клас Риби – Pisces

Ряд Лососенодібні – Salmoniformes

Хариус – *Thymalus thymalus* L.

Клас Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudate .

Плямиста саламандра – *Salamandra salamandra* L

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Bouienger)

Тритон альпійський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Клас Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Клас Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні –Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні –Falconiformes

Підорлик малий – *Aguilapomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глухар – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Журавлеподібні –Gruiformes

Родина Журавлині – *Gruidae*

Сірий журавель – *Grus grus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Strix uralensis* Pallas

Ряд Горобцеподібні –Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Клас Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorexalpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Гризуни –Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі –Carnivora

Бурий ведмідь – *Ursus arctos* L.

Горностай – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felissilvestris* Schreber

Рись – *Felislynx* L.

Із зареєстрованих видів на території Карпатського НПП зустрічаються види, занесені до Червоної книги України.

Комахи – Insecta

Ряд Бабки – Odonata

Родина Кордулегастериди – Cordulegasteridae

Кордулегастер кільчастий – *Cordulegasterannulatus* (Latreille)

Ряд Веснянки – Plekoptera

Родина Перліди – Perlidae

Веснянка велика – *Periamaxima*Skopoli

Ряд Твердокрилі або жуки – Coleoptera

Родина рогачі – Lucanidae

Жук – олень (рогач звичайний) – *Lucanuscervus* (Linnaeus)

Родина Вусачі – Cerambycidae

Розалія альпійська (вусач альпійський) – *Rosaliaalpina* (Linnaeus)

Ряд скорпіонові мухи – Meckoptera

Родина Льодовичники – Boreidae

Льодовичник звичайний – *Boreuswestwoodi* (Hagen)

Ряд лускокрилі – Lepidoptera

Родина Парусники – Papilionidae

Махаон – *Papilio machaon* (Linnaeus)

Родина Німфаліди – Nymphalidae

Райдужниця велика – *Apaturairis* (Linnaeus)

Родина Сатири – Satyridae

Чорнушка манто (сатирманто) – *Erebiamanto* (Denis et Schiffermüller)

Родина Ведмедиці – Arctiidae

Ведмедиця-господиня – *Callimorphadominula* (Linnaeus)

Родина Совки – Noctuidae

Евхальція різнобарвна – *Euchalcivariabilis* (Piller)

Совка сокиркова – *Periphrastictetphina* (Linnaeus)

Стрічка голуба – *Catocalafraxini* (Linnaeus)

Стрічка орденська малинова – *Catocalaspona* (Linnaeus)

Риби – Pisces

Ряд Лососеподібні – Salmoniformes

Лосось дунайський – *Huchohuchohucho* L.

Земноводні – Amphibia

Ряд Хвостаті – Caudata

Тритон карпатський – *Triturus montandoni* (Boulenger)

Тритон гірський – *Triturus alpestris* (Laurenti)

Саламандра плямиста – *Salamandra salamandra* L.

Плазуни – Reptilia

Ряд Лускаті – Squamata

Мідянка – *Coronella austriaca* Laurenti

Птахи – Aves

Ряд Лелекоподібні – Ciconiformes

Лелека чорний – *Ciconia nigra* L.

Ряд Соколоподібні – Falconiformes

Підорлик малий – *Aquila pomarina* C.L. Brehm

Беркут – *Aquila chrysaetos* L.

Лунь польовий – *Circus cyaneus* L.

Сапсан – *Falco peregrinus* Tunstall

Ряд Куроподібні – Galliformes

Глушець – *Tetrao urogallus* L.

Ряд Совоподібні – Strigiformes

Пугач – *Bubo bubo* L.

Сич волохатий – *Aegolius funereus* L.

Сичик-горобець – *Glaucidium passerinum* L.

Сова довгохвоста – *Sthx uralensis* Pallas

Сипуха – *Tyto alba* (Scopoli)

Ряд Горобцеподібні – Passeriformes

Тинівка альпійська – *Prunella collaris* Scopoli

Скеляр строкатий – *Monticola saxatilis* (L.)

Золотомушка червоночуба – *Regulus ignicapillus* Temminck

Ссавці – Mammalia

Ряд Землерийкові – Soricidae

Бурозубка альпійська – *Sorex alpinus* Schinz

Кутора мала – *Neomys anomalus* Cabrera

Ряд Рукокрилі – Chiroptera

Підковоніс малий – *Rhinolophus hipposideros* (Bechstein)

Ряд Гризуни – Rodentia

Нориця мала водяна (повх) – *Arvicola scherman* (Shaw)

Нориця снігова – *Chionomys nivalis* (Martins)

Ряд Хижі – Carnivora

Горностай – *Mustela erminea* L.

Норка європейська – *Mustela lutreola* L.

Борсук – *Meles meles* (L.)

Видра – *Lutra lutra* (L.)

Кіт лісовий – *Felis silvestris* Schreber

Рись – *Felis lynx* L.

Таблиця 5.3.4.1.

**Види тварин природного заповідника «Горгани» занесені
до Червоної книги України**

Види тварин	Кількість особин
Тетрадонтофора блакитна	100
Подалірій, косатець-вітрилець	25
Махаон, косатець-ластівець	18
Красуня діва	10
Дозорець-імператор	8
Кордулегастер двозубчастий	5
Бабка перев'язана	5
Стрічкарка тополева	5
Мінливець великий	8
Гірняк Манто, чорнушка Манто	5
Сатурнія мала	5
Сатурнія руда	5
Стрічкарка блакитна	8

Пилкоротиця південна	5
Сонцевик фаубіле	10
Вусач альпійський	10
Мінога угорська, карпатська	12
Харіус європейський	37
Тритон карпатський	55
Тритон гірський, альпійський	44
Саламандра плямиста	54
Жовточерева джерлянка	24
Мідянка	34
Глухар	50
Чорний лелека	3
Шуліка чорний	4
Підорлик малий	14
Беркут	7
Орябок	56
Сич волохатий	5
Сичик-горобець	19
Дятел білоспинний	10
Трипалій дятел	4
Дятел зелений (жовна зелена)	7
Золотомушка червоночуба	12
Сова довгохвоста	19
Журавель сірий	3
Пугач	13
Тинівка альпійська	24
Голуб-синяк	26
Бурозубка альпійська	24
Кутора мала	35
Нетопир звичайний	11
Лилик двоколірний	13
Нічниця Брандта	12
Вечірниця руда	14
Вухань звичайний	10
Полівка снігова	33
Горностай	12
Норка європейська	9
Тхір лісовий	4
Видра річкова	6
Кіт лісовий	3
Рись звичайна	3
Ведмідь бурий	3

Таблиця 5.3.4.2.

Види тварин НПП «Гуцульщина», занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Сич волохатий	2
Беркут	1
Підорлик малий	2
Пугач	5
Лелека чорний	4
Мідянка	14
Мінога угорська	48
Кіт лісовий	2
Сичик-горобець	3
Орел-карлик	2
Лосось дунайський	38
Сорокопуд сірий	4
Видра річкова	5
Рись звичайна	2
Борсук	15
Горностай	8
Норка європейська	12
Кутора мала	18
Підковоніс малий	13
Саламандра плямиста	2700
Сова довгохвоста	11
Глухар	8
Тритон альпійський	122
Тритон карпатський	140
Ведмідь бурий	2
Бурозубка альпійська	42
Полівка водяна	30
Широковух європейський	4
Лунь польовий	2
Гоголь	1
Зміїд	1
Полоз лісовий	2

Таблиця 5.3.4.3.

Види тварин Галицького НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Широковух європейський	>20
Підковоніс малий	>200
Рясоніжка мала	>30
Горностай	>35
Норка європейська	>5
Тхір степовий	>10
Борсук	>30
Видра річкова	>25
Лелека чорний	>7
Чернь білоока	8
Гоголь	2120

Крех середній	6
Скопа	1
Підорлик малий	9
Лунь польовий	15
Кульон великий	80
Пугач	5
Сова довгохвоста	>50
Сорокопуд сірий	25
Саламандра плямиста	>15
Мінога українська	>1
Стерлядь	>5
Харіус європейський	>30
Вирезуб	>100
Чоп великий	>1
Пасмовець тополевий	>50
Махаон	>70
Мінливець великий	>100
П'явка медична	>50

Таблиця 5.3.4.4.
Види тварин Верховинського НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Ведмідь бурий	8
Видра річкова	10
Норка європейська	6
Горностай	22
Рись	5
Кіт лісовий	6
Глушець	54
Орябок	50
Тетерук	53
Підорлик малий	4
Сапсан	2
Пугач	2

Таблиця 5.3.4.5.
Види тварин НПП «Синьогора», занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Ведмідь бурий	11
Видра	12
Рись євразійська	12
Дикий кіт	14
Горностай	25
Глухар	75
Рябчик	108

Таблиця 5.3.4.6.

Види тварин Карпатського НПП, занесені до Червоної книги України

Види тварин	Кількість особин
Кордулегастер кільчастий	38
Жук-олень, рогач звичайний	12
Вусач альпійський	4
Махаон	2
Райдужниця велика	131
Чорнушка Манто	38
Бражник мертва голова	2
Сатурнія руда	20
Стрічкарка блакитна	46
Стрічкарка орденська малинова	36
Евхальція різнобарвна	19
Совка сокиркова	23
Ведмедиця-господиня	35
Рогохвіст-авгур	64
Мегариса рогохвостова	73
Марена звичайна	143
Карась звичайний, карась золотий	37
Лосось дунайський, головатиця	52
Саламандра плямиста	24750
Тритон альпійський	10850
Тритон карпатський	24620
Кумка жовточерева	32350
Мідянка звичайна	8
Лелека чорний	5
Скопа	2
Лунь польовий	2
Підорлик малий	7
Беркут	5
Сапсан	4
Тетерук	32
Глушець	76
Орябок	301
Голуб-синяк	40
Пугач	9
Сич волохатий	14
Сичик-горобець	12
Сова довгохвоста	74
Сипуха	1
Жовна зелена	178
Дятел білоспинний	62
Дятел трипалій	46
Сорокопуд сірий	156
Тинівка альпійська	47
Золотомушка червоночуба	43
Скеляр строкатий	16
Білозубка велика	1420
Бурозубка альпійська	1520

Кутора мала	923
Підковоніс малий	2
Вухань звичайний	10
Вухань австрійський	12
Вечірниця руда	35
Нетопир звичайний	31
Лилик двоколірний	15
Кажан пізній	19
Кажан північний	17
Мишівка лісова	23
Полівка снігова	830
Ведмідь бурий	5
Горностай	65
Норка європейська	17
Тхір лісовий	67
Видра річкова	46
Кіт лісовий	5
Рись	11

Таблиця 5.3.4.7.

Кількість видів фауни, яким загрожує небезпека

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека					
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Хребетні:	40	23	23	23	23	23	23
ссавці	5	5	5	5	5	5	5
птахи	18	12	12	12	12	12	12
плазуни	11	2	2	2	2	2	2
земноводні	6	4	4	4	4	4	4
риби	3	3	3	3	3	3	3
круглороті	1	1	1	1	1	1	1
Безхребетні	10	5	5	5	5	5	5

5.3.5. Охорона, використання та відтворення водних ресурсів

З метою раціонального використання та відновлення водних біоресурсів та відповідно до законів України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», «Про тваринний світ», беручи до уваги наказ Управління Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм у Івано-Франківській області від 22.03.2024 № 08 «Про затвердження меж нерестовищ та перенесення строків заборони на добування (вилов) водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах Івано-Франківської області у 2024 році» Івано-Франківська обласна державна (військова) адміністрація видала розпорядження від 03.04.2024 № 151 «Про організацію охорони водних біоресурсів на період нересту у рибогосподарських водних об'єктах Івано-Франківської області у 2024 році».

Для збереження та охорони популяції раків у період їх природного відтворення – спарювання та виношування ікри, враховуючи рекомендації Інституту рибного господарства Національної академії аграрних наук України

встановлено заборону на період із 01.12.2024 по 30.06.2025 на будь-який вилов раків у рибогосподарських водних об'єктах Івано-Франківської області відповідно до наказу Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Івано-Франківській області від 22.11.2024 № 31.

Для забезпечення охорони, відтворення аборигенного виду лососевих – струмкової форелі у річках Прикарпаття заборонено вилов форелі протягом її природного відтворення (нересту) з 10 жовтня 2024 року до 1 березня 2025 року*. Під час нерестового періоду форелі у гірських річках, на їх берегах заборонено проводити непогоджені будівельні, днопоглиблювальні, вибухові, бурові роботи, видобуток гравію, піщано-гравійної суміші, заготівлю лісу на берегах.

Для збереження водних біоресурсів у зимовий період, забезпечення охорони місць зимівлі риби з 1 листопада 2024 року в українських водоймах розпочата осінньо- зимова заборона на вилов водних біоресурсів у зимувальних ямах, тривалістю до початку нерестового періоду 2025 року.**

*За даними офіційного сайту Управління Державного агентства меліорації та рибного господарства у Івано-Франківській області.

**За даними Урядового порталу

5.3.5.1. Інвазійні чужорідні види тварин у фауні в межах області

Список інвазивних видів включає види тварин, випадково занесених людиною в нові для них регіони, де вони успішно приживаються, починають розмножуватися і захоплювати нові території.

Інвазивні («агресивні») види негативно впливають на місцеву фауну і флору, від чого стають шкідниками і карантинними об'єктами.

Ця проблема поширюється, зумовлюючи соціально-економічні, медико-санітарні та екологічні втрати, впливає на сільське, лісове, рибне господарство та природні системи, що є важливою основою людства. Такий збиток ускладняється зміною клімату, забрудненням навколишнього природного середовища, втратою середовища проживання та антропогенним забрудненням.

Прикладами інвазивних видів для Івано-Франківської області є усім відомі: колорадський жук, нутрія, ондатра, сіра ворона, сойка, сірий пацюк, чорний щур, слизняк іспанський.

Вирішення проблеми інвазивних видів, є невідкладною, оскільки загроза зростає щодня, викликаючи серйозні економічні та екологічні наслідки.

Профілактика є найбільш ефективним методом боротьби з проблемою. Необхідно більш ретельно проводити митну перевірку вантажів, підвищувати ефективність карантину, обмежити ввезення інвазивних та генетично-модифікованих видів тварин.

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об'єктів тваринного світу.

Найбільш ефективним заходом щодо охорони об'єктів тваринного світу є

створення нових територій та об'єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися, як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об'єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, заказники, зоологічні пам'ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України видано ряд наказів для затвердження щодо плану дій для забезпечення виконання положень законів України «Про Червону книгу України» «Про тваринний світ», стосовно збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.), ведмедя бурого (*Ursus arctos*).

В області налагоджена співпраця між установами природно-заповідного фонду та підприємствами, установами і організаціями, у віданні яких знаходяться території, які є місцем перебування ведмедя бурого, рисі євразійської та лелеки чорного, а також державними підприємствами лісової, мисливської галузі з науковцями та координація природоохоронних заходів.

5.4. Природні території, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Збереження біотичного і ландшафтного різноманіття шляхом створення нових та вдосконалення існуючих заповідних територій, формування регіональної екологічної мережі є одним з пріоритетних напрямків розвитку заповідної справи в Івано-Франківській області.

Станом на 01.01.2025 фактична площа природно-заповідного фонду області становить 225,886 тис. га, а з дублюванням площ ПЗФ становить 275,013 тис. га або 16,2 % від площі області та нараховує 582 територій та об'єктів у тому числі:

- 33 об'єкти загальнодержавного значення площею 131,699 тис. га;
- 549 об'єкти місцевого значення площею 143,313 тис. га.

Протягом останніх років спостерігалася тенденція щодо збільшення площі природно-заповідного фонду області. У порівнянні з 2008 роком площа природно-заповідного фонду області зросла відповідно із 195,9 тис. га до 225,886 тис. га (відсоток заповідності області зріс відповідно із 14% до 16,2 % від загальної площі області). За цей час створено два національні природні парки, ряд об'єктів місцевого значення (таблиця 5.4.1.1.).

Природно-заповідний фонд області (таблиця 5.4.1.2.) представляють: природний заповідник «Горгани» площею 5,3 тис. га; 5 національних природних парків загальною площею 120,3 тис. га (національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Гуцульщина», Галицький національний природний парк, Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Синьогора»), 3 регіональні ландшафтні парки площею 78,96 тис. га; 72 заказників площею 51,196 тис. га; 275 пам'яток природи площею 11,34 тис. га; 7 дендрологічних парків площею 0,15 тис. га; 11 парків-

пам'яток садово-паркового мистецтва площею 0,09 тис. га; 207 заповідних урочищ площею 7,575 тис. гектара.

Установи природно-заповідного фонду загальнодержавного значення утримуються за рахунок коштів Державного бюджету України. Галицький національний природний парк підпорядкований Державному агентству лісових ресурсів України, національний природний парк «Синьогора» перебуває в підпорядкуванні Державного управління справами. Інші території та об'єкти природно-заповідного фонду області передано під охорону підприємствам, установам, організаціям і громадянам, перебувають у їх віданні відповідно до оформлених охоронних зобов'язань.

Найбільш повно у природно-заповідному фонді представлені природні комплекси Горган і Чорногори (природний заповідник «Горгани», Карпатський національний природний парк, національний природний парк «Верховинський», національний природний парк «Синьогора», заказники «Грофа», «Яйківський», «Тавпиширківський» та ін.).

Полонинсько-Чорногірську область репрезентує ландшафтний заказник «Чивчино-Гринявський», Сколівські Бескиди – Поляницький регіональний ландшафтний парк, Покутсько-Буковинські Карпати – національний природний парк «Гуцульщина», Прут-Дністровську область – Дністровський регіональний ландшафтний парк, Рогатинське Опілля – Галицький національний природний парк.

Згідно фізико-географічного районування найбільше заповідних об'єктів зосереджено в гірській частині – біля 62% природно-заповідного фонду області, Передкарпаття – 25% і в рівнинній частині – 13%.

У кількісному відношенні переважають пам'ятки природи і заповідні урочища, проте за площею частка цих категорій незначна. За розмірами близько половини припадає на дрібні (від 1 до 10 га), трохи менше – об'єкти від 10 до 100 га. Великих заповідних територій (від 1000 га і більше) – 16.

Високий відсоток заповідності лісів у гірській частині області – Надвірнянському, Верховинському районах, (за рахунок Карпатського національного природного парку, національного природного парку «Верховинський»), Косівському (за рахунок національного природного парку «Гуцульщина» та регіонального ландшафтного парку «Гуцульщина»); у рівнинній частині – в Івано-Франківському (за рахунок Галицького національного природного парку), у Івано-Франківському (частково), Коломийському – за рахунок Дністровського регіонального ландшафтного парку.

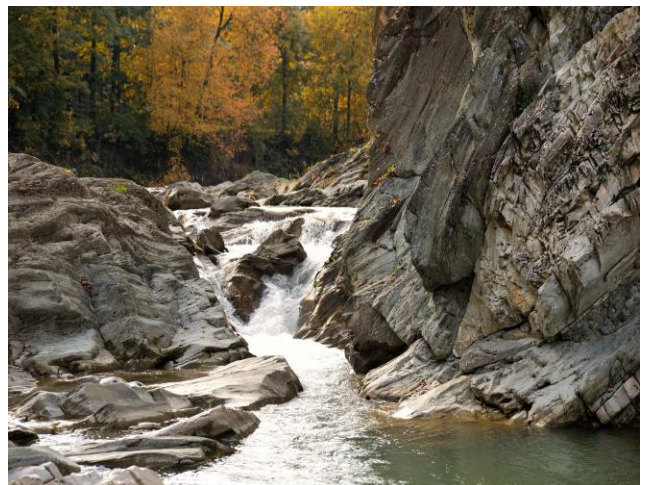
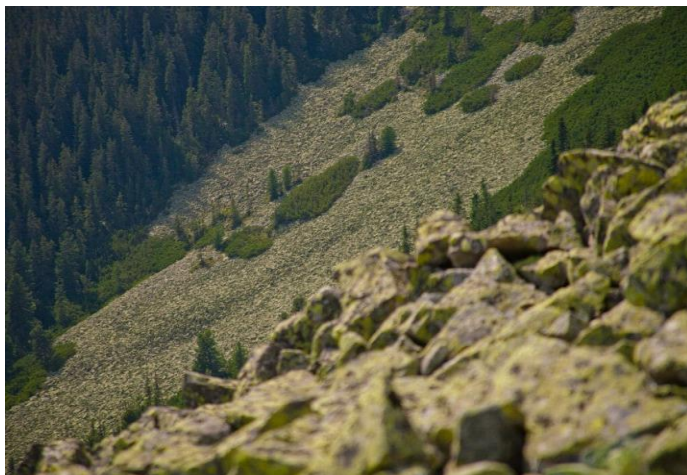
На виконання Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» введеного в дію Указом Президента України від 23 березня 2021 року № 111/2021, Міндовкіллям створено відкритий електронний державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Необхідність створення такого Кадастру передбачена Законом

України «Про природно-заповідний фонд України».

Кадастр використовується при плануванні подорожей та відпочинку, оформленні земельних ділянок, плануванні бізнесу, здійсненні громадського контролю, розробці документів просторового планування та при реалізації проектів соціально-відповідального бізнесу та волонтерів, що, на щастя, стає все більш популярним в Україні.

Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 20.12.2024 № 1073-37/2024 затверджено Проект організації території Дністровського регіонального ландшафтного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів та об'єктів загальною площею 19656,0 гектари.

Рішенням Івано-Франківської обласної ради від 21.06.2024 № 918-31/2024 на території Отинійської селищної територіальної громади Коломийського району створено ботанічну пам'ятку природи місцевого значення «Панський дуб» площею 0,01 гектари.

Динаміка структури
природно-заповідного фонду Івано-Франківської області

№ з/п	Категорія територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2023		На 01.01.2024		На 01.01.2025	
		Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га	Кількість, шт.	Площа, га
1	Природний заповідник	1	5344,2	1	5344,2	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	5	120339,7	5	120339,7
3	Регіональні ландшафтні парки	3	38417,0	3	38455,0	4	78967,700*
4	Заказники	67	47813,46	67	42213,885	72	51196,5445*
	загальнодержавного значення	10	5415,8	10	5415,8	10	5425,8
	місцевого значення	57	42397,66	57	36798,08	62	45770,7445*
5	Пам'ятки природи	228	2909,98	247	11222,92	275	11341,230*
	загальнодержавного значення	13	375,4	13	375,4	13	375,4
	місцевого значення	215	2534,58	234	10847,52	262	10965,83*
6	Дендрологічні парки	7	152,96	7	152,96	7	153,422
	загальнодержавного значення	3	142,0	3	142,0	3	142,4620
	місцевого значення	4	10,96	4	10,96	4	10,96
7	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	9	90,4	9	90,3979	11	95,7979*
	загальнодержавного значення	1	7,0	1	7,0	1	7,0000
	місцевого значення	8	83,4	8	83,4	10	83,7979*
8	Заповідні урочища	196	7319,8	196	7365,82	207	7575,418*
	Разом	-	-	-	-	582	275013,3124*
	Фактична площа ПЗФ без дублювання	523	223852,018	535	225185,34	582	225886,9924*
	% фактичної площі ПЗФ від площі області	16,07		16,2		16,2	

*Площа територій та об'єктів ПЗФ з урахуванням територій ПЗФ, які перетинаються з межами інших територій ПЗФ (площі дублювання).

Таблиця 5.4.1.2.

Структура природно-заповідного фонду області станом на 01.01.2025 року

№ п/п	Найменування об'єктів ПЗФ	Об'єкти природно-заповідного фонду					
		Загальнодержавного значення		Місцевого значення		Всього	
		Кількість	Площа	Кількість	Площа	Кількість	Площа
1	Природні заповідники	1	5344,2	-	-	1	5344,2
2	Національні природні парки	5	120339,7	-	-	5	120339,7
3	Дендрологічні парки	3	142,462	4	10,96	7	153,422
4	Регіональні ландшафтні парки	-	-	4	38455,0 (78967,0*)	3	38455,0(78967,0*)
5	Заказники – всього, в т.ч.:	10	5425,8	62	37488,0445(45770,7445*)	67	42913,8445(51196,5445*)
	Ландшафтні	2	3486,8	11	12606,7445(18765,4445*)	13	16093,5445(22252,2445*)
	Лісові	2	470,0	13	6295,8(6489,8*)	15	6765,8(6959,8*)
	Ботанічні	4	1006,5	26	1380,5	30	2387,0
	загальнозоологічні	-	-	2	15135,1	2	15135,1
	Орнітологічні	1	207,5	5	21,9	6	229,4
	Іхтіологічні	-	-	-	-	-	-
	Гідрологічні	1	255,0	5	2048,0(3978,0*)	6	2303,0(4233,0*)
	загальногеологічні	-	-	-	-	-	-
6	Пам'ятки природи – всього, в т.ч.:	14	374,9 (375,4*)	262	10844,51(10965,83*)	275	11219,41(11341,23*)
	Комплексні	2	148,0	13	94,9(167,0*)	15	242,9(315,0*)
	Ботанічні	5	133,5	164	741,19(776,01*)	169	874,69(909,51*)
	Лісові	-	-	-	-	-	-
	Гідрологічні	5	33,4 (33,9*)	16	12,62(21,22*)	21	46,02(54,62*)
	Джерела	-	-	-	-	-	-
	Зоологічні	-	-	1	0,1	1	0,1
	Геологічні	1	60,0	14	19,2(25,0*)	15	79,2(85,0*)
	Пралісові	-	-	54	9976,5	54	9976,5
7	Ботанічні сади	-	-	-	-	-	-
8	Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	1	7,0	10	83,3979(88,7979*)	11	90,3979(95,7979*)
9	Заповідні урочища	-	-	207	7371,018(7575,418*)	207	7371,018(7575,418*)
	РАЗОМ (без дублювання площі)	33	131634,562*	549	143378,7504*	582	275013,3124*
	Фактична площа ПЗФ Івано-Франківської області (без дублювання)	33	131634,062	549	94252,9304	582	225886,9924

*Площа територій та об'єктів ПЗФ з урахуванням територій ПЗФ, які перетинаються з межами інших територій ПЗФ (площі дублювання)..

5.4.2. Водно-болотні угіддя міжнародного значення

На виконання домовленостей України в рамках Рамсарської конвенції статус водно-болотних угідь міжнародного значення в Івано-Франківській області отримали: Бурштинське водосховище, Витоки ріки Погорілець, Витоки ріки Прут, нижня частина річки Дністер зі старицями і деякими притоками (в межах Івано-Франківського району).

Водночас в області зосереджено 2,6 тис. га збережених водно-болотних угідь, частина яких входить до складу природно-заповідного фонду. Всього заповідано 87 боліт площею 1160,0 га.

Болота зосереджені переважно у стариці ріки Дністер Рогатинській, Галицькій, Тлумацькій та Городенківській територіальних громад. В межиріччях і на терасах гірських річок, у замкнутих котловинах утворились сфагнові болота. Такі болота охороняються у Долинській та Рожнятівській територіальних громадах. Серед них – гідрологічні пам'ятки природи загальнодержавного значення: «Болото Ширковець», «Болото Мшана», «Болото «Висяче», гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Турова дача», ландшафтний заказник місцевого значення «Саджавський».

Пріоритетами в напрямку відтворення водно-болотних систем на території Івано-Франківської області є виявлення і забезпечення охорони цінних об'єктів, а також екологічно безпечне використання їх ресурсів.

*Гідрологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення
«Болото Ширковець».*

5.4.3. Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина

Завдяки географічному положенню Івано-Франківська область має можливість міжнародної співпраці в унікальному за своєю природою і науковою цінністю районі Українських Карпат – райони Горган і Чивчино-Гринявські гори, які прилягають в південно-західній частині до кордону з Румунією. На території Івано-Франківської області у прикордонній зоні у 2010 році створено національний природний парк «Верховинський», площею 12022,9 га. З румунської сторони в повіті Марамуреш зосереджено ряд природоохоронних територій. Тобто існують реальні можливості створення транскордонного українсько-румунського природоохоронного об'єкта (біосферного резервату).

Створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату на території Верховинського району Івано-Франківської області та Марамуреського повіту окрім збереження унікального біотичного та ландшафтного різноманіття сприятиме економічному розвитку регіону, в основному, за рахунок екотуризму, транспортних інфраструктур і розвитку традиційних методів ведення господарства.

5.4.4. Формування Смарагдової мережі

Створення Смарагдової мережі – нова для України форма охорони природи, що впроваджується в рамках виконання вимог ратифікованої в Україні Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), а також Угоди про асоціацію з Європейським Союзом.

На території Івано-Франківської області знаходяться 6 основних об'єктів, що відповідають критеріям Смарагдової мережі та включені до рекомендованого переліку українською стороною конвенції:

- природний заповідник «Горгани»;
- Карпатський національний природний парк;
- національний природний парк «Гуцульщина»;
- Галицький національний природний парк;
- національний природний парк «Верховинський»;
- Дністровський регіональний ландшафтний парк.

5.5. Еколого-освітня та рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Івано-Франківська область, як і Карпатський регіон в цілому, характеризується унікальними природними та рекреаційними ресурсами. Тому невідкладною справою є реєстр національних культурних цінностей краю, їх дослідження, збереження і використання для розвитку Прикарпаття як туристично-оздоровчої зони.

Рекреаційні ресурси регіону визначаються наявністю цілющого клімату, широкого спектру мінеральних вод, лікувальних грязей, багатою історією і цікавою етнографією, сукупністю оздоровчих закладів. Усе це приваблює в наш край численних відпочиваючих і туристів.

У цій справі дуже важливе місце займають рекреаційні зони, як фундаментальна основа збереження генофонду. Це важливо з декількох сторін. Насамперед, рекреаційні зони є територіями найпридатнішими для збереження генофонду рослинного і тваринного світу відповідної ландшафтно-територіальної та кліматичної зони, оскільки тут найбільше зберігся створений за багато мільйонів років природний стан.

В Карпатському національному природному парку функціонують: екотуристичний візит-центр, який створено з метою сприяння розвитку привабливого еколого-туристичного іміджу території Карпатського НПП, три кімнати природи в садибах природоохоронного науково-дослідного відділення (далі – ПНДВ), «Зелена лабораторія» на базі Яремчанського ПНДВ.

Працівники Карпатського НПП щороку готують план заходів щодо збереження цінних природоохоронних територій, що є середовищем існування особливо цінних видів флори та фауни. Так, впродовж зими в Парку проводиться екологічна акція «Допоможи птахам взимку». Фахівці відділу провели ряд цікавих заходів для учнів навчальних закладів та вихованців оздоровчих закладів. Під час занять та презентацій діти змогли ознайомитись з цікавими фактами про життя та підгодовлю зимуючих птахів Карпатського регіону.

В рамках акції екоосвітянами проведено кілька майстер-класів з виготовлення еко-годівничок, на яких, використовуючи різноманітні крупки та формочки для випічки, виготовлялося «печиво» для пташок, яке у висушеному вигляді можна повісити на дерева та кущі у шкільному саду чи біля своєї оселі.

«Первоцвіт-2024»

Працівники відділу провели ряд екологічних заходів на захист перших провісників весни для учнів навчальних закладів Яремчанщини та вихованців оздоровчих закладів. Діти детальніше дізналися про первоцвіти, які зростають на нашій території та взявши участь у майстер-класах з виготовлення підсніжників та шафранів з гофрованого паперу переконалися, що зроблені власноруч квіти є найкращим подарунком для своїх близьких.

День Води

Фахівці відділу у співпраці з науковцями Карпатського НПП відзначили цю екологічну дату разом із учнями Яремчанського ліцею № 1. Під час екскурсії діти дізналися про водні ресурси Парку, їх важливість не тільки в естетичному відношенні, але й як показника соціального добробуту.

Для наочного переконання, переглянули цікавий фільм «Живий Прут», створений за фінансової підтримки Франкфуртського Зоологічного Товариства, школярі отримали можливість власноруч перевірити якість води з джерела централізованого водопостачання м. Яремча за багатьма показниками.

Птахи прилетіли!

Екоосвітяни знайомили відвідувачів з орнітофауною Карпатського регіону, школярі мали змогу прослухати фонотеку голосів та дізнатися цікаві факти про пернатих. З допомогою інтерактивних ігор діти визначали пташок за зовнішніми ознаками, шукали знайомі назви пернатих серед розсипаних літер та спостерігали за птахами використовуючи біноклі.

День Довкілля

Традиційно: впорядковували територію біля адміністративної будівлі, садиб природоохоронних науково-дослідних відділень, проводили благоустрій, насаджували дерева. Прибирали зони відпочинку, еколого-освітні стежки до туристичного сезону. Також проводили бесіди в дошкільних та навчальних закладах, на тему: «Чому потрібно охороняти навколишнє середовище».

До Дня працівника природно-заповідної справи!

Відзначаючи День працівника природно-заповідної справи в Екотуристичному візит-центрі традиційно оголошуються Дні відкритих дверей.

Одними з учасників акції стали діти, які оздоровлюються в Реабілітаційному центрі структурного підрозділу КНП «ІФОДКЛ ІФ ОР» в місті Яремче. Для гостей працівниками відділу еколого-освітньої роботи було проведено цікавий майстер-клас з вибійки на тканині. Всі присутні з задоволенням декорували серветки за допомогою дерев'яних різьблених штампів з рослинними та тваринними орнаментами та яскравих фарб.

Збережемо гору Говерлу!

Відбулася масштабна екологічна акція з прибирання туристичних маршрутів Говерлянського природоохоронного науково-дослідного відділення «Збережемо гору Говерлу!» в рамках проекту «Вирішення проблем відходів г. Говерла».

Всесвітній день прибирання!

Карпатський національний природний парк долучився до наймасштабнішою екологічної акції року – Всесвітнього дня прибирання. Прибирали зони відпочинку, еколого-освітні стежки, береги річок. Також проводили бесіди з місцевим населенням та гостями краю на тему: «Чому потрібно охороняти навколишнє середовище».

Екологічної акція «Жовтий лист»

Щорічно в Україні проходять екологічні акції, метою яких є ознайомлення громадян з небезпекою від спалювання сухої трави та листя. Фахівці відділу провели бесіди із дітками, які оздоровлюються в санаторії «Прикарпатський» та наголосили про шкідливість від спалювання опалого листя та рослинних решток.

«Трав'яна турбота для захисників»

До Дня Збройних Сил України і Дня Святого Миколая працівники Карпатського Національного природного парку, разом із шестикласниками Яремчанського ліцею №1, провели благодійну акцію «Трав'яна турбота для захисників». В рамках акції провели майстер-клас з виготовлення цілющого карпатського чаю для наших хоробрих воїнів.

Екологічна акція «Збережемо ялинку!»

Відділ еколого-освітньої роботи вже багато років поспіль є ініціатором проведення акції на території регіону і ця клопітка робота з підростаючим поколінням відобразилася на зменшенні порушень, пов'язаних з вирубуванням молодняка шпилькових порід у передсвятковий період, оскільки саме діти є великим мотиватором для своїх батьків. В екотуристичному візит-центрі відбувся захід в рамках екологічної акції «Збережемо ялинку!», під час якого

проведено нагородження учасників конкурсу новорічних композицій «Казка різдвяної домівки». Гуртківці Будинку творчості дітей та юнацтва разом із своїми керівниками презентували власні різдвяно-новорічні композиції.

У 2024 році працівники відділу еколого-освітньої роботи Карпатського НПП взяли участь в організації та проведенні еколого-освітніх заходів.

Екотуристичний візит-центр КНПП відвідали студенти кафедри біології та екології Прикарпатського університету імені В.Стефаника, студенти Тернопільського національного педагогічного університету. Для гостей фахівці відділу провели віртуальний екскурс територією Парку, ознайомили з напрямками діяльності найпершого в Україні національного парку, наголосивши на те, наскільки важливими в умовах сьогодення є не тільки охорона навколишнього середовища, яке створює безбар'єрний простір для відпочинку на лоні природи, але й розвиток екологічної освіти, який забезпечує просвітницькі послуги будь-яким категоріям відвідувачів. Також завітали учасники БО БФ «Кіготь» та діти з Кривого Рогу, що оздоровлюються в Реабілітаційному центрі структурного підрозділу КНП «ІФОДКЛ ІФ ОР» в місті Яремче. Фахівці відділу ознайомили дітей із зимуючими птахами Карпатського регіону та підкреслили важливість підгодовлі пташок у зимовий період.

Важливе місце у діяльності відділу Карпатського НПП посідає робота дітьми раніше окупованих територій або регіонів, які потерпають від воєнних дій і відпочивають та проходять психологічну реабілітацію в оздоровчих закладах. До таких відвідувачів необхідний особливий підхід та спеціальна програма проведення заходів. Тому фахівцями розроблена Програма інтерактивних заходів, яка апробована для таких відвідувачів і користується великою популярністю. Заходи проводяться як в Екотуристичному візит-центрі, так і в природному середовищі на базі «Літнього класу» і новоствореного еколого-освітнього класу «Дендрарій».

Загальна протяжність еколого-освітніх стежок на території Парку становить – 158 км. Середня довжина еколого-освітніх стежок – 8,3 км. Більше половина з них мають менше 8 км, а середня тривалість переходу по цих стежках не перевищує 3 годин. Тільки 5 стежок мають довжину більше 10 км, що пов'язане з важкодоступністю регіону. На 8 - облаштовані контрольно-пропускні пункти, на яких працюють касири квиткові та здійснюють інформування (інструктаж) рекреантів. Також вони пропонують флаєри зі схемою маршруту, де описана характеристика території, протяжність і особливості стежки.

Для послуг туристів пропонується мережа еколого- і науково-пізнавальних туристичних маршрутів. Станом на 01.01.2025 р. на території Карпатського НПП існує: науково-пізнавальних – 3, еколого-освітніх – 20, прогулянкових – 9, а також діють рекреаційні зони відпочинку – 11 та місця відпочинку – 10.

I. Пішохідні маршрути:

а) науково-пізнавальні: Спортивна база «Заросляк» – озеро Несамовите (Говерлянське ПНДВ 6 км); урочище Вершок – урочище Жбир (Підліснівське ПНДВ 3,5 км); село Погорілець – полонина Шешурська – озеро Марічейка (Високогірне ПНДВ 10,8 км)

б) еколого-освітні: Вольєрне господарство (Яремчанське ПНДВ 400 м). Наш друг – природа (садиба Яремчанського ПНДВ дорога на присілок Багрівець 2 км). На гору Маковиця (ресторан «Гуцульщина», Ямнянське ПНДВ 8 км). Стежка Довбуша (урочище Дрібка Ямнянське ПНДВ 4 км). Урочище Женець – полонина Круглоявірник (Женецьке ПНДВ 5,5 км). Урочище Женець – гора Хом'як (Женецьке ПНДВ 7 км). Урочище Вередівський – гора Хом'як (Яблуницьке, Женецьке ПНДВ 5,6 км). На гору Говерла (Говерлянське ПНДВ 10,5 км). Урочище Бредулець – полонина Ягідний (Татарівське ПНДВ 3,5 км). Село Дземброня – гора Піп Іван (Бистрецьке, Високогірне ПНДВ 9,6 км). На гору Піп Іван (с. Шибене – урочище Погорілець – озеро Марічейка – гора Піп Іван) (Чорногірське, Високогірне ПНДВ 12 км). Село Бистрець – гора Ребра – гора Шпиці – полонина Гаджина – полонина Маришевська (Бистрецьке ПНДВ 22 км). Село Бистрець – гора Менчул – село Дземброня (Бистрецьке ПНДВ 23 км). Урочище Женець – водоспад Гук (Женецьке ПНДВ 4,8 км). Село Вороненко – полонина Лаб'єска (Вороненківське ПНДВ 10,8 км). Вольєрне господарство – водоспад «Дівочі сльози» (Яремчанське ПНДВ 2 км). Ресторан «Гуцульщина» – до найстарішого дерева (Ямнянське ПНДВ 2,5 км). Село Микуличин – полонина Ліснови (Підліснівське ПНДВ 2 км). Село Микуличин – полонина Явірник (Женецьке, Ямнянське, Яремчанське ПНДВ 9,8 км). Селище Ворохта – полонина Борсучина (Ворохтянське ПНДВ 5 км).

в) прогулянкові: На гору Горган Бурачківський (з села Микуличин 5 км). Вольєрне господарство – урочище Пересліп (з міста Яремче 8 км). На полонину Явірник – хребет Горган (з мікрорайону Ямна 7 км). Місто Яремче – полонина Явір – гора Катеринка (хребет Горган) – полонина Явірник (з міста Яремче 8 км). На гору Синячка (з міста Яремче 12 км). Урочище Піги – урочище Ліснови – урочище Ягідний (Татарівське ПНДВ 7 км). Вольєрне господарство – хребет Горган (Яремчанське ПНДВ 6,7 км). Туристична база «Говерла» – гора Магура (Татарівське ПНДВ 7 км). Вокзал селища Ворохта – Болото Рудяк (Ворохтянське ПНДВ, Татарівське ПНДВ 4,3 км).

II. Рекреаційні зони: «Беріжок» – Яремчанське ПНДВ. «Воротище» – Підліснівське ПНДВ. «Женець» – Женецьке ПНДВ. «Ребровач» – Татарівське ПНДВ. «Гострий ґрунь» – Вороненківське ПНДВ. «Богончик» – Ворохтянське ПНДВ. «Говерла» – Говерлянське ПНДВ. «Тирлич» – Говерлянське ПНДВ. «Лісничівка» – Татарівське ПНДВ. «Маленький віадук» – Говерлянське ПНДВ. «Заросляк» – Говерлянське ПНДВ.

III. Місця відпочинку: «В'їзний знак» – Яремчанське ПНДВ. «Джерело» – Ямнянське ПНДВ. «Джерело» – Яремчанське ПНДВ. «Колиба» – Женецьке ПНДВ. «Дівочі сльози» – Яремчанське ПНДВ. «Джерело» – Татарівське ПНДВ. «Джерело» – Ворохтянське ПНДВ. «Полонинська застайка» – Чорногірське ПНДВ. «Джерело» – Яблуницьке ПНДВ. Ентомологічний науково-дослідний розплідник (Пасіка) – Ямнянське ПНДВ.

В 2024 року еколого-освітня діяльність природного заповідника «Горгани» проводилася у змішаному форматі (онлайн/офлайн) через дію воєнного стану на території України. Впродовж року було проведено 83 заходи присвячені

екологічним датам, взято участь у 6 екологічних акціях та організовано 7 екскурсій.

Заходи проводилися для дорослого населення, вихованців закладів дошкільної освіти, здобувачів освіти навчальних закладів, закладів вищої освіти Надвірнянської, Пасічнянської, Переріслянської та Івано-Франківської ТГ.

У рамках реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року на базі Горганського ПНДВ було проведено захід «Віртуальна екскурсія природними заповідником «Горгани» для здобувачів освіти Івано-Франківського навчально-реабілітаційного центру.

В музеї історії Надвірнянщини проведено фотовиставку «Праліси Горган – об'єкт Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО» в рамках відзначення 70-ї річниці членства України в ЮНЕСКО та Дня створення природного заповідника «Горгани».

Працівники сектору еколого-освітньої роботи природного заповідника «Горгани» взяли участь у 2 курсах підвищення кваліфікації, 3 науково-практичних конференціях, 12 вебінарах і семінарах, 2 тренінгах.

Впродовж року установу відвідали 247 осіб. Кількість учасників заходів у закладах дошкільної освіти, навчальних закладах, студентів вищих навчальних закладів – 1470 осіб.

На території природного заповідника «Горгани» діє науково-пізнавальна стежка «Греготи Горган». Протяжність маршруту – 9 км. Відвідування стежки дозволено лише у супроводі працівників установи та за попереднім записом.

За 2024 рік в Галицькому НПП виконувалася запланована програма з екологічної освітньо-виховної роботи, затверджена науково-технічною радою. Сюди входили: відзначення дат екологічного календаря (26), створення просвітницьких банерів та стендів (19), розроблення проекту та реалізація екологічної кімнати «Еко-простір», проведення екологічних акцій (4), участь у профільних семінарах та вебінарах (17), проведення конференції до 20-річниці Галицького НПП, виготовлення буклетів та брошур(2 варіанти), формування позитивного іміджу установи через засоби масової інформації, публікації на сайті та соціальних сторінках парку, пошук хостингу та розробка нового сайту установи.

У 2024 році до участі у масових екологічних освітньо-виховних заходах задіяно 670 учасників у таких подіях: Всесвітній день водно-болотних угідь, акція «Збережи первоцвіт» (57 учасників), Міжнародний день лісів та день поезії, (20 учасників), День волі для рукокрилих. (18 учасників), День Землі (42 учасника), День довкілля (18 учасників), Всесвітній день захисту довкілля (26 учасників), Всесвітній день бджіл (34 учасника), Всесвітній день біорізноманіття (36 учасників), День захисту дітей (46 учасників), Всесвітній день охорони навколишнього середовища (15 учасників), День рисі (13 учасників), День Дністра (34 учасника), екологічний квест для дітей Захисників. саджання сосни кедрової. (14 учасників), День працівника лісу (17 учасників), Всесвітній день екологічної освіти (23 учасника), Всесвітній день захисту тварин (14 учасників), Всесвітній день здорового харчування (18 учасників), Міжнародний день

охорони природи (16 учасників), великий квест –знайомство з Галицьким НПП Полтава (44 учасники), День енергозбереження (18 учасників), Всесвітній день рибальства(32 учасника), акція «Нагодуй пташку взимку» (54 учасника), акція «Збережи ялинку» (37 учасників).

Проведено 362 екскурсії та 27 благодійних заходів. Наймасовіший захід – партнерство в ініціативі голови Івано-Франківської ОДА «Турбота про родину Героя», одночасно надано екскурсійних послуг 320 особам.

Впродовж 2024 року в НПП «Гуцульщина» працівники відділу еколого-освітньої роботи організували та провели 53 екоуроки, до яких долучилось 1636 особи.

Екскурсії проводились науково-просвітницьким центром з відвідуванням інтерактивного еколого-пізнавального центру та еколого-освітніми стежками. Тож впродовж 2024 року центр відвідало 1057 осіб. Участь у квестах взяли 177 осіб.

Взяли участь в онлайн-зустрічі «Екоосвітні програми на природі: обмін досвідом» організованою Франкфуртським зоологічним товариством.

Для учасників міждисциплінарного семінару-практикуму, вчителів географії Івано-Франківської області проведено екскурсію науково-просвітницьким центром НПП «Гуцульщина».

Національний природний парк «Гуцульщина» тісно співпрацює із закладами освіти Косівського району. В 2024 році екоосвітяни НПП, організовували та проводили спільні еколого-освітні заходи: заняття, акції, квести тощо.

Для сімей загиблих воїнів Косівської громади проведено екскурсію еколого-освітньою стежкою «На полонину Росохата» та квест-мандрівку еколого-освітньою стежкою «До оглядового майданчика на г. Острій» на території НПП Гуцульщина.

7-9.08.2024 року за підтримки Франкфуртського зоологічного товариства проходив літній природничий табір «Друзі природи».

Впродовж 2024 року екоосвітяни проводили заняття (згідно затвердженого плану роботи) із учасниками шкільного ПНДВ, яке діє при Шешорській гімназії ім. В. Чорновола та Вербовецькій гімназії. Проведено 19 занять.

Протягом 2024 року еколого-освітня діяльність проводилася у змішаному форматі (онлайн/офлайн) через дію воєнного стану на території України.

Впродовж року було проведено 83 заходи присвячені екологічним датам, взято участь у 6 екологічних акціях та організовано 7 екскурсій.

Заходи проводилися для дорослого населення, вихованців закладів дошкільної освіти, здобувачів освіти навчальних закладів, закладів вищої освіти Надвірнянської, Пасічнянської, Переріслянської та Івано-Франківської ТГ.

У рамках реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року на базі Горганського ПНДВ було проведено захід «Віртуальна екскурсія природними заповідником «Горгани» для здобувачів освіти Івано-Франківського навчально-реабілітаційного центру.

В музеї історії Надвірнянщини проведено фотовиставку «Праліси Горган – об’єкт Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО» в рамках відзначення 70-ї річниці членства України в ЮНЕСКО та Дня створення природного заповідника «Горгани».

Працівники сектору еколого-освітньої роботи природного заповідника «Горгани» взяли участь у 2 курсах підвищення кваліфікації,

3 науково-практичних конференціях, 12 вебінарах і семінарах, 2 тренінгах.

Впродовж року установу відвідали 247 осіб. Кількість учасників заходів у закладах дошкільної освіти, навчальних закладах, студентів вищих навчальних закладів – 1470 осіб.

На території природного заповідника «Горгани» діє науково-пізнавальна стежка «Греготи Горган». Протяжність маршруту – 9 км. Відвідування стежки дозволено лише у супроводі працівників установи та за попереднім записом.

5.6. Державна політика та заходи збереження біорізноманіття

Охорона тваринного світу включає систему правових, організаційних, економічних, матеріально-технічних, освітніх та інших заходів, спрямованих на збереження, відтворення і використання об’єктів тваринного світу.

Найбільш ефективним заходом щодо охорони об’єктів тваринного світу є створення нових територій та об’єктів природно-заповідного фонду, правовий режим яких визначає Закон України «Про природно-заповідний фонд». Тваринний світ на таких територіях може охоронятися як у комплексі з іншими природними ресурсами (наприклад, у заповідниках, національних природних парках), так і в спеціально створених з метою охорони тваринного світу об’єктах (загальнозоологічні, орнітологічні, заказники, зоологічні пам’ятки природи, зоологічні парки, сади тощо).

Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України видано ряд наказів про затвердження плану дій для забезпечення виконання положень законів України «Про Червону книгу України» «Про тваринний світ», стосовно збереження рисі євразійської (*Lynx lynx* L.), ведмедя бурого (*Ursus arctos* L/), зубра (*Bison bonasus* L.).

В області налагоджена співпраця між установами природно-заповідного фонду, підприємствами, установами та організаціями у віданні яких знаходяться території, які є місцем перебування ведмедя бурого, рисі євразійської та лелеки чорного.

6. ЗЕМЕЛЬНІ РЕСУРСИ ТА ҐРУНТИ

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Загальна площа земель станом на 01.01.2025 складає 1392,7 тис. га, із них сільськогосподарські угіддя – 630,5 тис. га (45,3 % від загальної площі території області), в тому числі:

- рілля – 397,2 тис. га (28,5% від загальної площі території області);
- перелоги – 6,8 тис. га (0,5% від загальної площі території області);

- багаторічні насадження – 16,3 тис. га (1,17% від загальної площі території області);
- сіножаті і пасовища – 210,2 тис. га (15,09% від загальної площі території області).

Площа лісів та інших лісовкритих площ складає – 635,7 тис. га (45,65% від загальної площі території області).

Дані щодо структури та стану земель області наведені у таблиці 6.1.1.1.

Таблиця 6.1.1.1.

Структура та динаміка основних видів земельних угідь області*

Основні види земель та угідь	2022 рік		2023 рік		2024 рік	
	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території	усього, тис. га	% до загальної площі території
Загальна територія	1392,7	100	1392,7	100,0	1392,7	100
у тому числі:						
1. Сільськогосподарські угіддя	630,5	45,3	630,5	45,3	630,5	45,3
з них:						
рілля	397,2	28,5	397,2	28,5	397,2	28,5
перелоги	6,8	0,5	6,8	0,5	6,8	0,5
багаторічні насадження	16,3	1,17	16,3	1,17	16,3	1,17
сіножаті	83,9	15,09	83,9	15,09	210,2	15,09
пасовища	126,3		126,3			
2. Ліси і інші лісовкриті площі	635,7	45,65	635,7	45,65	635,7	45,65
з них вкриті лісовою рослинністю	587,1	42,15	587,1	42,15	587,1	42,15
3. Забудовані землі	63,1	4,53	63,1	4,53	63,1	4,53
4. Відкриті заболочені землі	2,7	0,19	2,7	0,19	2,7	0,19
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	22,7	1,63	22,7	1,63	22,7	1,63
6. Інші землі	38,0	2,73	38,0	2,73	38,0	2,73
Усього земель (суша)	1368,9	98,29	1368,9	98,29	1368,9	98,29
Території, що покриті поверхневими водами	23,8	1,71	23,8	1,71	23,8	1,71

*За даними ГУ Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.1.2 Стан ґрунтів

За період з 2020 по 2024 роки Івано-Франківською філією ДУ «Держґрунтохорона» проведено обстеження сільськогосподарських угідь на площі 97,6 тис. га, що складає 15.5 % від наявних в області. Через нестачу коштів та відсутність правової відповідальності землекористувачів за обов'язкове

проведення обстеження сільськогосподарських угідь площа земель, на яких проведено агрохімічну паспортизацію, з кожним роком суттєво зменшується.

В області спостерігається тенденція погіршення агроекологічного стану земель, до розвитку на них процесів деградації ґрунтів – ерозії, дегуміфікації, переуцільнення, зменшення біорізноманіття тощо. Причиною деградації найчастіше стають:

- нераціональна структура сільгоспугідь, посівних площ, розміщення культур без достатнього повного врахування ґрунтово кліматичних умов;

- дефіцитний баланс біофільних елементів через невеликі дози гною і мінеральних добрив, які застосовують;

- послаблення державного управління у сфері охорони земель і ґрунтів, недостатнє задіяння економічних стимулів для екологічного використання земельних ресурсів, механізмів економічної та адміністративної відповідальності землекористувачів за порушення вимог щодо охорони родючості ґрунтів.

Кислотність обстежених угідь. За останні роки в області заходи з вапнування кислих ґрунтів практично відсутні, що негативно позначається на загальній екологічній ситуації. В області з 2007 по 2020 рік діяли програми поліпшення родючості сільськогосподарських угідь, згідно з якими на вапнування кислих ґрунтів було виділено кошти, але явно недостатні для того, щоб відчутно поліпшити якість ґрунтів. В прийнятій на 2021-2024 роки «Комплексній програмі розвитку агропромислового комплексу та сільських територій Івано-Франківської області» фінансування такого агрозаходу не передбачено.

В закисленому ґрунті – підвищений вміст іонів водню, що перетворює внесені добрива в непридатні для засвоєння рослинами. В кислих ґрунтах розвиваються грибки, паразити, збудники різноманітних захворювань рослин. Негативна дія підвищеної кислотності проявляється в комплексному погіршенні фізико-хімічних та біологічних властивостей ґрунту, спостерігається дефіцит кальцію, азоту та інших поживних речовин. Водночас у них підвищена кількість рухомих форм алюмінію й марганцю, які шкідливо впливають на розвиток рослин. Реакція ґрунтового розчину в більшості випадків виступає як головний фактор, що лімітує врожай.

За результатами лабораторних досліджень констатуємо факт наявності в області серед обстежених угідь 53,0 відсотка кислих земель. Серед них 16,0 % припадає на дуже сильно- та сильнокислі, 15,1 % – середньокислі, 21,9 % – слабокислі ґрунти (табл.6.1.2.1).

Характеристика ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину за результатами агрохімічної паспортизації (середнє за 2020-2024 роки)

Площа ґрунтів за реакцією ґрунтового розчину, %								Середньо зважений показник, одиниць рН сол.
дуже сильно та сильно кислі ≤ 4,5	середньокислі 4,6-5,0	слабо кислі 5,1-5,5	всього кислих ≤ 4,6-5,5	близькі до нейтральних 5,6-6,0	нейтральні 6,1-7,0	слабо лужні 7,1-8,5	середньо лужні 7,6-8,0	
16,0	15,1	21,9	53,0	24,0	23,0	0	0	5,4

Найбільше кислих угідь серед обстежених знаходиться у гірських районах Карпат, а саме: Верховинському – 100,0 %, Косівському – 96,6 % та Надвірнянському – 86,0 %, Найменшу питому вагу серед обстежених сільськогосподарських земель займають кислі ґрунти в Івано-Франківському (39,4 %) та Калуському (48,1 %) районах.

Середньозважений показник кислотності обстежених угідь становить 5,4 одиниці рН, що характеризує ґрунти як слабокислі.

Землекористувачі без державної підтримки не в змозі профінансувати проведення цих робіт, так як виходячи з науково обґрунтованих норм, потреба у проведенні вапнування кислих ґрунтів по області складає близько 30,0 тис. га щороку.

Попри труднощі, що є в аграрному секторі, вапнування в умовах Прикарпаття повинне стати обов'язковим заходом для відтворення і підвищення родючості кислих ґрунтів. Подальше зволікання та не вирішення проблеми відродження хімічної меліорації цих ґрунтів призведуть до небезпечної агроекологічної ситуації, в результаті якої буде загальне погіршення стану ґрунтів та втрата їх родючості.

За сучасних умов господарювання традиційна технологія хімічної меліорації з внесенням по поверхні необхідної кількості вапна і далшим його заорюванням у ґрунт є мало привабливою в економічному плані. Сильнокислі та середньокислі ґрунти найбільш доцільно провапнувати за технологією компенсуючої (підтримувальної) меліорації, за якої витрати вапнякових матеріалів скорочуються у півтора рази. На слабокислих ґрунтах оптимальним є застосування технології локального окультурювання.

Таким чином, у регіональній програмі доцільно змінити акцент з розподілу коштів для дуже обмежених обсягів вапнування на забезпечення максимальної прибутковості цього агрозаходу, передбачивши більш ефективне державно-приватне партнерство в цьому питанні.

Вміст гумусу в обстежених угіддях. Гумус є основним джерелом поживних речовин в ґрунті, від вмісту, запасів і якості якого залежать умови росту та розвитку рослин.

Аналізуючи стан ґрунтів області потрібно відмітити, що в загальній втраті гумусу в ґрунтах України (0,05 % кожні п'ять років) є і частка його втрат ґрунтами Прикарпаття (табл.6.1.2.2).

Характеристика ґрунтів за вмістом гумусу за результатами агрохімічної паспортизації (середнє за 2020-2024 роки)

Площа ґрунтів, %						Середньо- зважений показник, %
дуже низький < 1,1	низький 1,1-2,0	середній 2,1-3,0	підвищений 3,1-4,0	високий 4,1-5,0	дуже високий > 5,0	
0,1	7,9	40,3	32,5	16,5	2,8	3,2

Середньозважений показник вмісту гумусу по області становить 3,2 %, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості. Найвищий показник забезпеченості гумусом у Коломийському та Верховинському районах, найнижчий – у Косівському районі.

Найважливішим ресурсом для забезпечення відтворення вмісту гумусу ґрунтів залишаються органічні добрива, рослинні рештки, побічна продукція, сидерати тощо, внесення яких позитивно впливає на агрохімічні, фізичні та водно-повітряні властивості ґрунтів.

Обсяги внесення органічних добрив в області незначні, за останній рік склали лише 2,6 т/га посівної площі, тоді як мінімальна норма для забезпечення бездефіцитного балансу гумусу (залежно від ґрунтово-кліматичної зони) має становити в рік від 8 до 14 т/га.

Вирішуючи завдання оптимізації гумусового стану ґрунту, необхідно виходити з того, що його регулювання повинно здійснюватися усіма засобами землеробства (оптимізація співвідношення угідь і сівозмін, обробітку ґрунту, застосування усіх наявних джерел органічної речовини тощо). Зважаючи на це необхідно:

- запровадження у виробництво ґрунтоохоронних сівозмін з оптимальним співвідношенням культур, а також за рахунок розширення площ під багаторічними травами, особливо бобовими, яких має бути не менше 10-15 відсотків;
- вирощування проміжних культур і сидератів, заміна чистих парів зайнятими; застосування агротехнічних заходів, які сприяють більшому надходженню в ґрунт органічних речовин у вигляді кореневих і післяжнивних решток;
- створення умов для більш ефективної гуміфікації органічних матеріалів, що надходять до ґрунту, через застосування відповідних агротехнічних і агрохімічних заходів;
- створення і розробка принципово нових верми- і біокомпостів, рідких і твердих біомінеральних добрив, біостимуляторів росту рослин, які виробляють з різної органічної речовини методами біоконверсії. Доцільно проаналізувати обсяги відходів тваринницьких, а особливо птахоферм та свиновідгодівельних комплексів області і намітити шляхи їх використання в агросфері.

Азотний режим обстежених угідь. Азотний режим ґрунтів в значній мірі визначає родючість ґрунтів і тісно пов'язаний з гумусом.

Результати агрохімічної паспортизації земель, які обстежували, свідчать

про дуже низьку забезпеченість ґрунтів азотом, що легко гідролізується Середньозважений показник вмісту легкогідролізного азоту в ґрунтах області є дуже низьким і становить 85 мг/кг ґрунту.(табл.6.1.2.3).

Таблиця 6.1.2.3

Характеристика ґрунтів за вмістом азоту, що легко гідролізується за результатами агрохімічної паспортизації (середнє за 2020-2024 роки)

Площа ґрунтів, %				Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Корнфілд)
дуже низький < 101	низький 101-150	середній 151-200	підвищений > 200	
81,5	18,3	0,2	-	85

Найнижча забезпеченість азотом, що легко гідролізується, спостерігається серед обстежених угідь Надвірнянського (73 мг/кг ґрунту) та Івано-Франківського (79 мг/кг ґрунту) районів. Тільки 0,2 % характеризуються середньою забезпеченістю лужногідролізним азотом. Угіддя із підвищеним вмістом цього елементу взагалі відсутні.

Вміст сполук рухомого фосфору в обстежених угіддях. Динаміка зміни вмісту рухомого фосфору безпосередньо пов'язана із кількістю внесення фосфорних добрив та виносу його з урожаєм сільськогосподарських культур.

Результати досліджень свідчать, що серед обстежених угідь переважають з середнім (27,5 %) рівнем забезпеченості. Ґрунти з дуже низьким вмістом сполук рухомого фосфору займають 22,5 %, підвищеним –12,6%, високим – 15,3 %. Угіддя з дуже високою забезпеченістю серед обстежених взагалі відсутні (табл. 6.1.2.4).

Таблиця 6.1.2.4

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук фосфору за результатами агрохімічної паспортизації (середнє за 2020-2024 роки)

Площа ґрунтів, %						Середньозважений показник, мг/кг ґрунту (Кірсанов)
дуже низький < 25	низький 26-50	середній 51-100	підвищений 101-150	високий 151-250	дуже високий > 250	
22,5	22,0	27,5	12,6	15,3	-	78

Середньозважений показник вмісту рухомого фосфору за методом Кірсанова в обстежених ґрунтах області складає 78 мг/кг ґрунту, що відповідає середньому рівневі забезпеченості.

Аналіз в розрізі районів показує, що найкраще забезпечені рухомими формами фосфору сільськогосподарські угіддя Калуського, Коломийського та Івано-Франківського районів. Найнижчий вміст рухомих форм цього елемента у Верховинському районі.

Вміст сполук рухомого калію в обстежених угіддях. Калій – один із основних елементів живлення рослин, специфікою якого є багатогранна дія на рослинний організм і висока рухомість у рослинах.

Серед обстежених угідь області середньозважений вміст рухомих сполук калію за методом Кірсанова становить 131 мг/кг ґрунту, що відповідає підвищеному рівню забезпеченості та залишився на рівні попереднього туру.

Характеристика ґрунтів за вмістом рухомих сполук калію за результатами агрохімічної паспортизації (середнє за 2020-2024 роки)

Площа ґрунтів, %						Середньо-зважений показник, мг/кг ґрунту (Кірсанов)
дуже низький 0-40	низький 41-80	середній 81-120	підвищений 121-170	високий 171-250	дуже високий > 250	
3,1	23,8	24,2	20,9	28,0	0,0	131

У розрізі районів найкраща забезпеченість цим елементом у Коломийському (167 мг/кг ґрунту) та Калуському (133 мг/кг ґрунту) районах. Найнижчий вміст рухомих сполук калію у Верховинському та Надвірнянському районах. Тут переважають ґрунти із низьким та середнім умістом рухомих сполук калію.

Отже, для збереження та підвищення родючості ґрунтів та їх охорони в області необхідно впроваджувати науково обґрунтовані системи і технології використання добрив, хімічних меліорантів на основі даних агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

6.1.3 Деградація земель

Ринкові відносини та зміна форми власності вимагають і нових підходів щодо розробки шляхів збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів. Виробник сільськогосподарської продукції повинен орієнтуватися як на соціальні умови, так і на рівень ринково-господарських відносин, але в той же час згідно з Законом України «Про охорону земель» повинен враховувати екологічні наслідки свого господарювання та виконувати вимоги по захисту ґрунту від ерозії і забезпечувати відтворення родючості наданих йому земель в оренду й приватну власність.

На міжнародному рівні, і в Україні, зокрема, стоїть завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель (НДРЗ). Це стан, коли кількість та якість земельних ресурсів, необхідних для підтримання екосистемних функцій і послуг та підвищення продовольчої безпеки, залишається сталою або збільшується у визначених часових і просторових рамках та екосистемах.

Постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 року створено Координаційну раду з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, на першому засіданні якої прийнято основні добровільні національні завдання щодо досягнення НДРЗ в Україні, а саме:

- підтримання вмісту органічної речовини (гумусу) в ґрунтах;
- відновлення та стале використання торфовищ.

Отже, підтримання вмісту гумусу у ґрунті є не тільки справою аграріїв, а загальнонаціональним зобов'язанням перед міжнародною спільнотою. Вибір цього ключового показника попередження деградації земель зумовлений багатогранним регуляторним значенням органічного вуглецю у забезпеченні сталого функціонування ґрунтів, зокрема, зменшення ерозії ґрунтів, подолання

їхньої агрофізичної та біологічної деградації, запобігання збідненню на поживні елементи, мінімізація засолення і підкислення ґрунтів, наслідків їх забруднення, а також регулювання водного режиму в зонах недостатнього або надлишкового зволоження.

Основні заходи досягнення нейтрального рівня деградації земель за показником вмісту ґрунтового органічного вуглецю систематизовано за трьома напрямками.

1. Збільшення надходження органічної речовини до ґрунтів сільськогосподарських угідь завдяки:

- збільшенню врожайності сільськогосподарських культур;
- зміні структури посівних площ зі збільшенням частки бобових, додавання сидеральних культур до сівозмін;
- стимулюванню розвитку тваринництва, у т. ч. створення громадських сіножатей та пасовищ;
- стимулюванню розширення виробництва та застосування органічних добрив, у т. ч. з вторинної органічної сировини (переробка відходів на добрива) та місцевих природних ресурсів (сапропелі, торф, компости);
- стимулюванню розвитку біологічного землеробства.

2. Запобігання (мінімізація) втрат органічної речовини ґрунтів сільськогосподарських угідь шляхом:

- впорядкування орних земель шляхом виведення з ріллі схилів крутизною понад 7 градусів, та інших непридатних для розорювання угідь, консервації деградованих земель тощо;
- збереження та поліпшення стану існуючих та створення нових полезахисних лісосмуг й інших захисних насаджень, включаючи передачу їх спроможним землекористувачам;
- впровадження технологій мінімального та нульового обробітку ґрунту;
- запобігання випалюванню рослинності та її залишків на полях, насамперед – стерні.

3. Удосконалення нормативно-правового, інформаційного та організаційного забезпечення, включаючи прийняття та реалізацію нормативно-правових актів з питань:

- економічне стимулювання раціонального використання та охорони земель, збереження ґрунтів та відтворення їх родючості;
- удосконалення контролю та посилення відповідальності власників землі та землекористувачів за погіршення стану земель та ґрунтів;
- розроблення та впровадження стандартів та регламентів у сфері управління органічною речовиною ґрунту, виробництва та застосування органічних добрив;
- створення і забезпечення функціонування єдиної ґрунтово-інформаційної системи та Національного ґрунтово-інформаційного центру, забезпечення моніторингу вмісту органічного вуглецю у ґрунтах, його картографування та проведення агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Статтями 35 і 37 Закону України «Про охорону земель» передбачено, що юридичні та фізичні особи, які набувають права тимчасового користування сільськогосподарськими угіддями, у тому числі на правах оренди або сервітуту, зобов'язані проводити господарську діяльність способами, які не завдають шкідливого впливу на родючість ґрунтів, застосовувати екологічно безпечні технології обробітку, здійснювати заходи щодо охорони ґрунтів, забезпечувати захист земель від забруднення, підкислення, засолення, виснаження ґрунтів на гумус, поживні елементи.

Згідно зі статтями 156 і 157 Земельного кодексу України та статтею 140 Цивільного кодексу України, для економічного стимулювання раціонального використання земель і підтримки земель у відповідному агроекологічному стані передбачено відшкодування збитків власників землі й землекористувачів за погіршення родючості ґрунтів на земельних ділянках сільськогосподарського призначення. При цьому шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства України про охорону земель, підлягає відшкодуванню у повному обсязі.

Для економічного стимулювання раціонального використання землі (підвищення відповідальності за ефективне використання угідь) і вирівнювання умов господарювання (створення рівних умов на землях різної якості) доцільно запровадити диференційований підхід до земельного оподаткування, одним з варіантів може бути такий:

- у разі забезпечення позитивного балансу гумусу в ґрунті в році, що передуює податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 0,1 % від їх нормативної грошової оцінки;
- у разі забезпечення рівноважного балансу гумусу в ґрунті в році, що передуює податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 0,5 % від їх нормативної грошової оцінки;
- у разі забезпечення дефіцитного балансу гумусу в ґрунті в році, що передуює податковому (звітному) періоду для сплати податку, його ставка за один гектар земель сільськогосподарського призначення становить 1 % від їх нормативної грошової оцінки.

Платниками податку мають бути юридичні особи, які є власниками або землекористувачами (орендарями) земель сільськогосподарського призначення, які ведуть товарне сільськогосподарське виробництво та фермерське господарство за місцем розташування земельної ділянки. Сільськогосподарські підприємства й фермерські господарства, що виробляють органічно (екологічно безпечно) аграрну продукцію, від сплати земельного податку повинні бути звільнені. 50 % коштів від цього податку слід направляти в Фонд відтворення родючості ґрунтів з наступним їх цільовим використанням для фінансування ґрунтоохоронних заходів, які не під силу провести самим товаровиробникам. 50 % коштів слід використовувати на фінансове стимулювання землевласників і землекористувачів, які покращують стан родючості земель, що використовують.

Раціональне землекористування, повинно передбачати:

- періодичне суцільне великомасштабне і детальне ґрунтове обстеження, систематичний моніторинг ґрунтового покриття ;
- обов'язкове субсидування аграрного сектору, бо за ринкових умов фермер не в змозі впроваджувати новітні ґрунтозберезувальні технології, ефективно господарювати і підтримувати родючість ґрунтів. Але неодмінна умова отримання фермером субсидій – відсутність будь-яких порушень агротехнологій;
- сприяння впровадженню новітніх технологій для збереження ґрунтів.

Введенню повноцінної приватної власності на землю повинно передувати вирішення піднятих питань. Цьому сприятиме «європейська ґрунтова політика», яку в Україні треба імплементувати у зв'язку з обраним країною європейським вибором. Така політика означатиме всіляке сприяння державою впровадженню ґрунтоохоронних агротехнологій і примусово-заохочувальний підхід до землекористувача. Для цього необхідна постійно діюча єдина державна служба з моніторингу та охорони ґрунтів, яка забезпечить ефективну державну систему контролю якості землекористування.

Господарське використання деградованих земель є екологічно небезпечним та економічно неефективним, тому такі землі підлягають консервації.

Консервація земель – припинення господарського використання на визначений термін та залуження або залісення деградованих і малопродуктивних земель, господарське використання яких є екологічно та економічно неефективним, а також техногенно забруднених земельних ділянок, на яких неможливо одержувати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їх здоров'я.

Консервації підлягають:

- земельні ділянки, що використовуються з порушенням вимог щодо охорони земель від ерозії та зсувів, встановлених цим Законом;
- рілля, що має один з показників, який характеризує ґрунтові властивості і зумовлює необхідність консервації земель за природно-сільськогосподарськими зонами, визначений Порядком консервації земель;
- деградовані землі, малопродуктивні землі, що не мають степового, лучного, лісового рослинного покриття, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним, а також техногенно забруднені земельні ділянки, на яких неможливо одержати екологічно чисту продукцію, а перебування людей на цих земельних ділянках є небезпечним для їхнього здоров'я;
- земельні ділянки, забруднені хімічними речовинами внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану;
- земельні ділянки, на яких розташовані військові інженерно-технічні та/або фортифікаційні споруди;
- інші деградовані та малопродуктивні землі.

Консервація земель здійснюється шляхом припинення чи обмеження їх

господарського використання на визначений термін та залуження, залісення або ренатуралізації. Передача у власність і користування земель державної та комунальної власності, щодо яких прийнято рішення про їх консервацію, для цілей, не пов'язаних із такою консервацією, забороняються.

Таблиця 6.1.3.1.

Поширеність деградаційних процесів*

Види деградованих земель	За роками							
	2021		2022		2023		2024	
	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону	Площа земель, підданих впливу, тис. га	% від загальної площі регіону
Дефляційно небезпечні землі (с/г угіддя)	-	-	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя), піддані водній ерозії	10,8213	0,78	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя), піддані сумісній дії водної та вітрової ерозії	-	-	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя) з кислими ґрунтами	0,897	0,06	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя) із засоленими ґрунтами	0,005	-	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя) із солонцюватими ґрунтами	0,003	-	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя) із солонцевими комплексами	0,001	-	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя) осолоділі	0,001	-	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя) перезволожені	0,002	-	-	-	-	-		
Землі (с/г угіддя) заболочені	0,254	0,02	-	-	2,7	0,19	2,7	0,19
Землі (с/г угіддя) кам'янисті	1,217	0,09	-	-	11,9	0,85	11,9	0,85
Землі, що піддані зсувам	0,586	0,04	-	-	-	-		
Землі над породами, що здатні до карстування, у тому числі під 1008 од. карстопроявів	0,01	-	-	-	-	-		
Забруднені землі (с/г угіддя), які не використовуються у с/г виробництві	0,001	-	-	-	-	-		
Землі, що перебувають у стані консервації	0,0	0,0	-	-	-	-		
Підтоплені землі	0,205	0,01	-	-	-	-		
Порушені землі	1,574	0,11	1,57	0,11	-	-		

*За даними Головного управління Держгеокадастру в Івано-Франківській області

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Аналіз даних сучасного стану і співвідношення угідь свідчить про те, що найбільші порушення відбулися в передгірських і рівнинних районах. Ступінь сільськогосподарської освоєності території тут коливається в межах відповідно 54-64 % і 63-77 %. Загальна розораність перевищує межу екологічної збалансованості як у рівнинних – 52 %, так і в передгірських районах – 43 %. В рівнинних районах розорано в середньому 77 % сільськогосподарських угідь, у передгірських – 72%. Найбільш розораними є землі у Коломийському (63,5-67,3 %) та Івано-Франківському (51-57,3 %) районах.

Регіон Карпат і прилеглих територій має певні територіальні відмінності щодо характеру використання земель. Вони зумовлені зональністю природних умов, особливостями розселення населення, значенням окремих районів у вирощуванні тих чи інших видів сільськогосподарських культур.

Як наслідок високої сільськогосподарської освоєності земельного фонду без належних заходів щодо її охорони і відтворення, як виробничого ресурсу та важливої складової навколишнього середовища, є прогресуюча деградація земель, що створює загрозу екологічній безпеці області.

Сільськогосподарські підприємства на сьогоднішній день більшою мірою зацікавлені в інтенсивній експлуатації землі з метою одержання максимальної кількості продукції, ніж у збереженні ґрунтів і відтворенні їх родючості.

6.3. Державна політика та заходи у сфері охорони земель

6.3.1. Практичні заходи

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Необхідно створити такі умови, щоб охорона родючості ґрунтів була вигідною землекористувачеві незалежно від форм власності. Зокрема, слід запровадити: обов'язкову фіксацію стану родючості ґрунтів на момент передачі в оренду або продажу й далі в процесі їхнього моніторингу; значні штрафні санкції аж до позбавлення права власності на їхню земельну ділянку й повернення її в державну власність або припинення орендних відносин у разі грубого порушення правил раціонального землекористування (незалежно від форми власності на землю); державну фінансову підтримку (субсидії) лише тим, хто дотримується ґрунтозахисних норм, забезпечуючи принаймні просте відтворення родючості.

У 2024 році структурним підрозділом обласної державної адміністрації у

сфері охорони навколишнього природного середовища відповідно до наданих повноважень розглянуто 3 проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок.

Основними завданнями державного контролю за використанням та охороною земель, згідно зі ст. 2 Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель»:

- ✓ забезпечення дотримання органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами земельного законодавства України;

- ✓ забезпечення реалізації державної політики у сфері охорони та раціонального використання земель;

- ✓ запобігання порушень законодавства України у сфері використання та охорони земель, своєчасне виявлення таких порушень і вжиття відповідних заходів по їх усуненню;

- ✓ забезпечення дотримання власниками землі та землекористувачами стандартів і нормативів в області охорони та використання земель, запобігання забруднення земель і зниження родючості ґрунтів, погіршення стану рослинного та тваринного світу, водних та інших природних ресурсів.

Основними принципами здійснення державного контролю за використанням та охороною земель є:

- ✓ забезпечення раціонального використання та охорони земель як основного національного багатства, що перебуває під особливою охороною держави;

- ✓ пріоритет вимог екологічної безпеки у використанні земельних ресурсів над економічними інтересами;

- ✓ повне відшкодування шкоди, заподіяної довкіллю внаслідок порушення земельного законодавства України;

- ✓ поєднання заходів економічного стимулювання і відповідальності у сфері використання та охорони земель.

Державний контроль за використанням та охороною земель, дотриманням вимог законодавства України про охорону земель і моніторинг ґрунтів здійснюються шляхом:

- ✓ проведення перевірок;

- ✓ розгляду звернень юридичних і фізичних осіб;

- ✓ участі у прийнятті в експлуатацію меліоративних систем і рекультивованих земель, захисних лісонасаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд та інших об'єктів, які споруджуються з метою підвищення родючості ґрунтів та забезпечення охорони земель;

- ✓ розгляду документації із землеустрою, пов'язаної з використанням та охороною земель;

- ✓ проведення моніторингу ґрунтів та агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення.

Конституція України (ст. 14) і Земельний кодекс України (ст. 1) визнає землю основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Законодавець констатує пріоритетну роль землі з урахуванням функцій, які вона виконує у процесі життєдіяльності людини та примноження національної спадщини.

Оснoву законодавчого регулювання у сфері охорони земель становлять: Земельний кодекс України, закони України «Про охорону земель», «Про землеустрій», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про державні цільові програми», «Про Генеральну схему планування території України», «Про основи містобудування»; «Про будівельні норми», «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки», «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» та ін.

Здійснення заходів, передбачених регіональною програмою розвитку земельних відносин в Івано-Франківській області на 2021 - 2025 роки (зі змінами) затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.04.2021 № 148-6/2021, дасть змогу досягти сталого розвитку землекористування, зокрема:

- 1.Забезпечення реалізації права власності на землю жителів області; земельної частки (паю);
- 2.Завершення оформлення права власності на земельні ділянки у розмірі
- 3.Удосконалення системи платежів за землю;
- 4.Формування дієвої системи підвищення ефективності державного регулювання земельних відносин та управління землекористуванням;
- 5.Забезпечення здійснення заходів із землеустрою, як інструментарію регулювання земельних відносин;
- 6.Поетапне введення земельних ділянок та прав на них в економічний оборот; формування та розвитку ринку земель;
- 7.Формування інституту обмежень у використанні земель, пов'язаних з охороною земель, забезпечення екологічної збалансованості землекористування;
- 8.Підвищення ефективності та екологічної безпеки використання суспільством земельних ресурсів;
- 9.Здійснення раціоналізації (оптимізації) землекористування та створення інвестиційно-привабливого і сталого землекористування;
- 10.Збільшення надходжень від платежів за землю в бюджети всіх рівнів;
- 11.Підвищення ефективності оренди землі, особливо в сільському господарстві;
- 12.Забезпечення раціонального, невиснажливого, ґрунтозахисного та екологічнобезпечного землекористування в інтересах ефективного і сталого соціально-економічного розвитку регіону, насамперед його агропромислового комплексу;
- 13.Комплексний науково обґрунтований підхід до процесів використання, збереження та відтворення родючості сільськогосподарських угідь, здійснення збалансованих землемеліоративних і землеохоронних заходів з урахуванням особливостей природнокліматичних зон і районних агропромислових комплексів;
- 14.Формування в усіх районах високопродуктивних, ерозійностійких та екологічнобезпечних агроландшафтів, які мали б належні рівні саморегуляції і були

збалансовані з довкіллям завдяки оптимальним співвідношенням між різними елементами природного середовища та його основними екосистемами (лісовими, водними, тощо);

15. Удосконалення структури сільськогосподарських угідь і посівів вирощуваних культур у напрямку істотного зменшення негативних антропогенних навантажень на навколишнє природне середовище та підвищення його відтворювального та відновлювального потенціалів, а також з метою економії всіх виробничих ресурсів.

Відповідно до програми у 2024 році кошти на охорону земель не виділялися.

7. НАДРА

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

В області розвідані родовища нафти та газу, озокериту, кам'яної і калійної солей, сірки, сировини для будівельних матеріалів, а також є сприятливі умови для видобування мідноколчеданних та поліметалічних руд, наявні мінеральні води з бальнеологічними властивостями.

Сировинна база області складається з корисних копалин паливно-енергетичного напрямку (газ, нафта, конденсат, торф), сировина для виробництва будівельних матеріалів, підземні води та грязі, гірничо-хімічні корисні копалини (кам'яна, калійна та магнезіві солі, карбонатна сировина для вапнування кислих ґрунтів, карбонатна сировина для цукрової промисловості, сірка), гірничорудні корисні копалини.

Область повністю забезпечена розвіданими запасами солі кухонної, цементної сировини, вапняку для випалювання вапна, гіпсу, піщано-гравійних матеріалів, цегельно-черепичної та керамзитової сировини.

Мінеральні води представлені водами без специфічних компонентів, особливості яких визначаються основним іонним складом і загальною мінералізацією (від малої до міцної розсільної), а також водами – вуглекислими, бромистими, йодованими, з підвищеною температурою. Із родовищ мінеральних вод, що мають затверджені експлуатаційні запаси в області, наявні 14 родовищ.

На півночі області наявне родовище лікувальних грязей Черченське.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

Моніторинг стану геологічного середовища проводиться Державною службою геології та надр України та державними геологічними підприємствами, що належать до сфери управління Державної служби геології та надр України щодо: підземних вод (ресурси та використання); ендегенних та екзогенних процесів (видові і просторові характеристики, активність прояву); геофізичних полів (фонові та аномальні визначення); геохімічного стану ландшафтів (вміст і поширення природних і техногенних хімічних елементів і сполук).

Протягом 2024 року Державною геологічною службою проведення геологорозвідувальних робіт не фінансувалося, обстеження ділянок розвитку небезпечних геологічних процесів та моніторинг підземних вод ДП «Західукргеологія» не проводилися.

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

У 2024 році ведення державного водного кадастру та державного обліку використання підземних вод не здійснювалося.

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

З 2022 року Державною службою геології та надр України проведення геологорозвідувальних робіт не фінансувалося, обстеження ділянок розвитку небезпечних геологічних процесів ДП «Західукргеологія» не проводилися.

ДП «Західукргеологія» довготривалий час проводяться роботи по моніторингу поширення розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ екзогенно-геологічних процесів та явищ, з метою протизсувних заходів в межах західної України, зокрема території Івано-Франківської області. В ході цих робіт ведуться спостереження за ділянками, де виявлені небезпечні екзогенно-геологічні процеси, а також кадаструються новоутворені ділянки з розвитком небезпечних екзогенно-геологічних процесів, що дає змогу прогнозувати можливість їх розвитку на території області.

За результатами робіт станом на 01.01.2022 в області зафіксовано 805 зсувних ділянок, 270 селевих потоків і 35 ділянок інтенсивного руслоперетворення. Загальна кількість карстопроявів 1008, площа поверхневих карстопроявів – 682 км².

Тектонічна карта Івано-Франківської області.

суцільна лінія - межа платформ; пунктирна лінія - глибинні розломи.

7.3. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Упродовж 2024 року Держгеонадра України надали 7 спеціальних дозволів на користування надрами. Водночас припинено дію 3 спеціальних дозволів на користування надрами.

7.4. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Держгеонадр України здійснено позапланову перевірку діяльності ТзОВ «Снятинський цегельний завод» відповідно до спеціального дозволу на користування надрами, наданого з метою видобування глини Княжівського родовища Івано-Франківської області. В результаті якої виявлено порушення та надано припис надрокористувачу, з установленим терміном для усунення порушень, які були усунені.

7.5. Державна політика та заходи щодо геологічного вивчення та раціонального використання надр

З метою сталого розвитку мінерально-сировинної бази України, раціонального використання природних ресурсів та збереження навколишнього середовища для майбутніх поколінь, постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.2024 № 685, затверджено Порядок здійснення моніторингу геологічного середовища.

Це дозволить створити одну з восьми підсистем нової державної системи моніторингу довкілля, яка наразі будується в Україні за європейськими стандартами та є однією з умов інтеграції України до ЄС.

Моніторинг геологічного середовища здійснюватиметься на двох рівнях:

- Держгеонадрами та Національною академією наук України;
- підприємствами-надрокористувачами.

8. ВІДХОДИ

8.1. Структура утворення та накопичення відходів*

За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області протягом 2024 року в області утворилось 668524,7 т відходів I-IV класів небезпеки, з них: 524694,5 т від економічної діяльності підприємств і організацій.

*За даними Головного управління статистики в Івано-Франківській області дані попередні.

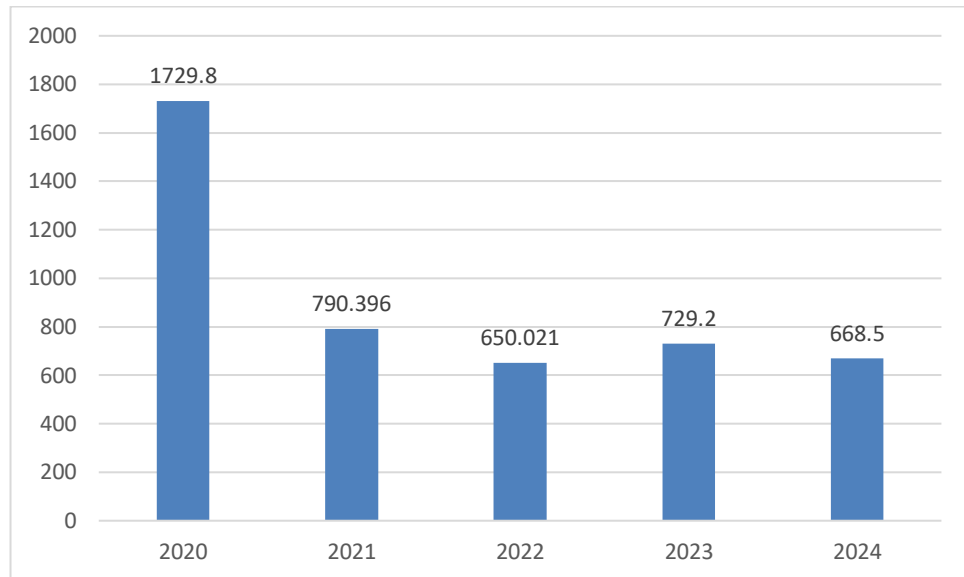

Рис. 8.1.1 Динаміка утворення відходів I-IV класів небезпеки, тис. тонн.

Основними накопичувачами промислових відходів IV класу небезпеки є: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго», Філія «Калуська ТЕЦ» ТОВ «Костанза» (шлак паливний, пил зольний вугільний); КП «Житловик», КП «Екоресурс», Болехівський комбінат комунальних підприємств, ТзОВ «Колокомунсервіс», КП «Надвірнакомунсервіс», КП «Полігон ТПВ», КП «Комунгосп» Долинської міської ради, Рогатинське Будинкоуправління, КП «Покуття-Комунальник», КП «Городенка-Житлосервіс» (відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн); КП «Івано-Франківськводокотехпром» (шлам водоочистки, відходи тверді первинного фільтрування та просіювання у т. ч. солі важких металів); КП «Комунгосп» Долинської міської ради, КП «Надвірнаводоканал» (шлам від очищення вод стічних комунальних (міських), КП «Городенка Водоканал» Городенківської міської ради (мул активний надлишковий), ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття» (шлам від очищення стічних неспецифічних промислових скидів, нафтошлам механічного очищення стічних вод, осад на дні резервуарів).

Таблиця 8.1.1.

Підприємства – основні накопичувачі промислових відходів*

№ з/п	Назва підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Накопичено відходів станом на початок звітної періоду, т	Накопичено відходів станом на кінець звітної року, т
1	2	3	4	5	6
1	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК «Західенерго»	Пил зольний вугільний	IV	9398947,024	9484303,772
2	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК «Західенерго»	Пил зольний вугільний	IV	29423073,436	29661295,673
3	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК «Західенерго»	Шлак паливний	IV	2974625,715	3006941,464
4	ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК «Західенерго»	Шлам від освітлення води	IV	1360000,000	1360000,000

1	2	3	4	5	6
5	КП «Полігон ТПВ» Івано-Франківської міської ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	2774773,207	2887749,198
6	КП «Івано-Франківськводокотехпром»	Відходи тверді первинного фільтрування та просіювання у т. ч. солі важких металів	IV	48171,55	48355,85
7	КП «Івано-Франківськводокотехпром»	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	IV	467057,93	478101,30
8	КП «Житловик» Бурштинської міської ради	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	IV	120	176
9	КП «Еко-Сервіс» Бурштинської міської ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	127185,23	135455,62
10	КП «Богородчанське виробниче управління водопровідно-каналізаційного господарства»	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	IV	2641,88	2712,07
11	РОГАТИНСЬКЕ БУДИНКОУПРАВЛІННЯ	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	137778,08	140925,68
12	Філія «КАЛУСЬКА ТЕЦ» ТОВ «Костанза»	Пил зольний вугільний	IV	1679969	1686941,529
13	Філія «КАЛУСЬКА ТЕЦ» ТОВ «Костанза»	Шлак паливний	IV	323923	325666,133
14	КП «ЕКОРЕСУРС» Калуської міської ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	589931,63	614624,93
15	НГВУ «Долинанафтогаз» АТ «Укрнафта»	Нафтошлам механічної очистки вод стічних	IV	10897,900	10431,231
16	НГВУ «Долинанафтогаз» АТ «Укрнафта»	Залишки парафіну	III	121,482	117,482
17	НГВУ «Долинанафтогаз» АТ «Укрнафта»	Відходи знезараження та (або) очищення вод стічних	III	853,288	1224,476

1	2	3	4	5	6
18	КП «Водоканал» Долинської міської ради	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	IV	12219,31	12466,96
19	КП «Комунгосп» Долинської міської ради	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	25565,70	40329,534
20	Болехівський комбінат комунальних підприємств	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	60547	63107
21	КП «Городенка Водоканал» Городенківської міської ради	Мул активний надлищковий	IV	0,000	29,200
22	КП «Полігон Екологія»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	22079,000	29863,825
23	КП «Покуття-Комунальник»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	15645,95	17337,749
24	КП «Надвірнакомунсервіс»	Відходи комунальні (міські) змішані, у т. ч. сміття з урн	IV	189917,06	194815,06
25	КП «Надвірनावодоканал»	Шлам від очищення вод стічних комунальних (міських)	IV	2272	2492
26	ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	Шлам від очищення стічних неспецифічних промислових	IV	59921,00	59999
27	ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	Нафтошлам механічного очищення стічних вод	III	6908,213	6908,213
28	ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття»	Осад на дні резервуарів	II	845,499	845,499

* За даними суб'єктів господарювання

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

Таблиця 8.2.1.

Основні показники утворення та поведіння з відходами I–IV класів небезпеки*

Показники	2022 ¹	2023 ¹	2024 ¹
Утворено відходів	650,021	729,2	668,5
Зібрано, отримано зі сторони	330,297	329,2	-
Утилізовано, оброблено (перероблено)	453,023	512,0	-
Підготовлено до утилізації	0,0403	-	-
Спалено, у т.ч. з метою:	45,8	58,4	-
виробництва енергії	45,2	57,8	-
або матеріальних продуктів	0,565	-	-
Передано для утилізації	135,790	203,4	-
Передано для видалення	52,589	-	-
Видалено у спеціально відведених місцях чи об'єктах	146,536	168,7	-
у тому числі полігони	145,365	168,3	-

* За даними Головного управління статистики в області

¹ Інформація попередня та може бути уточнена після оприлюднення на державному рівні.

Таблиця 8.2.2

Інформація про кількість діючих місць видалення ТПВ

№ п/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою	Кількість	Площі під твердими побутовими відходами, га	Зміни площі (+/-) у відношенні до попереднього року
1	Верховинський район	-	-	-
2	Івано-Франківський район	6	35,0505	-
3	Калуський район	5	29,446	-
4	Коломийський район	3	17,3	-
5	Косівський район	-	-	-
6	Надвірнянський район	1	3,8	-
	Всього	15	84,7965	-

8.3. Транскордонні перевезення небезпечних відходів

З метою забезпечення дотримання вимог екологічної безпеки у здійсненні експорту, імпорту та транзиту відходів, враховуючи рекомендації Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, Кабінет Міністрів України постановив затвердити категорії небезпечних відходів, ввезення яких в Україну забороняється, та Положення про контроль за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України є спеціально уповноваженим органом у сфері контролю за транскордонним перевезенням відходів і їх утилізацією/видаленням.

У 2024 році небезпечні відходи з інших країн на територію Івано-Франківської області не ввозились.

8.4. Державна політика та заходи у сфері поводження з відходами

У 2023 році вступив у дію Закон України «Про управління відходами», а також постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 667 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами» затверджено Порядок розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами.

Розпорядженням Кабінетом Міністрів України від 27.12.2024 № 1353-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів» затверджено Національний план управління відходами до 2033 року.

Розроблено проєкт Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2034 року, станом на 31.12.2024 знаходився на стадії коригування.

Крім того, для вжиття заходів, щодо забезпечення екологічно безпечного поводження з безхазяйними відходами в області діє постійно діюча комісія з питань поводження з безхазяйними відходами затверджена розпорядженням облдержадміністрації від 24.04.2019 № 171 «Про створення постійно діючої комісії з питань поводження з безхазяйними відходами» (зі змінами).

9. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Екологічна безпека є важливою складовою регіональної безпеки, оскільки вона охоплює захист навколишнього середовища та забезпечення умов для здорового і безпечного життя населення.

Вона включає такі аспекти:

1. Охорона природи та природних ресурсів. Регіональні стратегії та програми передбачають раціональне використання природних ресурсів, охорону водних, земельних, лісових та мінеральних ресурсів. Це сприяє збереженню екосистем і біорізноманіття, що є основою для сталого розвитку регіону.

2. Контроль за станом довкілля. Моніторинг стану навколишнього середовища дозволяє вчасно виявляти і реагувати на загрози, такі як забруднення повітря, води та ґрунтів. Впровадження системи моніторингу допомагає приймати обґрунтовані рішення для захисту екології.

3. Освіта та підвищення обізнаності населення. Підвищення екологічної свідомості населення є ключовим елементом забезпечення екологічної безпеки. Це включає екологічну освіту, інформаційні кампанії та залучення громадськості до участі в природоохоронних заходах.

4. Міжнародна співпраця. Екологічні проблеми часто мають транскордонний характер, тому міжнародна співпраця є важливою для вирішення таких питань. Область бере участь у міжнародних проєктах і програмах, спрямованих на охорону довкілля та спільне вирішення екологічних проблем.

9.2. Об'єкти підвищеної небезпеки

В області наявна низка підприємств, які в процесі своєї діяльності, природних чи соціальних умов характеризуються певним рівнем екологічного

ризиків і таким чином створюють потенційну або пряму загрозу для довкілля, життя та здоров'я людини, зокрема: ВП «Бурштинська ТЕС» АТ «ДТЕК Західенерго» (виробництво електроенергії), ПАТ «Нафтохімік Прикарпаття», ТОВ «Карпатнафтохім», (хімічна і нафтохімічна промисловість), ПрАТ «Івано-Франківськцемент» (виробництво будівельних матеріалів, добувна); НГВУ «Надвірнанафтогаз», НГВУ «Долинанфтогаз», ТОВ «Уніплит», ТОВ «Свісс Кроно», ТОВ «Свиспан Лімітед» (деревообробна промисловість), ТЗОВ «Гудвеллі Україна» (сільське господарство), КП «Івано-Франківськводокотехпром», Філія «Калуська ТЕЦ» ТОВ «Костанза», КП «Полігон ТПВ» (житлово-комунальне господарство).

9.3. Радіаційна безпека

За інформацією Західної інспекції з ядерної та радіаційної безпеки станом на 01.01.2025 на території області зареєстровано 14 суб'єктів господарювання (власників), які проваджують діяльність з використанням джерел іонізуючого випромінювання (далі – ДІВ). Більшість суб'єктів використовують у своїй діяльності джерела іонізуючого випромінювання у вигляді пристроїв, що генерують іонізуюче випромінювання.

Зокрема, радіаційних аварій або випадків, пов'язаних з провадженням суб'єктами діяльності з використання радіоактивних матеріалів (радіонуклідних ДІВ) на території області у 2024 році не зафіксовано.

9.3.1. Стан радіоактивного забруднення території Івано-Франківської області

Радіологічні спостереження, зокрема: заміри радіаційного природного фону, дослідження харчової продукції, ґрунтів, в межах повноважень проводять Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології, Державна установа «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», Івано-Франківська філія Державної установи «Інститут охорони ґрунтів України» та відповідна інформація розміщується на інтернет ресурсах.

Таблиця 9.3.1.1
Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленими джерелами природного походження*

№з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці (район)	Радіаційний фон на території, мкР/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг земель	
			цезій-137 (техногенний) сер.	стронцій-90 (техногенний) сер.
1	Верховинський	11	52,15	4,42
2	Івано-Франківський	12	41,43	2,32
3	Калуський	11	26,79	2,28
4	Коломийський	12	36,42	2,09
5	Косівський	11	47,53	3,20
6	Надвірнянський	11	33,27	1,81

*За даними Івано-Франківська філія ДУ «Держґрунтохорона»

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Івано-Франківської області радіоактивні відходи відсутні.

9.3.3. Стан радіаційної безпеки у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення

Територія Івано-Франківської області не відноситься до зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення.

9.4. Тимчасово окуповані території

У Івано-Франківській області відсутні окуповані території.

9.5. Державна політика та заходи з забезпечення екологічної безпеки

Екологічна безпека забезпечується здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

Екологічне законодавство закріплює можливість судового захисту порушених прав громадян внаслідок недотримання вимог екологічної безпеки. Не виключається і самозахист, при якому дії повинні бути правомірними, відповідати змісту та характеру правопорушення, не суперечити вимогам закону. Зокрема, в судових органах розглядаються справи щодо захисту права громадян на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище, справи про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення вимог і правил екологічної безпеки, а також справи про відмову від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, а також про джерела забруднення, приховування випадків аварійного забруднення навколишнього природного середовища або фальсифікацію відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення .

10. ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

10.1 Структура та обсяги промислового виробництва

Промисловими підприємствами у 2024 році реалізовано продукції на суму 99,4 млрд. грн. Значну питому вагу в структурі обсягу реалізованої продукції займає постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (37,0%), виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (18,0%), добувна промисловість і розроблення кар'єрів (13,1%), виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (8,5%), виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (7,7%), машинобудування (7,6%).

Значні частки обсягу реалізованої продукції промислових підприємств у відповідних галузях належать:

- постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – ВП «Бурштинська ТЕС» ПАТ «ДТЕК Західенерго»;

- виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – ПАТ «Івано-Франківськцемент», ТОВ «Еліпс», ТОВ «Івано-Франківськ-дах»;

- добувна промисловість: НГВУ «Долинанафтогаз» та НГВУ «Надвірнанафтогаз» ПАТ «Укрнафта»;

- виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність: ТОВ «Свісс Кроно», ТОВ «Уніплит», ТОВ «Таркетт Вінісін»;

- машинобудування: ТОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГМБХ», ДП «ВО «Карпати»;

- виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів: ТДВ «Івано-Франківський хлібокомбінат», ТОВ «М'ясо-ІФ».

10.2 Вплив на навколишнє середовище

10.2.1 Гірничодобувна промисловість

В Івано-Франківській області видобуваються такі основні корисні копалини:

1. Нафта і газ – родовища: Долинське, Надвірнянське, Битків-Бабчинське та інші, підприємства: НАК «Нафтогаз України» та її дочірні компанії, продукція: сира нафта, природний газ.

2. Калійні солі – родовища: Калуського гірничопромислового району, продукція: калійні добрива, солі.

Гірничовидобувна промисловість є важливою складовою економіки Івано-Франківської області завдяки: – видобувні підприємства забезпечують зайнятість населення в регіоні, що сприяє соціально-економічному розвитку; податковим надходженням, компанії, що займаються видобутком корисних копалин, є значними платниками податків, що поповнює місцеві бюджети, інвестиціям: галузь приваблює інвестиції як з боку національних, так і міжнародних компаній, що сприяє розвитку інфраструктури та технологій.

Гірничовидобувна промисловість має значний вплив на навколишнє середовище, тому екологічні аспекти є критично важливими: забруднення води та ґрунтів – відходи видобутку можуть потрапляти у водні об'єкти та ґрунти, що може призводити до їх забруднення; вплив на ландшафт – видобуток корисних копалин змінює природний ландшафт, що може мати довгострокові екологічні наслідки; ризик техногенних катастроф – неправильна експлуатація родовищ може призвести до аварій, які можуть мати серйозні екологічні та соціальні наслідки.

Для забезпечення сталого розвитку гірничовидобувної промисловості в Івано-Франківській області необхідні: впровадження нових технологій, що зменшують екологічний вплив і підвищують ефективність видобутку; дослідження нових потенційних родовищ корисних копалин для збільшення ресурсної бази; інвестиції в транспортну та енергетичну інфраструктуру для забезпечення стабільної роботи видобувних підприємств; реалізація програм екологічного моніторингу і відновлення довкілля, що сприятимуть збереженню природних ресурсів.

10.2.2. Металургійна промисловість

Металургійна промисловість в Івано-Франківській області не розвинена.

10.2.3. Хімічна та нафтохімічна промисловість

Хімічна та нафтохімічна промисловість Івано-Франківської області є одними з ключових галузей економіки регіону, що впливають на економічний розвиток та соціальне благополуччя населення.

В області розташовані кілька значних підприємств хімічної та нафтохімічної промисловості, які виробляють широкий спектр продукції: ТОВ «Карпатнафтохім», ТОВ «Поліком», ТОВ «Голд-Дроп-Україна», ТОВ «Падана Кемікал Компаундс», ТОВ «Завод ДК «Орісіл», ТОВ «Карпат Смоли», ДП «Калуський дослідно-експериментальний завод» інституту хімії поверхні Національної академії наук України.

Хімічна та нафтохімічна промисловість Івано-Франківської області має значний вплив на економіку. Підприємства забезпечують значну кількість робочих місць, що сприяє зайнятості населення. Продукція, вироблена в області, експортується до багатьох країн, що сприяє розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Підприємства є важливими платниками податків до місцевих бюджетів.

Робота хімічних та нафтохімічних підприємств має значний вплив на довкілля, тому важливою є екологічна безпека.

Основні екологічні виклики включають: викиди шкідливих речовин можуть негативно впливати на якість повітря; скидання відходів виробництва у водні об'єкти може призводити до забруднення водних ресурсів; питання безпечної утилізації хімічних відходів є критично важливим для збереження екологічної рівноваги в регіоні.

Для забезпечення сталого розвитку хімічної та нафтохімічної промисловості в Івано-Франківській області необхідні:

- Впровадження сучасних технологій, що зменшують екологічний вплив і підвищують ефективність виробництва.
- Залучення інвестицій для розвитку нових виробничих потужностей та покращення існуючих.
- Впровадження програм екологічного моніторингу та утилізації відходів, що сприятимуть зменшенню негативного впливу на довкілля.

10.2.4. Харчова промисловість

Ця галузь включає виробництво різноманітних продуктів харчування, напоїв, а також переробку сільськогосподарської сировини.

Основні напрями та підприємства.

1. Молочна промисловість: ВАТ «Галичина», ВАТ «Молокозавод Івано-Франківськ», ТОВ «Карпатські зорі».

2. М'ясна промисловість: ТОВ «Галіція Груп», ВАТ «Калуський м'ясокомбінат».

3. Хлібопекарська та кондитерська промисловість: ВАТ «Івано-Франківський хлібокомбінат», ТОВ «Хлібпром», ПАТ «Трембіта».

4. Переробка фруктів та овочів: ТОВ «Галичина-Фрукт», ВАТ «Яблуневий дар».

5. Алкогольна промисловість: ВАТ «Карпатська горілчана компанія», ТОВ «Гуцульська броварня».

Харчова промисловість сприяє розвитку органічного землеробства і екологічно чистого виробництва. Проте, важливо забезпечити відповідне управління відходами та контроль за екологічними стандартами. Розвиток харчової промисловості сприяє покращенню якості життя населення, забезпечуючи їх якісними продуктами харчування.

Для подальшого розвитку харчової промисловості Івано-Франківської області важливі наступні кроки: впровадження сучасних технологій виробництва та обробки сировини; збільшення обсягів експорту та освоєння нових ринків; створення і просування регіональних брендів, які асоціюються з якістю та екологічністю; надання державної підтримки і сприяння розвитку малих та середніх підприємств у харчовій галузі.

10.3. Державна політика та заходи з екологізації промислового виробництва

Діючий на сьогодні господарський механізм природокористування не забезпечує еколого-збалансованого розвитку економіки, має, в основному, фіскальний характер, не дає можливості акумулювати фінансові ресурси та ефективно їх використовувати.

Одним із пріоритетних напрямків забезпечення екологічно-збалансованого розвитку є комплексна екологізація виробництва, яка сприяє реалізації концепції побудови еколого-орієнтованого виробництва. Під комплексною екологізацією виробництва в роботі розуміється безперервний процес впровадження нових технічних, технологічних, економічних, управлінських та правових рішень, які в сукупності забезпечують еколого-економічну збалансованість.

Комплексна екологізація виробництва передбачає здійснення еколого-орієнтованих заходів у зовнішньому та внутрішньому середовищах виробничої системи. На рівні промислового підприємства комплексна екологізація передбачає екологізацію, як виробничої системи, так і системи управління нею. У свою чергу, екологізація виробничої системи передбачає: екологізацію всіх видів продукції, що виробляються на підприємстві, тобто розроблення таких видів, що найменше впливають на навколишнє середовище під час виготовлення, споживання та утилізації; перебудову технічної бази у напрямку еколого-орієнтованого виробництва, яке забезпечить економію і раціональне використання природних ресурсів та зменшить забруднення навколишнього середовища; утилізацію та перероблення відходів виробництва та споживання продукції. Екологізація управлінської системи передбачає екологічно спрямовану структурну перебудову організаційних форм і методів управління (організаційних структур управління, функцій управління та його економічного механізму). Необхідно забезпечити врахування екологічного фактору при здійсненні процесів прогнозування та планування виробництва, його організації, матеріально-технічному забезпеченні, процесах інвестування, маркетингової діяльності, ціноутворення та стимулювання праці.

11. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

У валовій доданій вартості регіону частка сільського господарства складає понад 13% і за обсягами посідає друге місце після промисловості.

У 2024 році індекс сільськогосподарської продукції порівняно з попереднім роком становив 10%, у т. ч. в сільськогосподарських підприємствах – 104,4%, у господарствах населення – 97,8%.

Індекс продукції рослинництва становив 103,3%, у т. ч. в сільськогосподарських підприємствах – 104,6%, господарствах населення – 101,6%; індекс продукції тваринництва становив 97,1%, у т. ч. в сільськогосподарських підприємствах – 104,0 %, господарствах населення – 93,0%.

Частка підприємств у виробництві продукції сільського господарства у 2024 році склала 50,3% проти 48,6% – у 2023 році.

В аграрному секторі економіки Івано-Франківщини виробництвом займається 597 сільськогосподарських підприємств, із них 414 – фермерські господарства та майже 261 тис. особистих селянських господарств.

Загалом, у сільському господарстві задіяно майже 28%працездатного населення.

11.2. Вплив на навколишнє середовище

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

В землеробстві одним із напрямків забезпечення високого врожаю сільськогосподарських культур є внесення добрив (органічних та мінеральних).

Згідно статистичних даних обсяги внесення мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами під посіви сільськогосподарських культур урожаю 2024 року склали 18,874 тис. т, в тому числі 13,583 тис. т азотних, 2,898 тис. т фосфорних, 2,392 тис. т калійних. Обсяг унесених мінеральних добрив (у діючій речовині) у розрахунку на 1 га уточненої посівної площі 126 кг.

Органічних добрив під посіви сільськогосподарських культур внесено 647,424 тис. т, на 1 га посівної площі 4338 кг.

11.2.2. Використання пестицидів

Площі сільськогосподарських угідь, на яких використовувалися засоби захисту рослин для боротьби з шкідниками, хворобами та бур'янами на території Івано-Франківської області в 2024 році (в перерахунку на один слід) наведені у таблиці 11.2.2.1*.

Таблиця 11.2.2.1

№ з/п	Адміністративно-територіальна одиниця	Площа, на якій застосовувалися засоби захисту рослин, тис.га	
		Всього	В тому числі пестициди
1	Верховинський	-	-
2	Івано-Франківський	534,85	526,63
3	Калуський	61,57	61,57
4	Коломийський	375,09	367,49

5	Косівський	8,56	7,86
6	Надвірнянський	6,80	6,00
Всього по області		986,87	969,55

* За даними Головного управління Держпродспоживслужби в області.

11.2.3. Зрошення та осушення земель

Івано-Франківська область, розташована в передгір'ї Карпат, характеризується значною кількістю опадів, що зменшує гостру потребу у зрошенні порівняно з посушливими регіонами України. Зрошення використовується переважно для високомаржинальних культур або в періоди локальних посух.

З огляду на зміни клімату та інтенсифікацію сільського господарства, питання ефективного використання водних ресурсів та розвитку зрошувальних систем залишається актуальним для підвищення врожайності та стабілізації сільськогосподарського виробництва.

Крім того, Івано-Франківська область має значні площі перезволожених земель та боліт, особливо в низинних районах. Це зумовило необхідність проведення масштабних меліоративних робіт з осушення для введення цих земель у сільськогосподарський обіг.

Програми осушення земель є важливими для підтримки продуктивності сільськогосподарських угідь та запобігання підтопленням.

На Івано-Франківщині спостерігається зростання вартості сільськогосподарської землі, що свідчить про інтерес до її обробітку та потенційні інвестиції, у тому числі у меліоративні системи.

Регулярні опади в Івано-Франківській області відіграють ключову роль у формуванні водного балансу регіону, впливаючи як на потребу у зрошенні, так і на функціонування осушувальних систем.

З метою впровадження реформи управління меліоративними системами України розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 688-р схвалено Стратегію зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року та від 21.10.2020 № 1567-р затверджено план заходів з її реалізації.

Вище зазначеними нормативними актами передбачено забезпечити розвиток меліорації, відновлення та модернізацію меліоративних об'єктів та будівництво нових, запровадити ефективну модель управління меліоративною інфраструктурою державної власності через залучення водокористувачів; зменшити собівартість поливу та осушення земельних ділянок; мінімізувати ризики припинення подачі/відведення води під час вегетаційного сезону. Це все має призвести до зменшення витрат держави на адміністрування системи гідротехнічної меліорації.

На сьогодні продовжується робота щодо комплексної інституційної та законодавчої реформи у сфері гідротехнічної меліорації земель.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

За попередніми даними станом на 1 січня 2025 року по всіх категоріях господарств чисельність поголів'я великої рогатої худоби, у порівнянні до минулого року зменшилось на 13,9 тис. голів, у тому числі корів – на 7,3 тис.

голів і становила відповідно 73,4 та 47,4 тис. голів, поголів'я свиней зменшилось на 9,0 тис. голів і становило 299,7 тис. голів, поголів'я овець та кіз скоротилось на 1,9 тис. голів і становило 24,9 тис. голів. Збільшилося поголів'я птиці на 560 тис. голів і становило 4,2 млн. голів.

Скорочення чисельності великої рогатої худоби, у тому числі корів в основному мало місце в особистих селянських господарствах, які утримують 81,6 % від його загальної кількості.

У сільськогосподарських підприємствах у порівнянні з минулим роком чисельність поголів'я великої рогатої худоби збільшено на 0,1 тис. гол. і становила 11,4 тис. голів, слід відзначити що спостерігається зменшення чисельності поголів'я корів на 0,3 тис. голів менше і становила 4,4 тис. голів.

Зменшено поголів'я свиней на 1,9 тис. голів і становило 235,6 тис. голів, разом з тим, поголів'я овець та кіз збільшено на 1,0 тис. голів, що становило 5,9 тис. голів. Поголів'я птиці збільшено на 787,7 тис. голів і становило понад 2,1 млн. голів.

Всіма категоріями господарств області у 2024 році вироблено 153,9 тис. тонн м'яса (в живій вазі), що на 7,1 тис. тонн, більше попереднього року, 292,8 млн. штук яєць, що на 29,7 млн. штук, більше. Разом з тим, на 35,9 тис. тонн, у порівнянні з 2023 роком зменшилося виробництво молока, якого надоєно 305,5 тис. тонн.

Сільськогосподарськими підприємствами за 2024 рік, вироблено 88,9 тис. тонн м'яса, що на 8,1 тис. тонн більше до минулого року, збільшено виробництво молока і становить 16,5 тис. тонн, що на 0,1 тис. тонн, більше, ніж у попередньому році.

На території Івано-Франківщини господарську діяльність проводять 17 племінних господарств, у тому числі в молочному скотарстві – 8, м'ясному скотарстві – 2, у бджільництві – 5 та по одному в галузях свинарства та вівчарства.

11.3. Органічне сільське господарство

Станом на 1 січня 2025 року в 304 виробників харчових продуктів рослинного та тваринного походження регіону, що складає 91,6 % загальної кількості, впроваджена система управління безпечністю харчових продуктів (НАССР) або аналогічні системи якості і безпечності продуктів.

На початок 2024 року загальна площа сільськогосподарських земель, які сертифіковані за стандартом, що еквівалентні органічному законодавству ЄС та США в області складає 317 га, у тому числі 308 га мають органічний статус.

У 2024 році діяльність здійснюють близько 20 операторів ринку органічної продукції, серед яких ПП «Сади Ценяви», ФГ «Прикарпаття Агро», «Бест Беррі», «Фруктовий дар», «Агроекотехнології», ТзОВ «Дільман Органік» та інші.

Крім того, в області зареєстрований бренд «Смак Українських Карпат», куди увійшли фермерські господарства, які виробляють крафтову продукцію, характерну для Івано-Франківщини, а також близько 20 франківських господарств об'єдналися під брендом «Гуцульська коров'яча бринза» та готують сири за автентичною, старовинною рецептурою.

11.4. Державна політика та заходи з екологізації сільського господарства

Для зберігання картоплі, овочів та фруктів наявні 13 овоче- та 9 картоплесховищ загальною ємкістю відповідно 8,0 та 4,5 тис. тонн. Для зберігання плодів – 4 фруктосховища на 3,8 тис. тонн.

Для зберігання зерна використовується 11 елеваторів загальною ємністю 521,3 тис. тонн.

Першочерговими завданнями в агропромисловому комплексі є забезпечення розвитку інфраструктури на селі шляхом створення сільськогосподарських кооперативів та сімейних ферм, популяризація органічного виробництва, виробництво сільськогосподарської продукції з доданою вартістю.

Для надання селянам послуг з обробітку землі, збирання врожаю, заготівлі овочів, плодів, м'яса та молока в області функціонують 136 сільськогосподарських кооперативів та 204 сімейних фермерських господарств, в яких утримується 5 і більше корів.

Позитивні зрушення в аграрному секторі економіки відбуваються за рахунок фінансової підтримки з державного та обласного бюджетів. Організовано роботу по інформуванню сільськогосподарських виробників про можливість участі у державних програмах підтримки агропромислового комплексу, зокрема грантових програм для аграріїв, залучення фінансової чи технічної допомоги від закордонних партнерів.

Крім того, урядова програма «ЄРобота» дає можливість агропідприємцям та фермерам отримати грант на створення або розвиток садівництва, ягідництва та виноградарства.

Потенціал аграрного сектору області в достатній мірі забезпечує сировиною підприємства харчової та переробної промисловості.

12. ЕНЕРГЕТИКА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

12.1 Структура виробництва та використання енергії*

За інформацією Головного управління статистики в області, у зв'язку із прийняттям Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» у період дії воєнного стану респонденти можуть подавати статистичну та фінансову звітність до органів державної статистики протягом трьох місяців після припинення або скасування воєнного стану за весь період неподання звітності. У випадку незабезпечення повноти подання звітності респондентам органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації, зокрема щодо використання енергії у 2024 році, і поновлять його після завершення встановленого законом терміну для подання звітності.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

З метою підтримки енергоефективності в області затверджена Регіональна цільова програма забезпечення енергетичної ефективності Івано-Франківської

області на 2023-2027 роки. Виконання програмних заходів дозволить, запровадити енергоменеджмент та систему енергомоніторингу, зменшити споживання природного газу, теплової та електричної енергії, гарячої та холодної води бюджетними закладами області, підвищити енергонезалежність конкретних об'єктів бюджетної сфери, шляхом впровадження заходів з енергозбереження, зменшити видатки з обласного і місцевих бюджетів на оплату комунальних послуг та енергозабезпечення бюджетних установ.

12.3. Вплив енергетичної галузі на навколишнє природне середовище

Людство у своїй діяльності використовує теплову та електричну енергії, отримані або за рахунок спалювання різних видів палива (теплоелектроцентралі – ТЕЦ), або за рахунок використання енергії руху води річок (гідроелектростанції – ГЕС), атомної енергії розпаду ядер атомів важких ізотопів (атомні електростанції – АЕС), або сонячної енергії (сонячні електростанції – СЕС

Теплоелектростанції (ТЕС) в якості палива застосовують природний і попутний газ, продукти переробки нафти (мазут та інше рідке паливо), кам'яне і буре вугілля, сланці горючі, торф (тверде паливо).

При згорянні газу виділяється найменша кількість шкідливих забруднювачів, тому газоподібне паливо вважається найбільш екологічно чистим.

Згорання рідкого і твердого видів палива супроводжується утворенням шкідливих газів (діоксиду сірки та оксидів азоту), можливе утворення пилових аерозолів, виділяється зола. ТЕС є другим після автотранспорту забруднювачем атмосфери. Зола, яка виділяється після спалювання рідкого і особливо твердого палива, є багатотоннажним відходом енергетики і вимагає обов'язкової утилізації.

ГЕС практично не забруднюють середовище проживання різними шкідливими відходами, але при їх будівництві відбувається сильне руйнування природних біогеоценозів, затоплення великих територій, зміна мікроклімату регіону, створюються перешкоди для здійснення життєдіяльності багатьох організмів (наприклад, риби не можуть досягти місць свого нересту, звірі позбавляються звичних місць проживання і т. д.). Економічні та соціальні витрати на будівництво ГЕС далеко не завжди виявляються виправданими.

Значним екологічним забрудненням є потік електромагнітних випромінювань, які виникають при передачі електроенергії на великі відстані високовольтними лініями електропередач. Ці випромінювання здійснюють великий негативний вплив і на людину, і на тварин.

Для сонячної енергетики потрібне використання великих площ землі під електростанції, тобто фотоелектричні елементи на великих сонячних електростанціях встановлюються на висоті 1,8 – 2,5 метра, що дозволяє використовувати землі під електростанцією лише для сільськогосподарських потреб, наприклад, для випасу худоби.

Сонячна енергія вимагає для виробництва значної кількості енергії. Гірничодобувна промисловість, виробництво і транспортування вимагають

значної кількості енергії. Кварц необхідно обробляти, очищати, а потім проводити разом з іншими компонентами, які можуть надходити з різних підприємств (алюміній, мідь і т. д.), для виробництва одного сонячного модуля. Для нагріву кварцу на етапі обробки потрібно дуже велику кількість тепла. Виробництво вимагає поєднання декількох матеріалів з неймовірною точністю для виробництва високоефективних панелей. Все це вимагає багато енергії. При використанні традиційних видів палива, таких як газ чи вугілля, вони видобуваються, очищаються/обробляються і спалюються в дуже великих масштабах, як правило, в одному місці.

12.4 Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Впродовж 2024 року в області введено в експлуатацію 28 нових промислових сонячних електростанцій (СЕС). Станом на 31.12.2024 року в області функціонує 156 промислових сонячних електростанцій, загальною потужністю 295 МВт.

У приватному секторі області впродовж 2024 року введено в експлуатацію 970 нових приватних СЕС. Загалом в області налічується 5290 приватних СЕС, що відповідає 3 місцю серед областей по кількості та потужності встановлених СЕС. Їх сумарна потужність становить 137 МВт.

Також, функціонують 5 міні ГЕС загальною потужністю 3,93 МВт, одна вітрова електростанція потужністю 6,4 МВт, біогазовий завод, потужність якого складає 1,166 МВт, біогазова станція з переробки ТПВ потужністю 1,00 МВт.

Сумарна потужність альтернативних джерел енергії в області складає 444,5 МВт.

Об'єктами відновлюваної енергетики області за 2024 рік сумарно вироблено 462650,75 тис. кВт.год. електроенергії.

12.5. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу енергетики на навколишнє природне середовище

Законом України від 28.02.2019 № 2697-VIII затверджено Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року, відповідно до яких у 2030 році Україна має досягти такого рівня збалансованого (сталого) розвитку, за якого залежність від використання невідновлювальних природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища будуть зведені до екосистемно прийнятних рівнів.

Очікується створення правової бази для забезпечення розвитку транспортної та телекомунікаційної інфраструктури, будівництва об'єктів відновлюваної енергетики з урахуванням потреб міграції та вільного пересування тварин.

Мають бути створені умови для декарбонізації енергетичного сектору, активного впровадження технологій енергозбереження та підвищення енергоефективності, збільшення виробництва енергії за рахунок відновлювальних та альтернативних джерел, впровадження найкращих наявних низьковуглецевих, ресурсозберігаючих технологій виробництва, а також

сучасних будівельних технологій з тепло- та енергозбереження, що дасть змогу істотно зменшити обсяг викидів парникових газів та забруднюючих речовин в атмосферне повітря, а також скидання забруднюючих речовин у водойми.

Крім того, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 № 402-р, та Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р, передбачено розроблення та затвердження Міндовкіллям переліку найкращих доступних технологій та методів управління для першої, другої та третьої категорій видів діяльності додатка 1 до Директиви 2010/75/ЄС щодо енергетичної промисловості.

13. ТРАНСПОРТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

13.1. Транспортна мережа області

Рівень забезпечення населених пунктів області регулярним автобусним сполученням складає понад 97%, що є одним з кращих показників у країні. Забезпечено стабільне функціонування 829 автобусних маршрутів загального користування, з них: 615 приміських, в т. ч. 313 – внутрішньорайонних та 214 міжміських автобусних маршрутів.

Регіон має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, територією області проходять автобуси 75 міжнародних маршрутів (10 з яких відкрито у 2023 році) до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Молдова, та понад 100 міжобласних (добре налагоджене сполучення з сусідніми Закарпатською, Львівською, Тернопільською, Чернівецькою областями, з населеними пунктами Волинської, Хмельницької, Рівненської, Вінницької, Житомирської областей та м. Київ).

Загальна протяжність залізниць становить 495,6 км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць – 35,5 км на 1000 км кв. Найбільші залізничні вузли – Івано-Франківськ, Калуш, Коломия. Залізничні колії переважно одноколіїні. Впродовж останніх років зберігається тенденція до збільшення обсягів перевезень, оновлюється рухомий склад залізничного транспорту, продовжується робота з реконструкції та відновлення залізничних вокзалів області.

АТ «Укрзалізниця» постійно аналізується попит населення на пасажирські перевезення, за результатами якого призначаються додаткові поїзди в найбільш популярних напрямках, зокрема, в зимовий та літній періоди.

В обласному центрі розташований міжнародний аеропорт «Івано-Франківськ», аеродром класу «В».

Протяжність придорожніх декоративних та захисних насаджень в Івано-Франківській області складає 416,7 км на площі 375 га, з них забезпечують захисні функції – 205,7 км на площі 185,0 гектарів.

Розчищення пришляхових захисних насаджень підрядними організаціями виконуються щорічно згідно розподілу коштів, затверджених Державним агентством відновлення та розвитку інфраструктури України.

На роботи по видаленню та прибиранню сухих, аварійних дерев, ліквідації чагарникової порослі, косіння трав, озеленення в межах смуги відведення автомобільних доріг передбачається 1% коштів від загального фінансування робіт з поточного дрібного та експлуатаційного утримання доріг.

Впродовж 2024 року працівниками дистанції у смугах відведення залізниці проведено розчищення кутів видимості на залізничних переїздах площею 26,7 га, проведено очищення смуги відведення залізниці від рослинності на площі

31,4 га, проведено вирубку (кронування) 1033 аварійно-небезпечного дерева біля повітряних ліній електропередач та зв'язку, проведено протипожежне оборювання захисних лісосмуг протяжністю 24 кілометри.

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Згідно з пунктом 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 року №2115-IX, фізичні особи, фізичні особи- підприємці, юридичні особи під час воєнного стану або стану війни та протягом трьох місяців після його припинення мають право не подавати статистичну та фінансову звітність.

Зважаючи на відсутність звітів у період дії воєнного стану або стану війни органами державної статистики призупинено оприлюднення статистичної інформації, зокрема щодо перевезених вантажів та вантажообігу, кількості перевезених пасажирів та пасажирообігу. Органи державної статистики поновлять оприлюднення статистичної інформації після завершення встановленого законом терміну для подання статистичної та фінансової звітності.

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Інформація щодо кількості та середнього віку транспортних засобів, зареєстрованих на території Івано-Франківської області за даними Регіонального сервісного центру ГСЦ МВС у Львівській, Івано-Франківській та Закарпатській областях відображена в таблиці 13.1.2.1.

Таблиця 13.1.2.1.

Середній вік парку дорожніх механічних транспортних засобів

Тип автомобіля	2021				
	Всього	Від 2 до 3 років	Від 3,1 до 5 років	Від 5,1 до 10 років	Більше 10 років
Автомобілі-всього	246473	3235	8759	31747	201927
Легкові автомобілі	230507	3093	8501	29872	188322
Вантажні бортові	3116	24	36	178	2867
Самоскиди	3079	7	57	102	2900
Сідлові тягачі	4996	17	23	1374	3572
Спеціальні автомобілі	1436	39	55	81	1231
Пасажирські автобуси	3339	55	87	140	3035
Інші транспортні засоби (мопеди, мотоцикли)	17641	2310	5555	3711	5090

13.2. Вплив транспорту на навколишнє середовище

В даний час на частку автомобільного транспорту припадає більше половини усіх шкідливих викидів у навколишнє середовище, які є головним джерелом забруднення атмосфери, особливо у великих містах. Основними нетоксичними компонентами відпрацьованих газів автотранспортних засобів є азот, кисень, пари води і вуглекислий газ. Усього налічується близько 200 шкідливих (забруднюючих) речовин, багато яких небезпечні для здоров'я людини. До токсичних компонентів відносяться: оксиди вуглецю, оксиди азоту, альдегіди, вуглеводні, сірчистий газ, сажа, бензапірен та ін. В ролі основних забруднювачів ґрунтів виступають метали та їхні сполуки. Масовий небезпечний характер носить забруднення ґрунтів свинцем. З'єднання свинцю використовують як добавку до бензину, тому автотранспорт є серйозним джерелом свинцевого забруднення.

Забруднення повітря обумовлюється викидами, що утворюються при роботі двигунів внутрішнього згоряння. При використанні електроенергії як джерела руху такі викиди відсутні. Кількість викидів у повітря залежить від режиму роботи двигуна. Викиди містять 7-8% токсичних газів. Основні забруднюючі речовини – CO, CO₂, сажа.

Викиди шкідливих речовин включають відпрацьовані гази автомобільних двигунів, випаровування із системи живлення, підтікання пального і мастил у процесі роботи та обслуговування автомобілів, а також продукти зносу фрикційних накладок зчеплення, накладок гальмівних колодок, шин. Найбільшу небезпеку становить забруднення атмосфери відпрацьованими газами автомобільних двигунів. До числа шкідливих компонентів відносяться і тверді викиди, що містять свинець і сажу.

Вплив автомобільного транспорту на флору і фауну є негативним і проявляється в руйнуванні місць проживання тварин, розсіченні дорогами сезонних і добових ділянок тварин, їх зіткнення з транспортними засобами.

Шумове забруднення також є різновидністю несприятливого впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище. Основними джерелами шуму є: процеси всмоктування повітря карбюратором і випуску відпрацьованих газів, робота вентилятора системи охолодження, клапанного механізму, трансмісії. Джерелом шуму в дизельних автомобілях є як система впорскування, так і взаємодія шин з поверхнею дороги, причому шум в системі впорскування є домінуючим на більш низьких швидкостях, а від взаємодії шин з поверхнею дороги - на високих.

Утворення стічних вод пов'язане з використанням води при митті автомобілів. Основними забруднювачами у цих стоках є часточки пилу, сажі, паливно-мастильних матеріалів, а також самі миючі засоби.

Відходи, що утворюються при експлуатації автомобіля, в основному, представлені відпрацьованими шинами, які відносяться до IV класу небезпеки і повинні збиратись та передаватися на переробку.

13.3. Державна політика та заходи щодо зменшення впливу транспорту на навколишнє середовище

З метою створення інтегрованого до світової транспортної мережі безпечно функціонуючого та ефективного транспортного комплексу України, задоволення потреб населення у перевезеннях, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 430-р схвалено Національну транспортну стратегію України на період до 2030 року.

Також слід зазначити, що з метою створення ефективно працюючого транспортного комплексу України та, як наслідок, досягнення Україною статусу регіонального транспортного хабу Стратегія враховує такі світові тенденції, що притаманні транспорту, як використання паливно-економічних та екологічних транспортних засобів, застосування альтернативних видів палива, «зелених» видів транспорту, пріоритетність потреб охорони навколишнього природного середовища та збереження цінних природоохоронних територій під час розвитку транспортної інфраструктури.

Для впровадження Стратегії передбачено виконання завдань за напрямком «Безпечний для суспільства, екологічно чистий та енергоефективний транспорт».

14. СТАЛЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО

14.1. Тенденції та характеристики споживання

Останнім часом рівень споживання природних ресурсів зростає й причиною найбільшого екологічного впливу в рамках життєвого циклу є продукти харчування та напої, особистий транспорт, житлове господарство (включаючи будівництво і споживання енергії, тепла, води).

В сукупності ці категорії споживання надають від 70% до 80% впливу на навколишнє середовище і складають 60% споживчих витрат. У такій ситуації основним завданням є усунення залежності між економічним розвитком і деградацією навколишнього середовища, пов'язаної зі споживанням, використанням ресурсів і утворенням відходів.

Вплив споживання на навколишнє середовище можна пом'якшити через переміщення попиту від категорій споживання з більш високим рівнем впливу до категорій з меншим впливом, тобто через зміну традиційних підходів до споживання на сталі підходи.

Стале споживання – це раціональне використання природних ресурсів.

14.2. Запровадження елементів сталого споживання та виробництва

В умовах сучасного розвитку виробництва виникає необхідність мінімізації виявлених суперечностей між рівнем технологічного процесу та засобами, що підтримують екологічну безпеку життєдіяльності людини.

Роль держави в цьому процесі – створити максимально сприятливі умови для розвитку екологічно орієнтованого бізнесу.

В області реалізовується Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки, яка є головним планувальним документом для досягнення

кращого ефекту використання бюджетних ресурсів в територіальних громадах та області в інтересах людини, єдності держави та збереження ресурсів.

15. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

15.1. Національна та регіональна екологічна політика

Національна екологічна політика спрямована на забезпечення безпечного для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої шкоди передбачених конституційним правом.

Головною метою національної екологічної політики є стабілізація і покращення стану навколишнього природного середовища держави, шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України

Реалізацію національної екологічної політики на регіональному рівні забезпечує Управління екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації.

Регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Від вирішення регіональних екологічних проблем певною мірою залежить соціально-економічна стабільність в Україні.

Для реалізації регіональної екологічної політики в області діє:

- Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затверджена рішенням обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами), якою передбачено реалізацію природоохоронних заходів за підпрограми: «Охорона і раціональне використання водних ресурсів»; «Охорона атмосферного повітря», «Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів»; «Охорона і раціональне використання земель»; «Збереження природно-заповідного фонду»; «Охорона і раціональне використання природних рослинних ресурсів і ресурсів тваринного світу»; «Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища».

- Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки, затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021.

- Обласна цільова протипаводкова програма на період до 2025 року, затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 09.07.2021 № 181-7/2021.

Крім того, рішеннями сесій обласної ради від 21.02.2020 № 1381-34/2020 затверджено Стратегію розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 роки та План заходів з її реалізації на 2021-2023 роки, одним з напрямів, якої є «Підвищення рівня екологічної безпеки», та від 23.04.2021 № 150-6/2021 затверджено перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Івано-Франківської області, з метою охорони та відтворення рослинного світу регіону.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища

Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», ресурсові кодекси: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, а також по ресурсові закони: Закон України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про оцінку впливу на довкілля» та підзаконні нормативно-правові акти загальнодержавного значення у сфері охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення екологічної безпеки. Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави в рамках концепції сталого розвитку став Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2030 року».

Упродовж 2024 року правова робота була спрямована на забезпечення дотримання принципів природоохоронного законодавства, неухильне додержання вимог актів законодавства, інших нормативних документів, постійно проводилась правова підготовка працівників управління з актуальних тем, вчасно доводились до відома зміни у законодавстві з охорони навколишнього природного середовища.

15.3. Державний нагляд (контроль) у сфері охорони навколишнього природного середовища*

На час воєнного стану заходи державного нагляду (контролю) та державного ринкового нагляду не проводяться на підставі Указу Президента України від 24.02.2022 №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та Постанови КМУ від 13.03.2022 №303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану».

Робота інспекційних підрозділів у звітному періоді здійснювалася за дотриманням вимог природоохоронного законодавства місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень, а також на підставі виконання наказів та доручень Держекоінспекції; розгляду звернень та скарг громадян; залучень правоохоронними органами; участі у роботі комісій, робочих груп тощо.

Державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища Управління державного екологічного нагляду (контролю) в Івано-Франківській області впродовж 2024 року проведено 255 ресурсних перевірок, складено 653 протоколи. До адміністративної відповідальності притягнуто 657 осіб. Сума накладених штрафів склала 111,163 тис. грн., які стягнуто в повному обсязі. За порушення вимог природоохоронного законодавства у 2024 році нарахувано завданої довкіллю шкоди на суму 284271,783 тис. грн.

За порушення вимог Водного кодексу України 91 особу притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 10,557 тис. грн., які сплачено у повному обсязі. Розраховано екологічної шкоди у розмірі

4971,989 тис. грн., заподіяної внаслідок самовільного використання водних ресурсів з підземних джерел за відсутності дозвільних документів КП «Калуська енергетична компанія» Калуської міської ради.

За порушення вимог Закону України «Про охорону атмосферного повітря» 33 порушники притягнуто до адміністративної відповідальності на загальну суму штрафів 3,927 тис. грн., які повністю сплачені. За результатами перевірок, які було проведено у попередніх періодах, з ДМП «Івано-Франківськтеплокомуненерго» стягнуто 3445,456 тис. грн. екологічної шкоди, заподіяної наднормативними викидами в атмосферне повітря без відповідного дозволу.

За погодженнями Міндовкілля України впродовж 2024 року Інспекцією здійснено чотири позапланових заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства: Галицький НПП, Філія «Кутське лісове господарство» ДСГП «Ліси України», ТОВ «Українська видобувна компанія», КП «Полігон ТПВ».

* За інформацією Державної екологічної інспекції Карпатського округу.

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

В області діють Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затверджена рішенням обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 та Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки. Протягом 2024 році на реалізацію природоохоронних заходів кошти з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища не виділялися.

У 2024 році на виконання Обласної цільової протипаводкової програми на період до 2025 року було профінансовано природоохоронний захід «Берегоукріплення правого берега р. Прут в с. Микуличин Івано-Франківської області (капітальний ремонт)» на суму 300,0 тис. гривень.

15.5. Державна політика у сфері моніторингу навколишнього природного середовища

В області функції із здійснення спостережень за станом об'єктів навколишнього природного середовища покладено на суб'єкти регіональної системи моніторингу довкілля (далі – РСМД). Крім цього підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля, зобов'язані здійснювати екологічний контроль за виробничими процесами та станом промислових зон, збирати, зберігати та безоплатно надавати дані або узагальнену інформацію.

Протягом 2024 року в області моніторингові спостереження за станом довкілля здійснювалися суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля, а саме: Державна установа «Івано-Франківський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України»; Івано-Франківський обласний центр з гідрометеорології; Дністровське басейнове управління водних ресурсів; Івано-Франківське обласне управління лісового і

мисливського господарства; Головне управління Держпродспоживслужби в Івано-Франківській області, Івано-Франківська філія ДП «Держгрунтохорона»; Головне управління Держгеокадастру в області; Карпатський національний природний парк; НПП «Гуцульщина»; НПП «Верховинський»; НПП «Синьогора», Галицький національний природний парк; природний заповідник «Горгани» та Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П. С. Пастернака.

Кожний із суб'єктів РСМД здійснює систематичні спостереження за станом об'єктів навколишнього природного середовища та впливом на них, відповідно до угод про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

Існуюча система інформаційної взаємодії регіональної системи моніторингу довкілля передбачає обмін інформацією на регіональному рівні.

З метою удосконалення регіональної системи моніторингу довкілля, розвитку і ефективного використання науково-технічного потенціалу, а також сприяння узгодженості та підвищенню об'єктивності висновків і пропозицій щодо прийняття управлінських рішень між суб'єктами обласної системи моніторингу довкілля укладено Угоди про спільну діяльність між суб'єктами регіональної системи моніторингу довкілля Івано-Франківської області.

З метою реформування державної екологічної політики, приведення її у відповідність до вимог законодавства ЄС та впровадження міжнародних стандартів у сфері охорони навколишнього природного середовища постановою Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря» затверджено Порядок здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря. На виконання якої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 12.11.2021 № 277-10/2021 затверджена Програма державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки.

15.6. Оцінка впливу на довкілля

В Україні 18 грудня 2017 року набув чинності Закон України «Про оцінку впливу на довкілля», яким відповідно до вимог Угоди про асоціацію та європейських директив впроваджено нову європейську модель процедури оцінки впливу на довкілля (ОВД) замість скасованого Закону України «Про екологічну експертизу».

Також на виконання вимог Закону 13 грудня 2017 року Кабінет Міністрів України прийняв:

- Постанову КМУ «Про затвердження критеріїв визначення планованої діяльності, яка не підлягає оцінці впливу на довкілля, та критеріїв визначення розширень і змін діяльності та об'єктів, які не підлягають оцінці впливу на довкілля».

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля»

- Постанову КМУ «Про затвердження Порядку передачі документації для надання висновку з оцінки впливу на довкілля та фінансування оцінки впливу на

довкілля та Порядку ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля».

Процедура ОВД спрямована на попередження та запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Згідно Закону здійснення оцінки впливу на довкілля є обов'язковим до прийняття рішення про провадження планованої діяльності, визначеної частинами другою і третьою статті 3 Закону.

У 2024 році управлінням екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації видано 34 висновків з ОВД.

15.7 Економічні засади природокористування

15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності

Найважливішими економіко-правовими елементами його є справляння таких платежів як: екологічний податок та грошові стягнення за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища внаслідок господарської та іншої діяльності; рентна плата (загальнодержавний податок), який справляється за користування надрами для видобування корисних копалин і в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин, користування радіочастотним ресурсом України, спеціальне використання води та лісових ресурсів, транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України. До місцевих бюджетів надходить рентна плата за користування надрами, за спеціальне використання води, за спеціальне використання лісових ресурсів та за використання інших природних ресурсів.

Відповідно до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.1991 № 1264-XII (статті 46) кошти від екологічного податку зараховуються до державного і місцевих бюджетів згідно з Бюджетним кодексом України. Для фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища утворюються Державний та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища, які наповнюються за рахунок екологічного податку, частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

Відповідно до статті 47 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» кошти місцевих, Автономної Республіки Крим і Державного фондів охорони навколишнього природного середовища можуть використовуватися тільки для фінансового забезпечення здійснення природоохоронних заходів, включаючи захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь, ресурсозберігаючих заходів, у тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для

зниження забруднення навколишнього природного середовища та дотримання екологічних нормативів і нормативів екологічної безпеки, для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення.

Природоохоронні заходи в області фінансуються відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням Івано-Франківської обласної ради від 11.05.2022 № 415-14/2022 «Про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища», Програми охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської області до 2025 року, затвердженої рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами) та місцевих програм охорони навколишнього природного середовища.

Кошти фондів охорони навколишнього природного середовища використовуються виключно на природоохоронні заходи передбачені постановою Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 № 1147 «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (зі змінами).

15.7.2 Стан фінансування сфери охорони навколишнього природного середовища

Протягом 2024 року на реалізацію природоохоронних заходів кошти з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища не виділялися.

Крім того, найбільшими підприємствами-забруднювачами навколишнього природного середовища за власні кошти здійснювалися заходи, направлені на охорону атмосферного повітря, поводження з відходами, раціональне використання водних ресурсів та інші на суму 387563,2 тис. гривень.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Найважливішим засобом технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища та розв'язання екологічних проблем є програмно-цільове планування, розроблення та реалізація екологічних Державних цільових програм. В Україні існує система органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища - це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища. Технічне регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища відіграє важливу роль у розв'язанні багатьох екологічних проблем, а саме: збереження біологічного різноманіття, вичерпання або надмірне використання не відновлюваних природних ресурсів, порушення унікальних екосистем. Адміністративні інструменти технічного регулювання охорони навколишнього природного

середовища запобігають виникненню екологічних катастроф, забрудненню повітря, води та ґрунту внаслідок діяльності сільськогосподарських та промислових підприємств, сприяють захисту біологічних видів та заповідних територій, а також регулюють використання не відновлюваних ресурсів. Застосування економічних інструментів технічного регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища потрібно для стимулювання раціонального використання природних ресурсів, а також для зменшення обсягу викидів та відходів і підвищення конкурентоспроможності екологічно безпечних продуктів.

15.9 Державне регулювання природокористування

Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації у відповідності до «Положення про Управління екології та природних ресурсів облдержадміністрації», що затверджене розпорядженням голови облдержадміністрації, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та інших нормативно-правових актів здійснює видачу дозвільно-погоджувальних документів, які підпадають під визначення документів дозвільного характеру.

Таблиця 15.9.1.

Видача та надання погоджень документів дозвільного характеру протягом 2024 року

Назва документу дозвільного характеру	Видано
Розгляд матеріалів і видача дозволів на:	
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами	176
Декларація про відходи	28*
Спеціальне водокористування та затвердження нормативів ГДС забруднюючих речовин у водні об'єкти	119**
Виробництво, зберігання, транспортування, використання, захоронення, знищення та утилізація отруйних речовин, у тому числі продуктів біотехнології та інших біологічних агентів	-
Дозволів на спецвикористання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу.	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного значення;	-
Спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення;	-
Селекційний відстріл мисливських тварин на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду;	-
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;	12
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення	13
Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;	2
Розгляд матеріалів та надання погоджень:	
Проекту лімітів на використання природних ресурсів у межах ПЗФ загальнодержавного значення	0
Лімітів використання мисливських тварин	48

Пропускної спроможності мисливських угідь у мисливський сезон	-
Лімітів спеціального використання природних рослинних ресурсів місцевого значення	-
Листів-роз'яснень для товарів, експорт-імпорт яких підлягає квотуванню та ліцензуванню в 2022 році	-
Вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів, місць розташування об'єктів, проектів відведення земельних ділянок, документації з землеустрою	1
Для отримання підприємствами, установами, організаціями спеціальних дозволів (ліцензій) на користування надрами	-
Планів розробки родовищ корисних копалин та переробки мінеральної сировини	-
Господарських заходів у насадженнях лісового фонду, сільгоспугідь, територіях природно-заповідного фонду, смугах відведення автомобільних та залізничних шляхів	-
Проектів лімітів на використання природних ресурсів місцевого значення	5
Надання погодження або підготовка пропозицій щодо проведення рубок в межах природно-заповідного фонду.	8
Висновки з оцінки впливу на довкілля	34

*За даними онлайн-платформи ЕкоСистема

** За даними сектора в Івано-Франківській області Держводагенства України

15.10 Стан та перспективи наукових досліджень у сфері охорони навколишнього природного середовища

Науковцями Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу в 2024 році проводилися наукові дослідження, а саме:

1. Проведення екологічного моніторингу стану довкілля, контролю засоленості поверхневих і підземних вод, зон просідань та гірничих розробок над колишніми рудниками «Калуш», «Голинь» та «Ново-Голинь». За результатами досліджень проведено оцінку динаміки активності деформаційних процесів за комплексом робіт та картування небезпечних зон за геофізичними спостереженнями; підготовлено висновок щодо ступеня деформації житлових будинків за результатами моніторингу зміни висот деформаційних реперів та розкриття гіпсових маяків; побудовано карту засолення території Калуського гірничопромислового району та оцінку динаміки засолення водоносного горизонту; надано прогноз щодо утворення зон просідання земної поверхні на наступні 10-15 років та визначено житлові будинки, які потрапляють у небезпечну зону просідання земної поверхні мешканців яких потребують відселення; побудовано прогнозну карту мульд осідання земної поверхні в межах рудників «Голинь» та «Ново-Голинь».

За даними геофізичних вимірювань спрогнозовано зони можливого утворення карстових провалів земної поверхні.

2. Експертна екологічна оцінка кумулятивного впливу гідроенергетичних споруд та гідрологічне моделювання р. Тересви (Закарпатська область). За результатами досліджень надано оцінку кумулятивних впливів на довкілля за характером наслідків і класам ризиків; попередні рекомендації щодо мінімізації шкоди при проведенні робіт в руслі річки (осушення, скаламучення, шум, хімічне забруднення).

Як висновок: кумулятивний вплив проектованої ділянки разом з іншими наявними об'єктами на навколишнє середовище, оцінюються як прийнятний

екологічно допустимий; Вплив проектованої ділянки на гідрологічний режим р. Тересва як прийнятний та екологічно допустимий.

3. Науково-технічна експертиза питань можливої наявності поверхневих газів та інших газових сумішей на території бурового майданчика свердловини № 1 Сихівська. За результатами досліджень проведено відбір проб поверхневих газів та інших газових сумішей на території бурового майданчика свердловини. Надано експертний висновок про можливе накопичення вуглеводневих газових сумішей органічного походження в межах бурового майданчику.

4. «Дослідження потенціалу та освоєння характерних для Івано-Франківського регіону енергетичних ресурсів, зокрема мінігідрогенерацій». За результатами досліджень вивчено вплив діючих в Івано-Франківській області ГЕС на екосистему річок, включаючи флору та фауну; вивчено рельєф області для визначення місць з потенційною можливістю будівництва ГЕС. Проаналізовано можливі негативні наслідки будівництва та експлуатації ГЕС на навколишнє середовище, визначено можливі ризики, пов'язані з будівництвом та експлуатацією ГЕС. Надані висновки щодо потенційних соціальних та економічних переваг, таких як створення робочих місць та розвиток інфраструктури.

Науковцями Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника протягом 2024 року проводилися дослідження у галузі екології та охорони довкілля за такими напрямками:

- дослідження аеропалінологічних спектрів урбоєкосистеми Івано-Франківська та алергомодуючих впливів екологічних факторів (результати досліджень опубліковані у відкритих ресурсах);

- вивчення біологічного різноманіття на Івано-Франківщині та дослідження стану популяцій типових, лікарських, промислових, рідкісних, зникаючих, раритетних, ендемічних, реліктових, карантинних і адвентивних видів рослин і тварин у регіоні (результати досліджень опубліковані у відкритих ресурсах);

- вдосконалення системи природозаповідання та розвиток екологічної мережі в області, зокрема, підготовка експертних і наукових висновків щодо зміни меж ботанічних заказників місцевого значення «Річанський», «Братковець», «Тропинець», пам'ятки природи місцевого значення «Журавлина», пралісової пам'ятки природи місцевого значення «Квазіпраліси Річанського лісництва», ботанічної пам'ятки природи місцевого значення «Еталон високогірського смерекового насадження» та ін.

На базі міжнародного наукового центру «Обсерваторія» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і Варшавського університету на вершині г. Піп Іван Чорногірський проводилися:

- спостереження за ключовими метеорологічними і геліогеофізичними параметрами (тиском, температурою і вологістю повітря, рівнем опадів, швидкістю і напрямом вітру, тривалістю сонячного світла, рівнем УФ-радіації, коротко- і довгохвильовим випромінюванням, випаровуванням тощо);

- дослідження з оцінки тенденцій зміни у метеорологічних і геліогеофізичних параметрах у коротко- та довготерміновій перспективі;

- відстеження в атмосферному повітрі вмісту ключових аерогенних політантів і біологічних часток, відповідно до переліку, передбаченого Програмою Державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони Івано-Франківська на 2021 – 2025 роки та вимогами Всесвітньої організації охорони здоров'я та Європейського співтовариства щодо якості атмосферного повітря: озону (O₃); діоксиду сірки (SO₂); діоксиду азоту (NO₂), оксиду вуглецю (CO), твердих часток (PM_{2,5} та PM₁₀).

Також у 2024 році за участі співробітників кафедри біології реалізовано проєкт «Посилення спроможності громадськості для ефективного документування екологічних злочинів війни в Україні» (у рамках виконання Меморандуму між Міжнародною благодійною організацією «Екологія-Право-Людина», Громадською організацією «Західноукраїнський ресурсний центр» та Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника № 1 від 22.07.2024 року).

На збереження стану навколишнього природного середовища регіону вагомий вплив мали результати низки індивідуальних грантових проєктів науково-педагогічних працівників:

- Nature Conservation and Conflict in Ukraine: Determining War Damages to Nature Reserves in Ukraine, The Research and Transfer Centre «Sustainable Development and Climate Change Management» at the Hamburg University of Applied Sciences is currently finishing the project” Nature Conservation and Conflict in Ukraine: Determining War Damage to Nature Reserves in Ukraine («Ukraine-Nature»). Grant of the German Federal Environmental Foundation (Deutsche Bundesstiftung Umwelt). No FKZ 38378/01-46;

- збереження та управління рідкісними великими хижими тваринами та впровадження сталих практик співіснування між людьми та великими хижаками (у рамках співпраці з WWF-Україна);

- «Hay transferring as a revegetation tool for ecological restoration of ash and slag dumps of Burshtyn thermal power plant, Western Ukraine». Grant of the German Federal Environmental Foundation (Deutsche Bundesstiftung Umwelt) No 30023/045. (01.07.2023-31.01.24).

Науковцями Івано-Франківського національного медичного університету виконувалися науково-дослідні роботи на теми:

- «Дослідження протимікробної активності екстрагованих комплексів лікарських рослин та синтетичних гетероциклічних сполук відносно мікроорганізмів з різними механізмами антибіотикорезистентності». Робота присвячена пошуку нових ефективних протимікробних засобів для лікування інфекцій, спричинених стафілококами з різними механізмами MLS-резистентності, резистентністю до тетрациклінів, азолорезистентних дріжджоподібних грибів роду *Candida sp.* та модифікаторів антибіотикорезистентності серед БАР рослинного походження.

На основі скринінгового дослідження виявлено лікарські рослини флори України, БАР яких володіють протимікробною активністю відносно збудників піодермій (стафілококів і пропіонібактерій) та кандидозу ротової порожнини, а також здатністю підвищувати чутливість до макролідів та тетрациклінів шкірних

штамів стафілококів, до флуконазолу - азолорезистентних оральних ізолятів кандид. Розроблено оптимальні методи екстрагування рослинної сировини з метою одержання модифікаторів антибіотикорезистентності мікроорганізмів, запропоновано інноваційну стратегію пошуку речовин з новим видом фармакологічної активності - модифікаторів антибіотикорезистентності бактерії (resistance modifying agents).

- «Дослідження культивованих і дикорослих лікарських рослин Західного регіону України та розробка технологій їх застосування з лікувальною метою». Проведено комплексне фармакогностичне дослідження рослин родів Астранція, Буквиця, Вербена, Верес, Горлянка, Коноплі, Курильський чай, Миколайчики, Підлісник, Приворотень, Тирлич. Встановлено морфолого-анатомічні діагностичні ознаки лікарської рослинної сировини досліджуваних видів, числові показники доброякісності, які використано для ідентифікації та стандартизації рослинної сировини.

Виявлено місця зростання рослини на території Івано-Франківської, Львівської, Закарпатської та Чернівецької областей.

Вперше визначено запаси сировини на території Західного регіону України. На основі проведених фенологічних та агротехнічних досліджень встановлено можливість культивування окремих видів на Прикарпатті. Вперше було проведено порівняльний морфолого-анатомічний аналіз різних видів родів рослин та встановлено основні відмінні морфологічні ознаки; встановлено мікроскопічні діагностичні ознаки для плоских, а саме: форма клітин верхнього та нижнього епідермісу листків, тип продихового апарату, внутрішньоклітинні включення та тип волосків.

Розроблено параметри одержання та встановлено числові показники якості екстрактів досліджуваних видів. Проведено досліджено їх фармакологічної активності.

На підставі результатів фармакологічного дослідження екстрактів доведено можливість створення лікарських засобів з прогнозованою фармакологічною активністю дії на основі БАР сировини досліджуваних видів. Створення лікарських засобів на основі біологічно активних речовин досліджуваної сировини та розробка проектів методик контролю якості на сировину, одержану субстанцію, розробка інструкції із заготівлі та сушіння лікарської рослинної сировини. В результаті проведених досліджень встановлено можливість використання сировини досліджуваних, як джерела БАР із гепатопротекторними, протизапальними, седативними, антиексудативними та антибактеріальними властивостями.

15.11 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються охорони навколишнього природного середовища

З метою ширшого залучення громадськості до розв'язання екологічних проблем, формування у підростаючого покоління та різних верств населення дбайливого ставлення до природи в області відпрацьована комплексна система, яка сприяє впровадженню безперервної екологічної освіти та інформування для всіх вікових та професійних категорій населення.

Відділами еколого-освітньої діяльності, рекреації, іншими науковими підрозділами установ природно-заповідного фонду загальнодержавного значення впродовж року проводяться тематичні навчальні заходи з екологічної освіти в закладах загальної середньої освіти для формування у дітей культури поведінки і екологічної грамотності, дбайливого ставлення до природи, взаємодії з навколишнім природним середовищем.

15.12 Екологічна освіта та інформування

Для підвищення рівня інформування громадськості щодо проблем навколишнього природного середовища в управлінні діє Орхуський інформаційно-тренінговий центр, який надає послуги з питань доступу громадян до інформації, участі громадськості у процесі прийняття рішень і доступу до правосуддя з питань, що стосуються навколишнього природного середовища. У приміщенні управління систематично проводилися засідання круглих столів, диспути, інформаційно-оглядові лекції з студентською та учнівською молоддю з питань екологічного виховання підростаючого покоління, доведення до свідомості людей основних екологічних проблем, які є на території області.

Систематично проводиться наповнення веб-сайту облдержадміністрації інформацією про діяльність управління, а також інформацією про екологічний стан області та різноманітні події екологічного характеру.

15.13 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

У 2024 році обласна державна адміністрація брала участь у реалізації проекту «Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту навколишнього середовища, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів» (Проєкт APENA 3), який впроваджується Представництвом Європейського Союзу в Україні в рамках, якого розроблялися Стратегії адаптації до зміни клімату для Івано-Франківської області і План реалізації її заходів та Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2034 року.

Також, участь в українсько-фінському проєкті у сфері якості повітря (UFAIR) щодо підвищення інституційної спроможності України у сфері моніторингу якості повітря між Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Фінським метеорологічним інститутом, який фінансується Міністерством закордонних справ Фінляндії.

ВИСНОВКИ

Протягом 2024 року Управлінням екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації здійснено комплекс заходів спрямованих на удосконалення регіональної системи управління в галузі охорони довкілля, яка забезпечує стабільну екологічну ситуацію в області.

З метою забезпечення ефективного використання природних ресурсів та покращення стану навколишнього природного середовища в області діє Програма охорони навколишнього природного середовища Івано-Франківської

області до 2025 року, затверджена рішенням Івано-Франківської обласної ради від 23.12.2020 № 30-2/2020 (зі змінами).

З метою реалізації Програми державного моніторингу у галузі охорони атмосферного повітря зони «Івано-Франківська» на 2021-2025 роки, в області працюють 8 стаціонарних постів (індикативні вимірювання) автоматизованої системи моніторингу якості атмосферного повітря зони «Івано-Франківська».

Також, в області для вирішення проблеми захисту населених пунктів, територій, у тому числі сільськогосподарських угідь та об'єктів виробничої сфери від катастрофічних паводків і повеней рішенням Івано-Франківської обласної ради від 09.07.2021 № 181-7/2021 затверджено Обласну цільову протипаводкову програму на період до 2025 року.

Проблеми, пов'язані з погіршенням екологічного стану на території Калуського гірничопромислового району, виникли після закриття калійного та магнієвого виробництв, а також шахт Калущ-Голинського родовища калійної солі.

У 2024 році за кошти бюджету Калуської міської територіальної громади проведено екологічний моніторинг стану довкілля, контролю засоленості поверхневих та підземних вод, зон просідань та гірничих розробок над колишніми рудниками «Калущ», «Голинь» та «Ново-Голинь».

Представники обласної державної адміністрації входять до складу Міжвідомчої комісії для вирішення питання нормалізації ситуації у Калуському гірничопромисловому районі та беруть участь у її засіданнях.

Для вжиття невідкладних заходів з недопущення екологічної катастрофи на території Калуського гірничопромислового району необхідно Міністерству фінансів України, Міндовкілля України визначити джерела фінансування для здійснення невідкладних природоохоронних заходів.

На виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 № 820-р «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року» та розпорядження Кабінету Міністрів України 20.02.2019 № 117-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2030 року» управлінням екології та природних ресурсів Івано-Франківської обласної державної адміністрації було розроблено проект Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області та пройдено процедуру стратегічної екологічної оцінки.

У 2023 році вступив у дію Закон України «Про управління відходами», а також постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 667 «Про затвердження Порядку розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами» затверджено Порядок розроблення та затвердження регіональних планів управління відходами.

У 2024 році Кабінетом Міністрів України прийнято розпорядження від 27.12.2024 № 1353-р «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів», яким затверджено Національний план управління відходами до 2033 року.

У зв'язку із прийняттям вищезазначених нормативних актів, проект

Регіонального плану управління відходами в Івано-Франківській області до 2033 року станом на 31.12.2024 знаходився на стадії коригування.

У тому числі, Регіональним планом визначено поділ області на 5 кластерів, а у кожному із кластерів будівництво об'єктів поводження з відходами. Запропонована модель для Івано-Франківської області передбачає будівництво одного центрального об'єкта поводження з відходами, у який включено: компостування, сортування та захоронення, а також 4 малих об'єкти, на яких буде здійснюватися сортування та захоронення відходів.

Від органів місцевого самоврядування не надійшло пропозицій, відповідно вимогам чинного законодавства, щодо включення територій до переліків територій та об'єктів екологічної мережі.

В межах Івано-Франківської області в рамках програми Президента України «Зелена країна» у 2024 році філіями Карпатського лісового офісу державного спеціалізованого господарського підприємства «Ліси України» в ході проведення осінньої лісокультурної кампанії створено лісові культури на площі 198,5 га (висаджено 808,234 тис. штук саджанців дерев), проведено доповнення лісових культур на площі 297,3 га (висаджено 225,106 тис. штук саджанців дерев), проведено сприяння природному поновленню на площі 137,6 га (висаджено 96,8 тис. штук саджанців дерев).

Коломийським, Богородчанським спеціалізованими агролісгоспами Івано-Франківської обласної ради на території земель лісогосподарського призначення створено лісові культури на площі 2,3 га (висаджено 9,2 тис. штук листяних дерев), проведено сприяння природному поновленню на площі 1,5 га (висаджено 0,20 тис. штук дерев), проведено доповнення лісових культур – висаджено 1,68 тис. штук дерев.

**Начальник управління екології
та природних ресурсів
Івано-Франківської обласної
державної адміністрації**

Андрій ПЛІХТЯК